

DRUŽINSKI TEDNIK

Leto XIII.

V Ljubljani, 11. decembra 1941-XX.

Štev. 50 (634)

Danes:

Italijanščina za Slovence

(Gl. str. 9.)

Kdor prijatelja kupuje, ga slano plačuje.

Slovenski rek

»DRUŽINSKI TEDNIK«

Izhaja ob četrtkih. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Miklošičeva 14/III. Poštni predal št. 345. Telefon št. 33.32. — Račun poštne hranilnice v Ljubljani št. 15.393. — Rokopisov ne vračamo, nefrankiranih dopisov ne sprejemamo. Za odgovor je treba priložiti 2 liri v znakah.

NAROČNINA

1/4 leta 10 lir, 1/2 leta 20 lir, vse leto 40 lir. V tujini 64 lir na leto. — Naročnino je treba plačati vnaprej.

GENE OGASOV

V tekstem delu: enostopna petineta vrsta ali ojen prostor (višina 3 mm in širina 55 mm) 2.70 lire; v oglašnem delu 1.70 lire. V dvobarvnem tisku cene po dogovoru. — Notice: beseda 0.80 lire. Mali oglasi: beseda 0.40 lire. Oglašni davek povsod še posebej. Pri večkratnem naročilu popust.

Vel. Kralj in Cesar na Siciliji

Obiskal je prebivalstvo v krajih, prizadetih pri sovražnih letalskih napadih

Rim, 8. dec. Vel. Kralj in Cesar je zadnje dni posetil najvažnejša središča Sicilije. Vlada se je v nenačrtovanem posetu mudil v krajih, kjer je sovražna sila najbolj prizadela dobro delovno in domoljubno prebivalstvo in kjer so padle tudi neoborožene žrvice. Njegov poset je prinesel tolažbo prizadetemu ljudstvu. Obiskal je vojaške in civilne bolnice mesta in vasi ter je bil povsod pozdravljen z vzkliki hvaležnosti in ljubezni. Ljudstvo je pri tem dokazalo svojo moralno silo in naglasilo, da je od sovražnih napadov dobilo nove moči za odpor in vero v zmago, kakor tudi globoko zaupanje v svojega Kralja in Duceja. Poset Kralja in Cesarja v Siciliji je bil najvišji izraz moralne in politične moči italijanskega ljudstva.

Vladar je prispel v Mesino 26. novembra ter je tu izvršil nadzor čet protiletalske obrambe kr. mornarice in milice. Ogledal si je vojaško in pomorsko bolnico, kjer so ga bolniki sprejeli z ginitno vdanostjo ter po božno poslušali besede tolažbe, ki jih jim je naslovil vladar. Njegov ponosni in očetovski nasmeh je osrečil vsakogar. Vladar se je toplo pozanimal za posamezne bolnike ter jih vpraševal, v katerih bitkah so sodelovali. Visokega gosta so povsod spremljali navdušeni pozdravi.

V Milazu in Baccioni je bila parada brzega oddelka, ki je pokazal izredno izvežbanost. Dne 27. novembra je posetil Parinico Borghetto in Monreale. Kjer koli se je pomikal kraljevi sprejeli, so pritekali na cesto stariši, ženske in otroci ter pozdravljali Kralja z navdušenjem in s solzami v očeh. Istega dne se je mudil v Palermu, kjer se je narod takoj zbral na trgu pred palačo Dele Aquile ter mu priredil navdušen sprejem. Kralj se je napotil v Borgo Nuovo, kjer si je ogledal hiše, zadete pri zadnjih sovražnih letalskih napadih. Posetil je tudi ranjence v bolnici. Ka-

kor v Mesini tako se je tudi tu milo razgovarjal z ranjenci.

Naslednjega dne 28. novembra se je vladar mudil v Trapaniju. K sprejemu se je zbrala ogromna množica, ki se ji je visoki gost večkrat pokazal na balkonu mestne hiše in bil deležen ognjevitih pozdravov delovnega ljudstva. Iz Trapanija se je vladar napotil v Salemi, Santa Nifa, Gibellina in Calatafini. Povsod je bister pogled Kraljev poiskal znake sovražne divjosti ter tolažil prizadete, vzpodbujajoč jih k neustrašenosti.

Dne 29. novembra je Agrigent pozdravil Vladarja, ki je potoval skozi Misilmeri, Villa Frati, Mazzoluse, Lercara, Castel Termini, naslednjega dne pa Caticati, Sera di Falco in San Cataldo. V Caltarizetti je posetil telovadilnico Dux, kjer se zbirajo in vežbajo formacije GIL-a. Od taborišča do Garibaldovega trga se je kraljev voz pomikal skozi goste vrste fašistov in ljudskih množic, ki so Kralja navdušeno pozdravljale.

Tudi v Enni so se ponovile močnejše ovacije ljudstva, ki so dosegle vrh, če, ko je Kralj pregledal častno četo posadke in mladinske centurije. Visoki gost se je pomudil v Liktorskem domu ter si ogledal obširno letališče na prostem, na območju dvorišča tisočletnega gradu Lobar-dije.

Dne 1. in 2. decembra si je Kralj na svojem tr. alnem potovu ogledal še celo vrsto drugih krajev na skrajnem jugu Italije. Nalo je 3. decembra prispel v Sirakuzo, naslednjega dne pa v Catanijo. Tu si je ogledal četo posadke ter se po glavni cesti napotil v mestno hišo. Trg pred njo se je bil medtem napolnil z radostno množico, ki je z ognjevitimi navdušenjem pozdravljala svojega vladarja, ko se je ponovno pojavil na balkonu. Iz Katanije se je visoki gost vrnil preko Mesine in Ville San Giovanni tik po letalskem napadu ter prispel 5. t. m. v prestolnico.

Carri armati italiani all'assalto sul fronte di Tobruk. — Ital. oklepni vozovi pri napadu na fronti pri Tobruku.

živci črvi, miši ali celo podgane. Da, najdejo se celo taki, ki se sami med seboj požro. Nič ni tako strašnega, česar bi te zverine ne mogle izvršiti. Stalin mori, komisar mori, in bedni mali boljševiki mori in žre samega sebe.

Boljševizem je kuga, je neozdravljiva duševna bolezen, ki jo je treba iztrebiti z istimi sredstvi kakor kugo. Za to skrbi usoda. Stalin, ki je duševno omračen, pošilja zdaj že ženske in otroke v boj. Milijone žrtvuje te vražji pes v Petrogradu, enaka usoda bo jutri zadela Moskvo, Kijev, Odeso, Harkov in vsa mesta požene ta banditi v zrak, ljudje umirajo od mraza in gladi. Kakšnih 30 milijonov ljudi je na pregonu skozi sneg in led proti vzhodu, kjer bodo seveda poginili. 10 milijonov ljudi je boljševizem že pred sedanjjo vojno odpravil z gladom in streljanjem.

Zaključki dr. Roberta Leya se glasijo: 1. Boljševizem mora biti s korenino iztrebljen, da bo svet enkrat za vselej rešen pred boljševiško svetovno revolucijo. 2. To spoznanje mora Nemce napraviti trde in neupogljive nasproti brekkanju o lažnem in pogubnem človeškem usmiljenju. 3. Če hoče Stalin noreti do kraja in hoče res goniti ruske množice, žene, može in otroke v boj, tedaj tega ne moremo spreminiti, vendar tudi to ne bo njega in njegovega peklenskega početja rešilo pred zasluženim pogubo. 4. Nemci moramo razumeti in jasno spoznati, da je nosilec boljševiške kuge skozi stoletja in tisočletja, od Mojzesa do Lenina, vedno in vselej — Žid. Nemška vojna je sveta vojna proti boljševizmu pod vodstvom Adolfa Hitlerja. Nemški vojak nosi zastavo človečnosti in svobode.

Ljubljani, 4. šef-zdravnik Zavoda za socialno zavarovanje Ljubljanske pokrajine in 5. 4 lekarnarji, ki jih imenuje Lekarnarska zbornica.

Člen 2. Dolžnost komisije iz prednjega člena je, da zasleduje gibanje cen za zdravila, za zdravilne specialitete in lekarniški material vobče in da predlaga vsaka dva meseca, po potrebi pa tudi že prej Visokemu komisarju v odobritev spremembe tarifnih cen, ki bi bile potrebne.

Šef-zdravnik Zavoda za socialno zavarovanje Ljubljanske pokrajine se udeležuje pretrisa in revizije tarife zgolj le, kolikor se tiče predpisovanja zdravilnih specialitet za zavarovance tega zavoda.

Člen 3. Ta naredba stopi v veljavo z dnem objave v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino.

Ljubljana dne 2. decembra 1941-XX.

Visoki Komisar za Ljubljansko pokrajino: EMILIO GRAZJOLI

Zatamnitev

od 18.30 do 7.30

Ljubljana 3. decembra.

Visoki Komisar za Ljubljansko pokrajino odreja glede na svoje navedbe z dne 6. junija 1941-XIX št. 42 in 12. novembra 1941-XX št. 149, smatrajo za potrebno določiti nov čas za zatamnitev:

Cl. 1: Do nadaljnjih odredb se morajo izvajati predpisi za zatamnitev od 18.30 do 7.30 ure.

Cl. 2: Ostale določbe odredbe z dne 6. junija 1941-XIX št. 42 ostanejo nespremenjene.

Cl. 3: Ta naredba stopi v veljavo dne 6. decembra 1941-XX.

Cenik za zelenjavo in sadje št. 6

veljaven od 8. decembra 1941-XX.

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino določa na podlagi svoje navedbe št. 17 z dne 9. maja 1941-XIX naslednje cene v prodaji pri proizvajalcu ter pri trgovcu na debelo in drobno. Cene, ki so maksimalne, določajo v kategorični obliki mejo, za katero se morajo cene dejansko gibati pri kmetu oziroma pri trgovcih. Iz tega sledi, da je pač mogoče prodajati nižje, nikakor pa ne višje, kakor po odrejeni ceni: (prve številke so cene na debelo, v oklepajih pa na drobno): česen 7.05 (8.25); korenje (rdeči korenček) 2.40 (3); kartofjola 2.85 (3.45); čebula 2 (2.40); solata I. vrste 3.30 (3.80); solata II. vrste 1.90 (2.40); paprika zelena 2.65 (3.25); paradižniki 1.60 (2); radič 3.05 (3.65); zelena 2 (2.40); špinat 2.85 (3.35); fige suhe v celofanu 9.25 (10.30); fige suhe v košarah 8.50 (9.85); limone nad 150 g za komad 0.45 (0.50); limone pod 150 g za komad 0.40 (0.45); jabolka I. vrste 5.10 (6); jabolka II. vrste 4.45 (5.35); maroni I. vrste 5 (5.80); kostanj 4.10 (4.90); orehi Sorrento 12.80 (14.80);

Vodja nemškega delavstva o boljševizmu

Dr. Robert Ley, vodja nemškega delavstva, je pretekli teden ob priliki nastopa novega guvernerja dr. Rainerja v celovškem dnevniku priložil uvodnik z naslovom »Boljševiška kuga«. Ker je dr. Ley eden izmed naložilih sodelavcev kanclerja Hitlerja, veljajo njegove izjave in naznanila za ves nemški narod in so torej tem bolj zanimiva. Takole pravi dr. Ley:

Kuga je strašna nadloga, ki je dolga stoletja zadajala človeštvu globoke rane. Poročajo, da je kuga v nekem svojem obdobju pokončala kar 25 milijonov ljudi. Kdor zapade kugi, je brezupno izgubljen in potem ni drugega sredstva, kakor da požgemo hiše in vasi, in če je treba, mesta z ljudmi in živino in z vso opravo, da na ta način vse iztrebimo, kar je bilo kakor koli v zvezi s kugo. Takšno radikalno sredstvo se še danes uporablja v Sibiriji in Mongoliji, kjer je kuga tudi še danes močno razširjena. Tam obkrožilo vas, ki je osumljena kuge, s policijo in strojnimi, začeejo vas in postrelijo vse, kar se hoče rešiti iz plamenov ter gonijo ljudi nazaj v ogenj. Kuga ni ozdravljiva, nanade človeka in žival, zato je človeška dolžnost: vse iztrebiti in pokončati, kar je kuga napadla.

Boljševizem je duševna kuga. Tudi ona je neozdravljiva, širi se in uničuje dežele in narode. Če se hoče človeštvo ohraniti, je treba boljševizem iztrebiti. To je najnujnejša človeška dolžnost. To pa je tudi smisel in namen sedanje vojne. Kuga in boljševizem sta iz istega vira, iz Sibirije in Mongolije. Skupno pot jima pripravljata lakota in beda. Samo izmorgana telesa so napadena. V mračnih, bednih stanovanjih je kuga doma. Mr. es, podgane in bolhe so njihovi nosilci. Kuga se boji sonca, kakor se boljševizem boji veselja. Tudi bolezenski nioiavi so enaki. Narod, ki

zapadejo boljševizmu, zginejo pri živem telesu. Boljševizem razširja enak smrad kakor kuga.

Iz srednjega veka čitamo strašna poročila o človeških zablodah, o propalosti in poživljenosti. Podobne reči nam pripovedujejo tudi nemški vojak, ki o prebivalcih sovjetske Rusije. Sovjetski ljudje so zverine. V njih je boljševiška kuga razmahnila zver v človeku. Mirko in neumno se dajo kakor ovčje črede gnati od svojih komisarjev v boj. Kakor opice plezajo na drevesa ali pa se kakor krti zarijejo v zemljo. Ubiti se dajo kakor žival. Kajti, da bi se dali spričo brezkoristnosti borbe ujeti, za to jim manjka uvidenosti in pameti, žrove, naj bodo že strupene mušnice ali

Naredbe Visokega Komisarja

Ustanovitev komisije

za revizijo in dopolnjevanje cenika zdravil

Visoki Komisar za Ljubljansko pokrajino

na podlagi zakona o lekarnah in nadzorstvu nad prometom z zdravili bivše jugoslovanske države z dne 27. januarja 1931, glede na odločbi bivšega jugoslovanskega ministrstva za socialno politiko in ljudsko zdravje z dne 26. oktobra 1937, št. 27.600, in z dne 30. decembra 1940, št. 80.306.

na podlagi kr. ukaza z dne 3. maja 1941-XIX št. 291 in

ker smatra za potrebno, da poskrbi po posebni v ta namen ustanovljeni komisiji za revizijo in dopolnjevanje cenika zdravil in lekarniškega materiala vobče, odreja:

Člen 1. Ustanavlja se komisija za revizijo in dopolnjevanje lekarniškega cenika Ljubljanske pokrajine, ki jo sestavljajo:

1. pokrajinski zdravnik pri Visokem komisarjatu kot predsednik, 2. lekarniški referent pri Visokem komisarjatu, 3. predstavnik d. d. »Salus« v

Carri armati italiani avanzano verso le prime linee in Africa Settentrionale. — Italijanski oklepni vozovi prodirajo proti prvim črtam v Severni Africi.

prehi italijanski navadni 10.85 (11.55); krompir domač pri kmetu 1 (1.30); krompir za seme »Bintje« 1.50; krompir za seme ostalih vrst 1.30.

Opombe.
1. Jabolka I. vrste so: parmene, renette, mošnjaški, champagne, Grafensteiner, Deliziose, Morgenduft, Jonathan, Wagner, Star, Imperatore, Abbonanza, Sergeant, Annurche.

2. Pri označbi cen je pristaviti tudi vrsto blaga po kakovosti. Trgovci na debelo morajo izročiti kupcem račun z označbo blaga, vrste in enotne cene ter morajo tudi kupci zahtevati tak račun.

3. Ta cenik mora biti izvešen v prodajnih prostorih na dobro vidnem mestu in velja — izvzemši domači krompir — le za uvoženo blago. Razume se brez tare.

4. Za domačo zelenjavo in sadje v Ljubljani v trgovini na drobno pa velja najvišje cene tedenskega mestnega tržnega cenika.

5. Okrajna načelstva lahko določijo še nižje cene od zgoraj navedenih, vendar zvišanje pa mora biti predhodno odobreno od Visokega komisariata.

6. Kršitelji tega cenika se kaznujejo po uredbi o cenah z dne 12. marca 1941 M. s. št. 358.

Uporaba odrezkov, ki še niso zapadli

Člen 11. navodil z dne 8. novembra določa, da se sme v vsakem štirimesečju veljavnosti izkaznice porabiti največ eno tretjino odrezkov z arabskimi številkami, tako da smejo lastniki izkaznice za odrasle v prvem štirimesečju porabiti odrezke od 1 do 40, v drugem štirimesečju od 41 do 80 in v tretjem štirimesečju od 81 do 120 (lastniki izkaznice za dečke in deklice: v prvem štirimesečju od 1 do 32, v drugem štirimesečju od 33 do 64 in v tretjem štirimesečju od 65 do 96; lastniki izkaznice za otroke do 4 let starosti: v prvem štirimesečju od 1 do 24, v drugem štirimesečju od 25 do 48 in v tretjem štirimesečju od 49 do 72). Odrezki, ki se v enem štirimesečju ne porabijo, ostanejo veljavni za naslednja štirimesečja.

Predmeti za katerih nakup je potrebno več kakor 40 odrezkov pri odraslih, 32 odrezkov pri dečkih in deklicah in 24 odrezkov pri otrocih, se sme izjemoma nakupiti tudi v prvem štirimesečju, t. j. v času do 23. februarja 1942, če otrok, ki se ni opravi drugih nakupov, t. j. če ima še vse odrezke. Prav tako smejo otroški porabiti v vsakem štirimesečju veljavnosti izkaznice samo eno tretjino odrezkov z rimskimi številkami (10 odrezkov), le odeje, za katerih nakup je treba ostrižiti več kakor 10 odrezkov je že od prvega štirimesečja dovoljena poraba večjega števila odrezkov.

K tem določbam navodil opozarja sedaj okrajna Visokega komisariata naslednje: Imetnik osebne oblačilne izkaznice, ki se je okoristil z možnostjo za nakup predmetov, za katere je predpisano več kakor 40 odrezkov izkaznice za odrasle in 32 odrezkov izkaznice za dečke in deklice, lahko uporabi svojo nakaznico za nadaljnje nakupe šele v drugem ali tretjem štirimesečju, kolikor je pač preostalo odrezkov (če je n. pr. kupil par čevljev, za kar je oddal 80 odrezkov je izkoristil možnost za prvo in drugo štirimesečje in mora nadalje uporabljati izkaznico za odrasle šele v prvem tretjem štirimesečju, t. j. od 1. julija prihodnjega leta naprej; če pa si je nabavil predmet, za katerega je oddal 75 odrezkov, n. pr. moško voljeno obleko, lahko v času od 1. marca do 1. julija uporabi še preostale 5 odrezkov).

Okrajna Visokega komisariata nadalje opozarja, da morajo detaljisti v primeru, če gre za nakup kožuha (za katerega je treba dati 110, 90, 80 ali 90 točk, če gre za moški, ženski, deški ali dekliški kožuhi) dodatni listom za zbiranje točk, na katerih so nalepljeni obojni odrezki, izjaviti, da se odrezki nanašajo na nakup kožuha. Če bo manjkala gornja izjava, bodo zbornica ali okrajna glavništva detaljista vrnila one liste za zbiranje točk, na katerih se bodo nahajali odrezki z višjimi številkami kakor 80, 65, 50 in 60 (pri moških, ženskih, deških ali dekliških izkaznicah, kar je mogoče le pri nakupu kožuha).

Trgovinsko-industrijska zbornica ali okrajna glavništva bodo vrnila tudi liste za zbiranje točk, na katerih se bodo nahajali odrezki z višjimi številkami kakor 40 ali 32 (kakršna je pač izkaznica), če odrezki niso skupaj odrezani v popolnem vrstnem redu številki od 1 naprej. Vrnjenih listov ne bo mogoče prej izročiti v zameno za nabavico, kakor šele v onem štirimesečju, v katerem so veljavni dotični predčasno predloženi in nalepljeni odrezki.

Prodaja krzna

Že z okrožnico z dne 22. novembra je bilo pojasnjeno, da lističe, zajčje in druge kože pri prodaji niso podvržene izkaznicam, in je trgovina s temi kožami dovoljena le med prodajalci, trgovci in konfektioniisti. Nova okrožnica pojasnjuje, da ostane v veljavi prepoved prodaje kož na kožuhe občinstvu, dovoljena pa je prodaja in izmenjava omenjenih kož med trgovci in obrtniki ali konfektioniisti na podlagi predložitve listin, ki dokazujejo upravičenost za omenjeno poslovanje. Trgovci, obrtniki in konfektioniisti lahko uporabljajo kože za popravilo kožuhov, za garnituro, za mufo, ovratnike itd. in jih tako prirejane lahko prodajajo konzumentom, ne da bi zahtevali odrezke. Lisice in podobne izolirane kože, ki so že pripranjene, niso podvržene točkam.

Inventariziranje blaga

Glede na pojasnila okrožnice z dne 24. novembra glede inventariziranja blaga po točkah in po stanju z dne 30. novembra, pojasnjuje nova okrožnica, da morajo trgovske tvrdke, ki vrše trgovino na debelo in na drobno, sestaviti in predložiti ločene prijave zalog, in sicer vsako na predpisanih obrazcih v treh izvodih: eno za blago v trgovini na drobno, drugo za blago v trgovini na debelo.

Kadar se trgovska delavnost tvrdke, ki dela na debelo in na drobno, ne vrši ločeno, morajo tvrdke, ki se bodo smatrale za detaljiste, predložiti samo eno prijavo.

Dvomijsvi primeri

Končno opozarja okrožnica, da se je treba pri razlagi predpisov za prodajo racionalnega tekstilnega blaga, oblačilnih predmetov in obutve v nejasnih in dvomijsvih primerih vedno ravnati po pojasnilih, ki jih izda Visoki komisariat.

Tiskarski stroški za tiskovine inventarja gredo na breme zbornice, ki je pooblaščenca, da jih pobere od vseh onih, ki so dolžni predložiti inventar.

Prijava pnevmatik

Urad za civilno motorizacijo Visokega komisariata za Ljubljansko pokrajino sporoča:

Ugotovljeno je, da so nekatere zasebne tvrdke, kakor tudi trgovci motornih vozil, ki imajo novo ali staro pnevmatiko osebnih avtomobilov, motornih koles in motočelkov s prikoli-

cam, brez ozira na to, ali so ta vozila v prometu ali ne, ali so nova (iz tovarna) ali že rabljena, prav tako brez ozira na to, ali je pnevmatika montirana ali v kakršni koli rezervi, opustili svoj čas redno prijavo Upravnemu (II.) oddelku Visokega komisariata, kakor je bilo to predpisano z odredbo št. 33 z dne 31. maja t. l.

Preden se bodo uporabile za te primere sankcije, predvidene v čl. 6 imenovane odredbe (denarna globa 500 do 3800 lir, v težjih primerih zaoorna kazen v izmeri 15 dni do 6 mesecev) se pozivajo prizadeti, da vložijo predmetne prijave pri RACI (prej Avtomobilski klub), Ljubljana, Beethovnova 14, do 31. decembra t. l., in sicer na ustreznih obrazcih, ki se dobe istotam.

Po 1. januarju 1942 bo dotlej neprijavljena pnevmatika zaplenjena, zoper krivce pa bo uveden postopek z uporabo zgoraj navedenih kazenskih odredb.

Morebitna pojasnila, potrebna interesentom, daje RACI (prej Avtomobilski klub) v Ljubljani.

Duce je pretekli teden prisostvoval pokusnim letalskim poletom novega letala brez povelja na nekem letališču v srednji Italiji. Duce je pohvalil graditelje in pilote in delo letalskih tehnikov.

Duce je pretekli teden sprejel palestinskega velikega muftija, ki je zbežal v Italijo. Dolgo časa se je z njim ljubeznivo razgovarjal. Proučila sta vprašanja glede bodočnosti arabskih dežel na Bliznjem vzhodu.

Predsednik Dopolavora Eksel. Parenti je v petek obiskal Ljubljano. Najprej je šel v vladno palačo k Visokemu Komisarju, kateremu je dal točna navodila za nadaljni razvoj Dopolavora v pokrajini. Popoldne je obiskal Zvezo borbenih fašijev, poveljništvo GILA, in pregledal pokrajinski sedež Dopolavora. Zvečer se je udeležil predstave v gledališču.

Sanitetna avtokolona je prispela te dni tudi v Loški potok. V dveh dneh so g. zdravnik pod vodstvom dr. Duceja pregledali 3147 otrok in odraslih. Zdravniki so se o zdravstvenem stanju prebivalcev Loškega potoka povoljno izrazili.

Za zmerom je zapustil Ljubljano gospod Viktor Meden, veletrgovec, predsednik Trgovske banke, podpredsednik Ljubljanske kreditne banke in svetnik Ljubljanske borze iz Ljubljane so znanega trgovskega in bančnega delavca prepeljali k poslednjemu počitku v njegov rojstni kraj Begunje pri Cerkljani.

Prejšnji teden so zaprli razstavo Kregar-Omerza-Putrih in že smo dobili nove razstavljalce v Jakopičevem paviljonu. To pot razstavlja trojica slovenskih umetnikov: Božidar Jakac, Riko Debenjak in Franc Mihelič. Razstava bo odprta vsak dan od devetih zjutraj pa do večera 24. decembra.

V Smihel je prispela zdravstvena avtokolona pod vodstvom dr. Alda Duceja. Avtokolona je šest dni pregledovala občane Smihela in okoliških vasi in napravila 8899 zdravniških pregledov, kar je doslej največje število pregledov v eni sami dolini. Najslabše zdravstveno stanje so ugotovili gosp. zdravnik v občini Dolž, kjer je dočel obkoljavih in slabokrvnih. Bolni so samo zaradi pomanjkanja dobre pitne vode. Zdalj bodo oblasti poskrbele, da bodo ti nedostatk izginili in se bo zdravje tudi v tej občini izboljšalo.

Okrog 13.000 Nemcev se je izselilo iz Kočevskega v Nemčijo, torej 99 odstotkov vsega kočevskega prebivalstva. Nekatere vasi so popolnoma izpraznjene. Zdalj so vse železniške garniture z vsemi preseljenimi uradi preselili v Ljubljano in jo postavili na stranski tir med glavnim in gorenjskim kolo-

dvorom. Vsak ljubljanski Nemec, ki se hoče izseliti, se mora javiti v teh uradih zaradi popisa in kontrole. Doslej se je prijavilo na ljubljanskem poglavarstvu okrog 825 Nemcev, ki so zaprosili za preselitev. Tudi preselitev ljubljanskih Nemcev bodo v kratkem uredili.

Nova imena cigaretam so uvedli na Hrvaškem. Cigarete Morava se bodo odselej imenovali Ljubuški, cigarete Mirjana se odselej imenujejo Trebevič, cigarete Bled pa Hum. Cene tobaku so naslednje: trebinski tobak stane kilo 100 kun, metavski 625 kun humski pa 450 kun. Tobak za pipe pa stane kilo 150 kun.

1138 stanovanjskih odgovorov je prejelo ljubljansko okrajno sodišče od začeta leta pa do konca novembra. V novembru samem je bilo letos na sodišču prijavljenih že 56 odgovorov.

Urad nemške delavne fronte v Celovcu je izdal ukaz, da bodo odselej po vseh tovarniških in taboriških kuhinjah trikrat na teden postregli s krompirjem v oblikih, po štiri dni v tednu bodo pa v kantinah, kjer se hranijo tovarniški in drugi nameščenci, izdajali jedi, h katerim spada krompir v oblikih. Sploh pa ljudstvu priporočajo, da čim pametneje uporabljajo krompir.

Sedem voz koroškega filmskega urada bodo poslali na vzhodno fronto, kjer bodo prirejali predstave. Celovski filmski urad je imel doslej na Koroškem petnajst takšnih voz, ki so služili za propagando. Oviralo jih je samo to, da je primanjkovalo bencina. Toda celovski filmski urad si je pomagal s tem, da je vpregel v vozove štiri pare konj, tako da filmski vozovi tudi brez bencina lahko potujejo dalje.

Po poročilih nemškega planinskega društva so vse planinske kočje na Gorenjskem in Štajerskem zaprte. Vožnje na počitnice in za osebno zabavo tako niso dovoljene, primanjkuje pa tudi kurjave. V gore bodo zdaj pozimi lahko hodili samo tisti smučarji, ki stanujejo ob vzhodni hribi in lahko vzamejo ključ planinske kočje s seboj.

Nemški listi so objavili naslednje opozorilo: Nemški vojniki so v neskončnih daljavah na vzhodu navezani samo na svečo, ki jim je edina luč, kajti tam ni niti elektrike niti petroleja. Zato je potrebno, da se domovi na čim bolj omeji v potrošnji sveč tudi o Božiču. Če bo torej letos na božičnih drevesih manj sveč kakor sicer, bo to v prid nemškemu vojakom na fronti.

Hrvatsko industrijsko in trgovsko ministrstvo je uvedlo enotno vrsto čevljev na Hrvaškem. Odselej naprej bodo proizvajali enotne čevlje za kmete, delavce in otroke. Podrobna izdelava teh enotnih čevljev je strogo določena.

33 milijonov hektolitrov vina so pridelali letos v Italiji. S temi količinami morejo zadovoljiti najrazličnejše potrebe, med njimi tudi izvoz. Zdalj je italijansko kmetijsko ministrstvo odredilo, da morajo biti vsa vina opremljena z listinami, ki dokazujejo pristnost, poleg tega pa tudi alkoholno stonjost. Tako bodo skušali potrošnike obvarovati pred potvorbo.

Letošnji ljubljanski Miklavžev sejem je bil izredno skromen ne samo po slojnicah, temveč tudi po izdelkih. Postavili so ga temu primerno tudi šele zadnji trenutek, potem ga je na spet vzela Miklavževa noč.

Hrvatsko ministrstvo za industrijo je odredilo, da bo v decembru smela znašati potrošnja petroleja največ pol litra za vsako družino. Liter petroleja stane 12 kun.

Beograjska policija je pozvala vse beograjske hišne lastnike, da morajo takoj popraviti svoja poslopja, ki so bila delno poškodovana pri bombardiranju. Nedavno se je namreč zgodila

samo zaradi brezbriznosti hišnega lastnika huda nesreča. Na poslopje bivše »Politike« se je zrušil zid sosednje hiše in ubil dve uradnici. Beograjska policija je zdaj uvedla za vse takšne brezbrizne gospodarje stroge kazni.

12 znanih beograjskih restavracij je zaprla beograjska policija, ker je odkrila v njih prepovedane zaloge živih in ugotovila, da so ta živila prodajali po izredno visokih cenah. Restavracije je kaznovala z zaporno kaznijo 30 dni in denarno globo 50 do 100.000 dinarjev.

Nemški propagandni minister je izdal nalog, naj nemško prebivalstvo zbira gramofone za vojake na vzhodni fronti. Sprejemati morajo samo aparate, ki jih bodo lahko brez popravila takoj poslali na fronto, da se bodo nemški vojaki v brezupnih daljinah sovjetskega prostora vsaj malo razvedrili. Probaščenci bodo gramofone pobirali po hišah, darovalci bodo pa za spomin dobili umetniško izdelano listino.

Z električnim tokom so zaradi pomanjkanja premoga začeli varčevati poleg Beograda tudi v ostalih srbskih mestih. V večini mest je električni tok podnevi sploh izključen za zasebno uporabo. Tako na primer kruševačka občina dovoljuje porabo električnega toka samo od šeste ure zvečer do sedme ure zjutraj.

Veliki snežni zameti so divjali v Nišu in okolici in se je moral zaradi njih ustaviti ves promet.

V Beogradu so ustanovili več javnih kuhinj, kjer dobivajo hrano tisti siromašni sloji, ki si zaradi pomanjkanja kuriva ne morejo kuhati hrane doma. Poleg občinatih menz in menz za begunce, so zdaj odprli svojo menzo tudi pravoslavni duhovniki v Beogradu.

Pomanjkanje drv občutijo tudi v Veliki Kikindi v Banatu, kjer so bila drva še v prejšnjih časih zelo draga. Pomanjkanje je tako hudo, da so morali za nekaj časa celo zapreti nekatere šole.

Dalmatinski guverner Bastianini se je pretekli teden mudil v Splitu, kamor se je pripeljal z letalom. Po zdravju z zastopniki oblasti se je takoj podal v vladno palačo, kjer so proučili vsa vprašanja, tičeča se te pokrajine. Guverner je pozdravil tudi skupino genovskih prištinskih delavcev, ki urejajo splitsko luko. Nato se je podal v dom fašistovske mladine, kjer je pohvalil delo. Pregledal je tudi oddelke fašistovske milice in divizije.

128 nemških mornarjev z nemške oklepnice »Graf Spee« od 1040, ki so jih internirali v Argentini v Južni Ameriki, je po poročilu v argentinskem parlamentu pobegnilo iz internacije. Podalji so se proti tihomorski obali, da bi jih kakšna japonska ladja odpeljala iz Amerike.

Razprava zoper skupino oseb, obtoženih protidržavnega in zaročniškega delovanja, se je pretekli teden začela v Treču. Obtožnica navaja, da so v letih 1939/40, začeli z obširnimi zarovniškim gibanjem. Prevečalo jih je sovražstvo do Italije in so izkoriščali položaj slovenske manjšine, da bi ustvarili ozračje za vstalo proti Italiji. Komunisti so sanjarili o sovjetski republiki, ki bi združevala Slovence iz Julijske Krajin, Koroške in Jugoslavije. 11 obtožencev je odsotnih. Ostale brani 18 odvetnikov.

Progo Bihač-Karlovac so že pričeli graditi. Vse priprave so že končane, zdaj so pa delavci pričeli že s prvimi deli.

OKVIRJENJE SLIK

solidno delo, nizke cene

I. GAMBERGER

LJUBLJANA, Kolodvorska 18

Listek »Družinskega tednika«

PRAVO DELO NE UTRUJA

NAPISAL CAROL BIRD

Če se zdi na prvi pogled še tako neverjetno, je le res, da se večina ljudi utruja ne zato, ker preveč delajo, temveč zato, ker jim je dolgčas. Kronična utrujenost in — njena posledica — pomanjkanje energije, izvirata v glavnem in v večini primerih od dolgočasja, razburjenosti in strahu. Ti trije činitelji so največji sovražniki vedrosti in življenjske sile. Zato imajo torej ljudje veliko škodo od njih.

Neprestana utrujenost, ki mnoge ljudi obdaja kakor bojni oklep in ki jih tako ovira, da jih pogosto spravi ob ravnotežje, je v glavnem psihološkega, ne pa fizičnega izvora.

Tako vsaj trdi Marija Baynon-Reyeva, ženska, ki se je odločila, da bo raziskala bistvo teh dveh činiteljev, utrujenosti in energije. Hotela je izvedeti, zakaj je tako malo ljudi, ki bi rekli:

»Jaz sploh ne vem, kaj je utrujenost,« medtem ko drugi ljudje nimajo te sreče in neprestano objokujejo svojo usodo:

»Tako sem utrujen, da se bojim, da bom kmalu doživel popoln zlom.« Zbirala je različne odgovore na to vprašanje in nazadnje je o tem izdala knjigo pod naslovom »Dve življenji v enem«.

Torej kaj je vzrok temu stanju? sprašuje gospa Reyeva. »Bistvo je v tem — tega ne trdim samo na podlagi svojega osebnega izkustva, temveč tudi na podlagi razgovorov z mnogoštevilnimi avtoritetami — da splošna utrujenost, ki je tako pogostni pojav in o kateri tako pogosto govorimo, čeprav ni popolnoma izmišljena, ni v nobenem primeru fizičnega izvora. To je čisto psihološki pojav in njeni vzroki so v naših občutkih ne pa v kakršnih fizičnih nedostatkih ali v pretiranem delu.«

»Vsi odločujoči činitelji, ki sem jih vprašala po tem, menijo, da je 100% utrujenosti, ki jo občuti zdrav človek, ki opravlja svoje delo sede, nedvomno psihološkega izvora. To pomeni, da ta utrujenost izvira od razburjenosti. Ti odločujoči činitelji so napravili že na tisoče poskusov širom po svetu, po šolah, laboratorijih in v zasebnem življenju in so prišli do zaključka, da utrujenost ni bila nikoli posledica pretiranega dela, ne glede na to, ali je bilo to delo fizično ali duševno. V teh primerih gre namreč za kronično utrujenost.«

»Jasno je, da utegne tudi fizično delo povzročiti trenutno utrujenost, ki bo po kratkem odmoru prešla.

Kronična utrujenost pa ne izvira od fizičnega ali duševnega dela, zato je ne moremo ozdraviti z običajnim odmorom. Večina ljudi je prepričana, da je utrujena zato, ker preveč dela. To je pa čisto napačno.«

Gospa Reyeva trdi, da bi moralo biti tistih pet ur po končanem delu najživahnejše razdobje dneva, ne pa da predstavlja — kakor se dogaja običajno v življenju — njegov zaključek. Takole pravi gospa Reyeva: »Večina ljudi je popolnoma izčrpana, utrujena in izmučena pred koncem dneva. Ničesar drugega si ne žele, kakor da se vrnejo domov in padejo v posteljo. Vendar bi moralo biti tistih pet ur po končanem delu čas, v katerem imajo dosti več zanimanja za življenje kakor v kateri koli drugi dobi dneval. Nekoč sem videla na nekem poslopju napis: »Kaj počnete med peto in enajsto uro zvečer?« To vprašanje je resda vredno zadati.«

»Čas med peto in enajsto — ali od šestih do enajstih, pač po končanem delu — bi moral biti najprijetnejši čas za človeka. Moški in ženske delajo po cele dneve samo zaradi teh nekaj uric, a ne vedo, kakor naj bi izkoristili te dragocene trenutke prostosti. Vsi ljudje delajo samo zato, da bi mogli čim boljše preživeti svoj prosti čas, a teh prostih ur ne znajo izkoristiti. Nikoli ne bom mogla razumeti tisto vrsto ljudi, ki izgubljajo čas z zbiranjem znamk, zato pa prav

dobro razumem ljudi, ki se bavijo z mizarstvom ali čim podobnim.

»Prav tako popolnoma razumem navdušenje tistih ljudi, ki radi igrajo tenis, golf, jezdijo, balinajo, plešejo, plavajo, ribarijo, veslajo, se drsajo in v športirajo sploh.«

»Najbolj utrujena živa bitja, ki sem jih kdaj srečala v življenju, so ženske, ki ničesar ne delajo.« pravi gospa Reyeva, takoj pa dodaja, da sama spada v tisto vrsto ljudi, ki utegnejo delati ves dan in ki — če jim nekdo reče: »Malo si odpočijte!«, takoj vzrojiijo.

Gospa Reyeva dalje pravi:

»Nezaposlene ženske po cele dneve ničesar ne delajo. Malo se sprehajajo po ulicah, nekoliko kupujejo po trgovinah, odidejo na kosilo, na partijo bridge, na čaj ali cocktail, prireajo razkošne pojedine. Sicer pa razmišljajo o tem, ali jim bodo njihovi možje poklonili biserno ovratnico, ki tako hrepene po njej, ali pa tisto čudovito srebrno lisico, brez katere ne morejo živeti!«

»Nikoli nisem videla kakšno zaposleno žensko ali marljivo gospodinjico, ki bi bila tako utrujena, kakor tiste ženske, ki nimajo drugega opravka kakor zabavo. A tudi med ženskami iz srednjih slojev jih je mnogo, ki so prav tako »preutrujene«. Zjutraj samo pospravijo svoje majhno stanovanje, potem so pa ves dan proste. Kvečjemu odidejo na obisk k svojim so-

vrstnicam. Žive od plač svojih mož. Nezaposlene ženske pa najdemo tudi v nižjih slojih prebivalstva.

»Te »preutrujene« ženske zaman trošijo čas. Niti malo jih ne zanima tisto, kar se dogaja v ostalem svetu, niti v njihovem ožjem krogu. Neprestano mislijo samo na svojo zabavo. Naravno je, da se dolgočasijo, da so vsak dan bolj utrujene in da svojim možem postajajo nadležne, ker se neprestano samo pritožujejo, kako strahovito so utrujene.«

»Ta dva ženska tipa, ki sem jih tu omenila, žal niso edini utrujeni ljudje na svetu. Pri zaposlenih ljudeh je to tako pogosten pojav, da že od nekdaj obstoji pojem »utrujenega poslovnega človeka«. Ta človek je navadno še bolj utrujen kakor njegova žena. Mnogi moški so prepričani, da imajo pravico biti utrujeni po celodnevem delu v pisarni. Prepričani so celo, da morajo biti utrujeni. To je zanje prirodni pojav.«

»Ti utrujeni možje doma zahtevajo, da njihove žene skrbje zanje in jih razvajajo. Zakaj ves dan so delali kakor sužnji, za svojo ženo, za svoj otrok? Kaj se torej dogaja? Mož si, kakor hitro pride domov, obuje copate — bog ne daj, da ne bi bil že pripravljen — pade v naslonjač in obrebera časovnice. Malo posluša radio — če ga ima — nato na odide v posteljo, da se zjutraj prebudi še bolj utrujen, kakor je bil, preden je legel.

»Izbira naj: ali ima smisel in talen
za kakšno drugo stroko in naj se bav
tisto stroko, ali naj pa prizna, d
le gospodinjstvo prav tisto delo, ki j
najbolje ustreza. V tem primeru na
svoje delo vedro opravlja. Se nekd
ne ljubi tisto vrsto dela, ki ga mor

Izredne ukrepe je izdal gospodarski
opelnomočenec - »

Od 15. novembra dalje ne smejo v Nemčiji več prodajati čokolade in ka-

54 milijonov kun kredita so dodelili za izvršitev velikih javnih del na području velike župe Baranje na Hrvatskem.

V Ljubljani: Terezija Gorjančeva; Ursula Hribnikova; Peter Kompare; Marija Cebularjeva; Viktor Meden, industrialec in trgovec; Fani Krizničeva; 24letni Ferdinand Erker, abs.ing.; Rudolf Kalan, uradnik državnih železnic v pok.; Rudolf Lavrenčič, profesor; Andrejček Pipuš; Eci Pedora Zupanova, abiturientka; 70letna Viktorija Budinova; Karel Krušič, zvonarski mojster v pok.

Nič ni temu reči: lepa bi bila pot po mestih severne Italije. Toda prenoči se tako reč ne da brez škode imenovati. Tisti, ki bi v danem primeru utrpel morda ta trenutek nepopravljivo škodo, bi bil slovenski nogometaš šport. Zato bo treba dvakrat preudariti, preden se bo sprejel sklep o odzivu na sicer nadvse laskavo vabilo. Pri nas je sedaj sneg in mrzlo in mnogo slabe volje. Nobenih pravih pogovov ni za resno pripravo k takemu podvigu. Naj bi se počakalo do spomladi, ko bodo lepša vremena in to bomo šli spet s svežimi uni na kolo. Takrat bo dovolj priložnosti za sakovrstne vaje in vezbe in bomo nogi stopiti do dobrega stirenirani na teško borishe — z vsaj rahlo nado, a ne bomo slabo opravili. Kakor pa oje stvari sedaj, bi bila katastrofa izbizbena.

V razredu B tekma Bari-Prato ne šteje za prvenstvo: ob začetku tekme ni bilo sodnika, pa se moštvi nista mogli sporazumeti za nadomestnega. Tako so igrali samo prijateljsko tekmo (2:2), ki se je pa pod vodstvom sodnika iz zadrege pretvorila v neprijetno zadevo. Ostalih osem tekem so v razredu odigrali in te bilo zantmarniše, zanje znatno: pod 3000 gledalcev ni bilo na nobeni tekmi, borbo Spezia-Fan-

Nadaljevanje v 4. stolpcu spodaj

zobna pasta
Chlorodont

izpuhteva kisik

VELIKA
BLASNIKOVA
PRATIKA
1e izdanie
1942

Teorije o pleši

Čelo mislecev — in kaj tiči za njim

Ali se morajo misleci odpovedati lasem, ali je pa tako imenovano 'čelo mislecev' posledica angleške bolezni?

Ko se začno lasje na čelu redčiti, prično ljubeznivi in vljudni ljudje govoriti, da dobivamo znamenito 'čelo mislecev'. Manj vljudni in bolj odkriti ljudje nam pa v obraz povedo, da nam se je jela pleša delati. Oboji imajo prav, prvi zato, ker vedo iz izkušnje, da bolj ali manj težko duševno delo res povzroči razredčenje las spredaj ob čelu, drugi pa zato, ker je to razredčenje las na koncu koncev le plešavost, čeprav jo nekateri iz vljudnosti imenujejo — čelo mislecev.

Teorije o plešavosti

Otrokom, ženskam in evnuhom nikoli ne izpadajo lasje; to je dokaz, da je plešavost v zvezi s spolom. Tudi kreteni nikoli niso plešasti, dokaz, da je plešavost tudi v zvezi s hormoni. Če postanemo plešasti zaradi posledice kakšne nalezljive vročinske bolezni ali zaradi kožne bolezni na glavi, lahko prej ali slej ozdravimo in pospešimo porast las. Zanimivo je, da so severnjaki bolj plešasti kakor južnjaki, ki se odlikujejo po zelo močni in trdni rasti las.

Glasbeniki nizkih, okretnih postav in živahne narave niso skoraj nikoli plešasti, medtem ko so debeli, veliki glasbeniki skoraj zmerom plešasti. O plešavosti so si učenjaki izmislili več bolj ali manj verjetnih teorij.

Ali se morajo misleci odpovedati lasem?

Dokazano je, da glava dalje časa raste kakor ostalo telo. Mnogo ljudi, posebno moških, je na svetu, ki morajo tudi v zrelih letih vsakih pet let kupovati klobuk, ki je za število večji od tistega, ki so ga dotlej nosili. Ker glava tako dolgo raste, se polt na njej napne in ne dobiva več toliko hrane

kakor poprej. Lasne korenine na tistem mestu izumro in prično izpadati. Tam, kjer polt ni napeta, ostanejo lasje v tako imenovanem 'vencu', ki je pri mnogih pleših lepo okrogel, dokaz, da ta teorija ni tako napačna.

Ker je dokazano, da je med rastjo glave in velikostjo možgan neka zveza, moremo sklepati, da imajo ljudje z velikimi glavami tudi velike možgane. Po tem takem sklepamo, da imajo ti ljudje tudi izredno razvito duševno življenje, kar pa nikakor ni pravilno, zakaj dokazano je, da so nekateri zelo inteligentni ljudje imeli majhne, toda na poseben način nagubane možgane.

Plešavost posledica rahitisa?

Še ena teorija je o plešavosti, ki pa za plešce ni tako laskava, kakor teorija o 'čelu mislecev'. Znani nemški ortoped profesor Lange je opazil, da so tako imenovana 'čela mislecev' za čuda podobna čelom rahitičnih dojenčkov. Ta ugotovitev ni tako napak, kakor se zdi na prvi pogled, zakaj profesor Lange je dalje razvijal svojo teorijo tako, da so imeli ljudje, ki imajo zdaj izredno visoko in izbočeno čelo, kot dojenčki angleško bolezen, ki ne vpliva samo na ostalo telo, temveč tudi na lobanjo.

Na srečo pa 'čelo mislecev' ni samo pleša in rahitična iznakaza, temveč opazimo pri ljudeh s takšnimi čeli tudi neko širino in plemenito obokanost ob sencih. Ta znamenja so značilna tudi za mislece, ki niso postali plešasti. Če bomo naposled angleško bolezen pri dojenčkih popolnoma odpravili, bo izginilo morda zloglasno 'čelo mislecev', nikakor pa ne izrazito inteligentno čelo, ki je značilno za nena- vadno nadarjene ljudi.

Tistega leta '2 berlinsko policijsko ravnanje izdalo ukaz o cestnem redu s takšne vsebine:

»Vozniki in jezdeci na cestah in po teh javnega prometa so dolžni pešce, ki hočejo čez cesto, opozoriti z glasnim »Pozor!« in jih tako opozoriti na grozečo nevarnost. Če pešec opozorila ne razume, ali ne sliši, kar se navadno razvidi iz tega, če svarilu ne sledi, so vozniki in jezdeci dolžni tako dolgo čakati, dokler pešec ne odide, ali ga ne odnese.«

Kakor blisk se je razvedelo!

Pogosto se čudimo, kako je mogoče, da se kakšna novica razve v tako kratkem času. Če bi pa natančneje pomislili in preračunali, kako se to zgodi, bi prišli do logičnega zaključka.

Če na primer nekdo jutraj ob osmih pove novico dvema osebama in če jo ti dve osebi čez deset minut povesta dalje spet dvema osebama in če novico vsakih deset minut izvesta vsaj dve osebi, potem v eni uri izve novico 64 ljudi. Ob desetih, torej čez dve uri, ve novico že 4096 ljudi in opoldne 15.622.016. Okrog pol dveh bi lahko vedelo že vse človeštvo omenjeno novico.

Čeprav se novica praktično ne razve v tako kratkem času, vendar iz teh števil razvidimo, kako hitro se lahko novica raznese od ust do ust.

I prigionieri russi devono, possibilmente, aiutare nei lavori di sgombero nelle città russe bombardate. Qui vediamo un gruppo di prigionieri, adibiti allo sgombero della principale strada di Kiev, sepolta ora tra le macerie delle case crollate. — Ruski vojni ujetniki morajo, kolikor je to mogoče, pomagati pri očiščevalnih delih v bombardiranih ruskih mestih. Gornja slika nam kaže skupino ujetnikov pri čiščenju nekdanje Kieve glavne ceste, ki je vsa zasuta z razvalinami razbitih hiš.

Prometna pravila nekoč

Leta 1834, cestni promet še ni bil tako bliskovit kakor je dandanašnji, niti v največjih mestih ne. Zato se je tudi dosti manj nesreč pripetilo. In vendar so imeli že takrat po nekaterih mestih cestna pravila, tipična za tedanje dobo, ko je imel človek še večjo vrednost kakor jo ima dandanašnji.

LETALO BREZ PROJEKCIJE

Težavni poklic

Trgovina z diamanti zadnje leto vojne strahovito napreduje. To posebno občutijo v Ameriki, kjer je nakupljenih mnogo teh dragocenih kamnov, katerih vrednost gre v milijarde in milijarde. Lani so v Ameriki izmenjali za 124 milijonov dolarjev diamantov, letos je pa baje izmenjava že zdavnaj prekosila to število.

Eno izmed velikih newyorških podjetij, ki je znano po visoki kakovosti svojih diamantov, je zadnje leto svoje osebe podvojilo. Če stopite vanj, doživite nenavaden prizor: 30 brusilcev diamantov se nepremično in molče sklanja z zadrževanim dihom nad diamanti, katerih vrednost presega 100 milijonov dolarjev. Kdaj pa kdaj kdo izmed njih vstane, gre ven in zatuli, kolikor more.

»To je najboljši izhod za sprostitev živcev,« mirno polajni ravnatelj osujljenim obiskovalcem!

Največji zaklad na svet čuva ženska

Največji zlati zaklad na svetu skrit v trdnjavi Združenih držav Fort-Knoxu. Ta grad, v katerem nalozeni za štiri milijarde zlatih larjev, narodna podlaga Združenih držav, nadzoruje in zanj odgovarja, spa Mrs. Kelly Rossova. To edinsko in važno ter hkrati odgovorno delo izpolnjuje mirno in preudarno.

Preden je nastopila to službo, bila ravnateljica Narodne banke Z. ž. drž. kjer se je pač dobro urila za svoj poznejši odgovorni ločaj. Hkrati je pa še doma zgle in ljubeča mati. Zanimivo bi bilo deti, kakšno vlogo igra pri tem r. mož.

Kobilje mleko proti oslovskemu kašlju

Na velikih konjskih farmah in spovsod tam, kjer imajo kmetje do konj, navadno zdravijo oslovski kašl otrok s kobiljim mlekom. Za to mleče in poceni zdravilo so se poznamali tudi svetovni zdravniki in si r. deli nalogo, da bodo ugotovili, ali res tako zdravilno ali ne.

Zal pa zdravilno vrednost kobilje mleka proti oslovskemu kašlju ni zdravniško priznali, zato ga ne bo za zdaj še uporabljali v medicini, čeprav na farmah niso odstopili od svojega mnenja, kar se njegove zdravilnosti tiče.

Enajsta zapoved?

Pred nekaj stoletji je baje bila ena toliška cerkev in njeni poglobarji preveliko zadregi; ali smejo duhovniki kaditi, ali ne? Proti tobaku ni bilo n. kjer v Sv. pismu nobenega govora, vendar se jim kajenje spet ni zdelo nič kaj primerno za duhovnike.

Tako kroži tudi anekdota o papežu Piju XI. in o tobaku. Nekoč je bil neki posvetni vladar vprašal Pija XI.

Siccome i soldati tedeschi non hanno tempo di pulirsi gli stivali, hanno noleggiato allo scopo intraprendenti Ucraini che lo fanno assai volentieri, acccontentandosi di un modesto compenso: una sigaretta o tre rubli. — Ker nemški vojaki ne utegnejo čistiti sami škornjev, so najeli podjete Ukrajince, ki jih jim radevolje čistijo. Plačilo je skromno: cigareta ali trije rubli.

Ta nesrečna pisava!

V kitajski pisavi pomeni znamenje za »žensko« beseda »prepir«, napisana dvakrat zaporedno. Ali ni to kratko in malo žaljivo za pripadnice nežnega spola?

ŠIROM PO SVETU

V pristaniških napravah Buenos Airesa je izbruhnil velik požar. Uničil je veliko blaga, tako da je škoda izredno velika.

V Užicah je eksplodiralo municijsko skladišče partizanov in povzročilo smrt

1500 ljudi. V bližini eksplozije ni ostalo nobeno poslopje celo. Do eksplozije je prišlo med bojem med partizani in vladnimi četami.

Norveške oblasti so zaplenile vse premoženje bivše norveške kraljevske družine. Gradovi, umetnostne zbirke in zakladnice so prišle v last norveške države.

Največji slapovi na svetu so v Kanadi. Največji izmed njih je visok 610 metrov, torej je dvakrat večji kakor Eifflov stolp v Parizu.

Bruhati je začel 3600 metrov visoki ognjenik na otoku Javi. Iz njegovega žrela so pritekale že ogromne količine žareče lave s povprečno temperaturo 500 stopinj. 38 kilometrov naokrog je uničeno vse življenje.

Velike poplave so v južnih pokrajinah Britanske Indije. Po poročilih iz Bombaya je voda izpodkopala že železniške nasipe, tako da je železniški promet z južnimi pokrajinami popolnoma ustavljen. Prebivalstvo je posebno hudo prizadeto, ker po večini še ni spravilo pridelkov s polj.

Šestem danskih teroristov so pred tamkajšnjim sodiščem obsodili na 16 et ječe, ker so s peklenjskimi stroji poškodovali dve španski ladji, ki so u pravkar zgradili v danskih ladišelnicah.

Turška vlada je prepovedala uporabljati belo moko za izdelavo slaščic. Za prebivalstvo so uvedli enotno kruš. o moko, samo vojaki bodo še dalje meli bel kruh.

V Parizu so neznani atentatorji istretili nemškega vojaškega zdravnika. Nemške vojaške oblasti so izdale naredbo, po kateri ima pariško prebivalstvo teden dni časa, da javi zloince, sicer so določene stroge repre. ali.

Več tisoč čilskih žensk je izdalo izglas, v katerem nastopajo proti sv. nim negavicam in svare svoje tovašice pred nakupom. Po njihovem pričilu bodo odslej čilske ženske rajši osile debelejšje nogavice.

Neki švedski raziskovalec je odkril učin, po katerem bi lahko izdelovali netno gumo iz acetilena. Švedska ada je njegov izum kupila in zdaj do na veliko začel izdelovati novo metno gumo.

Veseli teater

NOV PROGRAM ŠTEV. 11

Opera:

RINALDO RINALDINI

Predstave v sredo, četrtek in soboto ob 18.30 (pol 7).

Ob nedeljah in praznikih tri predstave: ob 14.30 (pol 3), 16.30 (pol 5) in 18.30 (pol 7).

MARIANA ČAKA NA TELEFONSKI POZIV

NAPISALA E. WALKERJEVA

★

Marijana je prišla domov okrog sedmih. Bleda luč ceotne razsvetljave in majhna modra vežna luč sta ji svetili po stopnišču.

Nocoj jo bo Stefan poklical po telefonu, si je mislila, ko je odpirala vrata. Nocoj zanesljivo.

Medtem ko si je v kuhinji pripravljala večerjo, je pustila vrata v sobo odprta, da ne bi preslišala telefonskega zvonjenja. Nič ni hitela, vendar je bila zvesta za pest riža več v kozice. (morda pride Stefan) je počasi pogledala njo in je med delom zmerom znova postala, prisluškujoč majhnemu žvemu aparatu. Ali Stefan sploh ne bo več poklical?

Jedla je pod svetilko v kotu svoje sobe. Riž se ji je dobro posrežil, nad čajem se je vila para kakor prozoren, nenavaden obrazek. — Čemu neki čakam na Stefana, je premišljevala, saj mi je čisto lepo sami. Če mu ugaja hoditi svoja pota, prav, jaz ga ne bom čakala. Pospravila je z mize, sedla na svoj priljubljeni stol, si postavila čajno skodelico v bližino in je pri branju večernika počasi in zadovoljno kadila. Pozneje je nameravala krpiti nogavice, na sinji bluzi ji je manjkalo gumb, v kopalnici jo je pa čakal kupček umazanega perila — vesela je bila, da je imela še dolg večer pred seboj, da bo naposled lahko opravila vse, kar se je že davno namenila.

Če bi zdaj Stefan poklical in kakor običajno vprašal:

»Kako je kaj?« — zmerom poudari tisti kako — »kaj počneš?«, potem bi rekla: »Hvala, prav dobro mi je, dosti opravka imam in bom šla kmalu spat.«

Hotela mu je pokazati, kako malo je odvisna od njega, da prav za prav je sploh ne čaka nanj. Grdo je bilo od njega, da sploh ni dal nobenega glasu več od sebe. Res mu je dvakrat odredila sestanek iz nekega navedenosti, a od tega sta minila že dolga dva tedna, katerih večeri so se vlekli kakor neskončnost.

Vendar ti pa, Stefan, mi treba misliti, da nate čakam.

Lahko bi šla v kino, se je poskušala spametovati, in si s tem dokazati, da sploh ne čaka.

Brez Stefana v kino? To je kar neznansko. Stefan bi moral biti zdrav, zakaj v najbolj smešne filme se tako vživljuje, da se kar trese od razburjenja, če gangster stoji z nabitim revolverjem pred vrati. Potem začuti Stefanovo roko in njegov glas: »Takšna izumetničena neumnost,« in to je kakor olajšanje. Takrat se lahko mirno nasloni nanj, prepričana, da je vse, kar se dogaja na platnu, samo nesmisel, nikalčna resničnost.

Ne, ne bo šla v kino, rajši bo še naprej brala. Med branjem podlistka so ji na lepe oči ušle k črnemu telefonskemu aparatu. Obe črni buntji sta se svetlila. Če nekoč neke obrne njeno številko, pozvonila. Morda bi ju spravila k življenju tudi, če bi ju dolgo ogledovala. A molčali sta dalje, kakor da bi bili že davno mrtvi.

Tako je bilo torej vse končano, končano, kakor si je bila že dolgo želela. Takrat je svojo ljubezen primerjala s staro vžigalico škafca. Stedle, ni papir je že obrabljen, nobene iskre ne more več vžgati. »Drug drugemu nimava ničesar več povedati,« si je mislila. In ker si nimata ničesar več povedati, sta se večkrat razdražena epila. Stefan, ki je bil starejši od nje, je bil v marsičem prevdaren in to prevdarnost, ki jo je v začetku ljubila, je pozneje sovražila, tiesto neprestano ponavljano: »Tako govore vse ženske, tako govori večina žensk, ne preseneča me torej, da si tudi ti takšna.«

Nekaj tega sovraštva se je zdaj zbudila v njej. Vstala je, stopila k oknu. Iz temnega neba, višjega tik nad hišami, so dolgi deževni curki v svitu cestnih svetilk padali na črno se leketajoči asfalt. Tako je bilo tudi takrat, ko je Stefana prvič srečala, nekega zimskega večera. Prišel ji je nasproti, s snegom na ramenih in na lasih. — Ljubezen na prvi pogled. Uro pozneje je stal pri vratih v baru, kjer je slučajno sedela s svojimi znanci. Ni je zasledoval. »A vedel sem, da se bova kmalu našla, moralo je tako biti,« je rekel.

Ali je moral biti tudi konec? Ali je Stefan pozabil tiste dneve in tedne, ali mu usojeno srečanje ni ničesar več pomenilo? O, tudi njej že dolgo ni več nič pomenilo, pozabila je na to v vsakdanjih skrbih, ki se splazijo tudi v čustva. Vendar je v teh dveh tednih pogosto mislila nanj in spoznala: samo en človek je na svetu zanj in to je Stefan. Vsi drugi ne štejejo. Val vetra ji je plinil deževne kaplje v obraz. Zaprla je okno. Če bi vendar poklical. »Stefan,« bi mu rekla, »nespametna sem bila, prosim, oprostite. Brez tebe nič ne pomenim, to šele zdaj vem.«

Ni je poklical. Skozni zrak pa ne poljejo takšni sračni valovi, ki bi mu

Kamena doba še pred tri sto leti

Poslednji ostanki modrookih Guanšev

Prebivalci Kanarskih otokov so ostali nepomešani

Ob severozahodni afriški obali leže Kanarski otoki, katerega gospodarji so že več stoletij Španci. Čeprav bi človek mislil, da so pod vplivom španske kulture prejšnji nomadski narodi izumrli in ni o njih niti duha niti sluha več, je vendar ravno narobe. Berberji, nomadi, ki so že od nekdaj prebivalci teh otokov, še danes na njih žive in so kljub vsemu ohranili precejšen del svojih starih navad.

Guanši, posebno plemo Berberov, imajo svoje posebne rasne znake. Guanši so vsi po vrsti svetlolasi, imajo modre oči in močne lične kosti. Še do danes so ostali čistokrvni.

Ko so pred nekaj stoletji Španci zavzeli Kanarske otoke, so Guanši živeli še v kamni dobi. Niso poznali kovin, svoje orožje in orodje so izdelovali iz kamna. Živeli so v masivnih kamnitih hišah in so klesali podobe v skale. Ko so ti ljudje ugledali prve špance na svoji zemlji, so obupali nad svojim življenjem. Španci so tedaj začudeno opazovali, da si premagani Guanši kar v skupinah sami jemljejo življenje. Njihova čast jim namreč ni dopuščala, da bi živeli pod tujim jarmom.

Zgodovinski lunini vplivi

Luni so ljudje že od najstarejših dob pripisovali vse mogoče vplive na človeško življenje in njegov razvoj. Ze v zgodovini starih Grkov in Rimljanov, prej pa še Egipčanov, je igrala luna veliko vlogo v vojni. Noben vojskovođa tiste dobe si na primer ne bi drznil začeti vojno pred polno luno, pa če bi bilo to še tako potrebno. Vera v slab vpliv luninega krajca je bila namreč pri njem samem in pri njegovih vojakih tako velika, da bi boj že samo zaradi njihovega pesimizma slabo končal zanje.

Danes je luna sicer precej izgubila na svojih častih, ker dobro vemo, da je prav tako nebesno telo, kakor naša zemlja. Vendar se je, če že drugače ne, bojimo vsaj takrat, ko je polna in se na njej kažejo vse mogoče izpreminjajoče oblike, ki dajo slutiti različne znake in podobe. Tedaj ko se veliki lunin krog pokaže izza oblakov, marsikdo še danes rajši skrije glavo in jo ne ogleduje preveč, iz same bojazni, da ga ne bi »nosilac«.

Nenavaden vlak

Pred kakšnimi petdesetimi leti so imeli v nekem kalifornijskem mestu nenavadno, takorekoč »mezgovsko« železnico. Podobna je »pocestnicca«, ki so jo letoviščarji od blizu in daleč obdružovali v Makarski v Primorju.

Ta »vlak« je namreč vozil v breg na neki ne preveč strm hrib. Gor grede so ga vlekli mežli. Lahko si mislite, da je šlo bolj počasi, a zanesljivo. Nazaj grede so bili pa mežli prav tako gosposki kakor potniki. Priključili so jim namreč dodaten vagon in vanj so spravili mežge. In tako je šlo veselo navzdol, zakaj vlak je vozil po tiru. Na srečo proga ni bila preveč strma, sicer bi bilo boljše, če bi bili mežli vpreženi zadaj in vlak zaviral.

Rossini je jokal kakor otrok

Glasba utegne imeti skoraj čudežen vpliv na človeka. Pomislimo samo na nekatere zgodbe, ki nam pripovedujejo o pravičnih pevcih. Ljubezenske pesmi srednjega veka so imele ta namen, da bi nekako začarale ljubljeno bitje in ga pridobile za oboževalca. Takšen vpliv so imele pesmi morske deklice Sirene, pravične vile Lorelei, kakor tudi pravične popevke starih Egipčanov in čarobne pesmi srednjeveških trubadurjev.

Celo vsaka podoknica ima v prvi vrsti ta namen, da oboževanico pretrese do srca in jo pridobi za oboževalca.

dali čutiti, kako nestrpno ga pričakuje.

Ni dobro od dolgih samotnih večerih premišljevat o minulih srečnih urah — zdaj je sedela tam, kakor otrok, ki so mu bili vzel igrače. Začela si je prigovarjati. Drži se, Marijana, drži se! Spomini varajo, samo lepo kažejo. Stefan ji je pogosto zagretil življenje; privlekla je na dan njegove muhavosti in jih razsvetlila od vseh strani. Ne, tako je bilo, lepi spomini so lagali, lepi spomini veljajo samo čustvom ne pa ljudem. Zdj se bo pomirila in odšla spat. Ze precej časa je od tega, kar je odbilo deset uradcev v bližnjem cerkvenem zvoniku.

Tisti trenutek, ko je šla Marijana iz sobe, da bi nesla skodelico v kuhinjo, je zazvonil telefon. Kakor hudournik je planil zvok v tišino, napolnil sobo, umolknil in spet začel zvoniti.

Zadrževala sapa je obetala. Odločila je skodelico in šla počasi, čisto počasi k telefonu. Hotela je odpaniti tre-

Guanši imajo še danes svojega vladarja in svoje posebno »kraljestvo«, ki seveda nima svojih predprav, vendar so Guanši silno ponosni nanj. Le malo so se namreč pustili vzgojiti špancem in njihovi kulturi, ostali so zvesti svojim pradedom.

Zanimivo je, kako so predniki današnjih Guanšev častili svoje rajnike. Postavljali so jim svojevrstne spomenike in jih balzamirali, podobno kakor Egipčani. V tej umetnosti so jih baje še prekosili, ker so njihove mumije danes bolj ohranjene, kakor egipčanske. Svojim kraljem in drugim visokim osebnostim so zgradili predniki Guanšev posebno pokopališče, ki pa nima z današnjimi pokopališči nič skupnega. V obliki elipse so zgradili dva metra visok zid, v njegovi notranjosti pa vse polno kamnitih stavb, kjer so počivali njihovi mumizirani kralji. Še danes je to pokopališče posebnost, ki jo hodijo ogledovati tuje z vseh krajev sveta.

Tudi sicer so predniki današnjih Guanšev kar čudno živeli. Španski raziskovalec so na primer na otoku odkrili še drugo vrsto pokopališča, ki bi ga lahko imenovali pokopališče samomorilcev. Pod zemljo so odkrili ne-

Največji igralec podoknic je bil pač Paganini (1782—1840), virtuozi, ki so o njem verovali, da ima zvezo s hudim. Grofica Lucca, pri kateri je bil umetnik v službi, se je dolgo časa onesvestila vselej, kadar je igral. Poznejši skladatelj Rossini je pa prvič, ko je slišal njegovo igranje, zahteval kakor otrok.

Konj upropastil 200 ljudi

Izredno smolo so imeli obiskovalci konjskih tekem v San Francisco. Gledalci teh izredno velikih in razkošnih tekem so po veliki večini stavili na kobilu »Golden Arrow«, kobilu, ki je bila zdaleč boljša in hitrejša od drugih in je zmagala že na marsikateri tekmi.

NECCHI
ŠIVALNI STROJI
IGN.VOK
LJUBLJANA, TAVCARJEVA 7

Zdelo se je nemogoče, da ne bi zmagala. Vendar je hotela usoda drugače. Kobilu je že na pol proge omagala in je komaj prišla na cilj. To bi še ne bilo tako hudo, če ne bi toliko ljudi stavilo prav na to kobilu in — stavo izgubilo. Tako je neki časopis ugotovil, da je »Golden Arrow« spravila na kant nič več in nič manj kakor 200 ljudi, ki so vsi stavili skoraj vse premoženje nanjo.

Prvi »dr. esk.«

V Kjöbenhavnu na Danskem je pred nedavnim promoviral prvi »dr. esk.«. Ta naslov se vam gotovo zdj nenavaden, saj je pa tudi čisto nov. Podelili so ga nekemu bivšemu obrtniku, ki se je udeležil polarne odprave Knuda Rasmussena.

Novi doktor si je ta naslov zaslužil s tem, ker je pridno študiral pravilice in pripovedke ter verske obrede in običaje Eskimov. Zdj je torej edini človek na svetu, ki nosi nenavadno titulo »dr. esk.«

Liliputanec kot sodni izvršitelj

Običajni zemljani smo navajeni, da vidimo Liliputance kvečjemu nastopajoče v cirkusih. Če bi jih videli kod drugod, bi se nam neznansko čudno zdelo.

kakšno skalnato trdnjavo, kjer so se Guanši, ki so se naveličali živeti, dali od svojih znancev žive zazidati. Takšnih okostnjakov je še danes mnogo.

Zanimivo je tudi, kakšne pojme o lepoti in ljubezni so imeli predniki današnjih Guanšev. Dekleta, ki so bila godna za možitev, so morala najprvo v poseben samostan, kjer so jih pitili, da so se zredila. Po njihovih pojmi, je bilo suho dekle grdo, samo debela dekleta so bila lepa in so se lahko možila. Po poročilih španskih raziskovalcev so v tem samostanu pitali dekleta s samim mlekom in močnatimi jedmi.

Danes se Guanši preživljajo s rejo domačih živali in lovom. Mojštri so posebno v ribolovu. Navadno pa ne love na trnek, temveč kar s roko ali posebno okorno pripravo, prej pa ribe omamijo s posebnim rastlinskim strupom, ki ga doma izdelujejo. Na njihovi zemlji namreč raste posebno grmičevje, katerega deblo izločuje mleko podobno tekočino — izredno močan strup. Ta strup vlijejo v morje in zastrupe s njim daleč naokrog vse ribe. Zastrupljene ribe potem same od sebe priplavajo na površje vode, kjer jih guanški ribiči v skupinah love.

Pred nedavnim smo pa brali, da si je neki Liliputanec, Bernös po imenu, 80 cm veliki mož iz Budimpešte, izbral drugačen poklic: postal je sodni izvršitelj. Sprva so nekoliko oklevali, da bi mu poverili ta težavno in včasih celo nevarni poklic, a Bernös je kljub svoji majhni postavi tako odločen, da je v svojem poklicu doslej že mnogokrat bolj uspel kakor njegovi veliki tovariši.

Če nešportnik kupuje športno obleko

Gospod Valentin si je hotel kupiti športno obleko. Ne zato, da bi mislil na športne podvige, pač pa zato, ker je zdaj moderno biti športnik.

Odšel je v veliko modno trgovino in zahteval moderno športno obleko z vsemi potrebščinami vred. Tako bi postal od nog do glave moderen in njegovi prijatelji in znanci bi res mislili, da je izvežban tudi v tej panogi. Pregledoval je obleko za obleko, vlekel zadrgo, pomerjal nogavice in čevlje, vendar se nikakor ni mogel odločiti. Prodajalka, ki mu je stregla, se je najbolj navduševala za modro obleko, češ da mu ta najbolj pristaja in je najboljše ukrojena.

Gospod Čop je dolgo prelagal obleke sem ter tja, potem pa zagledal na mizi črno športno obleko. »Ne, rajši mi dajte tisto črno,« je potem ves sijoč izjavil, »črna barva je zmerom elegantna, človek jo lahko uporabi tudi za večerne prireditve.«

»Modernik« srednji vek

Normann Petrus Debosco, srednjeveški vitez, je daleč prerasel tedanji čas. Uvesti je hotel na vseh področjih novotarije, ki si jih tedanji človek niti v sanjah ne bi mogel predstavljati.

Tako je hotel uvesti enotno vojaško uniformo, obvezno vojaško godbo in obvezni pouk po šolah. Hotel je celo, da bi po šolah uvedli strogo obvezni pouk arabskega in bizantinsko-grškega jezika, ki je takrat vladal svetu. Celotako moderno navdahnjen je bil, da se je ogreval za to, da bi dekleta študirale, postale zdravnice in pravnice. Skušal je ustanoviti več sirotišnic in zavetišče za osirotele otroke, kjer bi jih vzgajali in izučili kakšnih praktičnih poklicev. Nastopil je celo odločno proti temu, da hodijo mlada dekleta v samostane in sploh delal na to, da bi tudi one lahko postale samostojne. Bil je torej edinstveni srednjeveški vitez v starem oklepu, toda z modernimi nazori.

Najidealnejši poklic

V Ameriki velja marsikaj za poklic, s čimer bi si v Evropi ne mogli pri služiti niti počenega groša. Tako se je na primer neko spretno dekle, ki je bilo že dalj časa brez službe odločilo, da se bo lotilo novega poklica.

Odšla je v veliko modno trgovino s čevlji in jim povedala svojo zamisel. Posamezne pare novih modnih modlov čevljev bi nosila in ugotovila, ali so udobni ali ne, ali so trpežni in ugajajo. Tako bi si denar služila s tem, da bi sprejela in nosila vsak dan druge čevlje. Poklic bi bil vsekakor eden izmed najlepših na svetu.

Na čudo ji pa trgovci ni obrnil hrbta, temveč jo je vzel v službo. Morala je vsak dan napraviti gotovo število kilometrov in tako ugotoviti trpežnost čevljev.

Danes se je tega poklica oprijelo že mnogo deklet. Trgovcem se baje izplača nastaviti takšne modle, ker se tako vsaj prepričajo o dobri izdelavi svojih čevljev. Dekletom pa novi poklic nad vse ugaja, saj jim tako rekoč ne nalaga nobenih dolžnosti in truda.

ZREČALO naših dni

Za vsak prispevek v tej rubriki plačamo 8 lir

Brezsrčnost

Mnogo se danes govori o brezsrčnosti, so pa še primeri, ki presegaajo vse meje.

Ni dolgo tega, ko se je pred našo hišo primeril dogodek, ki je vsega obojanja vreden.

Bilo je zgodaj zjutraj in nad mestom je ležala gosta megla. Po cestah je počasi prišla stara ženica s kavglico v roki, namenjena v bližnjo mlekarjo po mleko. Za njo se je pa pripodil na kolesu mlad kolesar. Ko je pred seboj zagledal ženico, ni pozvonil, ker je najbrže mislil, da ga be stišala in se mu umaknila. Toda ženica ga ni slišala, kolesar se ji pa tudi ni umaknil in se je zaletel naravnost vanjo in jo podrl na tla.

Ko se pa zagledal ljudje, ki so tudi čakali pred mlekarjo na mleko, starko na tleh, so se, mislite si, pričeli hudovati na starko. Bila je ona kriva nesreče, ker se ni umaknila naprednemu kolesarju. Uboga žena je pri padcu dobila precejšnje poškodbe, tako da so jo morali naslednji dan peljati v bolnišnico.

Mislim, da je ta resnični dogodek dovolj zgovoren dokaz, koliko sočutja imajo še nekateri ljudje do svojega bližnjega, ki je v nesreči. Dijak

Ali je to prav?

Ko sem zadnjič obiskal svojo prijateljico v bolnišnici, sem bil presenečen nad mrazom, ki je vladal v bolniški sobi. Soba je zelo velika in ima majhen radiator, ki pa nikoli ne greje. Bolnice so bile oblozene in zavite v tople volnene jopice, toda kljub temu so se pritoževale nad mrazom. Ko pogledam proti oknom, pa na svoje še večje presenečenje zapazim, da zunanji oken sploh ni, ker so jih bili sneli, da jih popravijo in preplešajo.

Zdi se mi, da je to prav, če popravljajo in pleskajo okna, ne zdi se mi pa prav, da vsa okna naenkrat snamejo in bolnice prepuščajo mrazu. Bolnice, ki bi morale imeti tople sobe, da kar najhitreje ozdravijo, so zdaj prepuščene mrazu in v nevarnosti, da si poleg svoje bolezni nakopljejo še kakšen prehlad.

Mirko

Imejmo usmiljenje tudi z živalmi!

Večkrat grem mimo neke hiše, kjer je na dvorišču pes čuvaj volčje pasme. Pes je star približno eno leto in je ves sestradan in prestrašen. Poleg tega pa nima niti tako uvidnega gospodarja, da bi mu naredil kočice iz desk, ki jih leži po dvorišču vse polno in pusti, da je pes zunaj na mrazu in dežju.

Poleg vsega tega je pes največkrat lačen in ob vsaki priliki tudi tepen. Res je, da so danes kaj slabi časi in da je z življenjem težko, toda če imaš že psa, vsaj poskrbi toliko, da se bo vsaj enkrat na dan pošteno najedel. Tudi ni vseeno, kam daš psu jed, ali mu jo daš v celo posodo ali pa v razbit lonec, ker lahko poleg jedi pojé še blato in pesek.

Ko sem nekoč prišla k njemu in mu prinesla nekaj ostankov, se je ubogi pes kar plazil proti meni in se tresel kakor šiba na vodi.

Gospodarji, imejte malo več usmiljenja s svojimi živalmi, saj imate od njih tudi nekaj koristi! Pes-čuvaj vam varuje hišo in vas varuje d nesrečo.

Ljubiteljica živali

Povej, s kom greš in povem ti, kdo si!

Po večerji posedim s prijateljem v eni izmed ljubljanskih gostiln. V sobo je na lepem vstopila že precej vinjena družba gospodov srednjih let in ene mlade gospodične. Začudil sem se, kako je neki to dekle prišlo v takšno družbo, saj je hčerka treznih in poštenih staršev. Opazil sem, da se sprva ni dobro počutila v tej razigrani družbi, a ko je izpraznila nekaj kozarcev, se je razvnela in se smejala vsem neslanim šalam in se pustila poljubovati in objemati enemu izmed najbolj natrikanov.

Nisem proti prostosti deklet, vendar sem pa mnenja, da bi morali starši vseeno vedeti, v kakšno družbo zabajajo njihove hčerke. Če izgubiš dobro ime, ga kaj težko dobiš nazaj. Morda se tega niti sama ne zavedaš, a ljudje so zlobni in kaj radi brusijo svoje jezike. Vodi pa tudi to, da te ljudje navadno sodijo po tvoji družbi.

PRITLIKAVCI

Napisal Josip Strekelj

V sadjarstvu imenujemo pritlikavce drevesa, ki ne zrastejo v močno deblo in v obširno krošnjo, temveč ostanejo majhni — pritlikavi. Da taka drevesa vzgojimo, cepimo poljubno vrsto jabolčan na široko rastočo podlago paradiževca ali na nekoliko močnejše rastočo dušenec. Hruške pa cepimo na slabotno kutino ali na beli trn.

So pa nekatere vrste hrušk, ki ne uspevajo cepljene na kutini in na belem trnu. Take pa premostimo, t. j. cepimo najprej tako vrsto, ki uspeva na kutini in ob letu na to pa na zaželeno Drugih vrst sadnega drevja ne moremo imenovati pritlikavce, ker se razrastejo v velika drevesa; kvečjemu bi sem šteli nešple in breskve.

Korenine pritličnih podlog ne rastejo v globočino, temveč se razprostirajo blizu površja ter so drobne, šibke, zato pa goste. Ta pojav nam kaže, da pritlikavci uspevajo le v dobri, rodovitni zemlji, ki jo obdelujemo in dovoljno gnojimo. V travnat svet ne spadajo pritlikavci, razen tam, kjer jim naredimo dovolj velike kolobarje.

Zaradi slabotnih korenin ne vzgajamo pritlikavcev v srednja in visoka debla, ker bi jih veter in teža sadja zvrnila, temveč samo okoli 60 cm visoka debelca. Pritlikavce sadimo najraje na vrtove, ker ne zasenčujejo drugih kultur v toliki meri, kakor srednje in visokodebelna drevesa. Cepljena na divji semenjak. Sadimo jih pa tudi v sadojnake, med drugo sadno drevje pa le tedaj, ako zemljišče obdelujemo. Druga važna stran pritlikavcev je, da začnejo zgodaj roditi ter da rode lepše, boljše in debelejša sadja, kakor tista, ki so cepljena na divji semenjak. Ker so ta drevesa nizka, laže zatiramo na njih škodljivce in boleznj, pa tudi obiranje sadja je lažje. Slaba stran pa je, da je življenjska doba pritlikavcev kratka 15 do 25 let z ozirom na vrsto.

Pritlikavce vzgajamo v raznih umetnih oblikah, ki se imenujejo kordoni, palmete, piramide, pahljače in grmiči. Razen grmičev in piramid sadimo druge zgoraj imenovane oblike najraje ob stenah stavb v opleševalne svrhe. Grmiče in piramide pa na prosto. Predno pa posadimo umetno vzgojena drevesca, moramo postaviti odgovarjajoče ograjbe.

Glede vzgoje umetnih oblik pritlikavcev so različni načini, ki so jih vsak po svoje podali sadjarski strokovnjaki Gaucker, Pekrun, Loretti in Ferautti. O tem pisati bi bilo preobširno. Sadjar, ki mu je za pridelek sadja, ne gleda na umetno zraščeno drevo, temveč na drevo, ki obilno rodi to je oblika grmiča.

Grmič je najrodovitnejša oblika pritlikavcev in edina dobičkanosna. Razna dela tekoma rastojo poleti in spomladi pri grmičih skoraj odpadejo. Edino opravilo je, da vzgojimo 3 do 4 vejne vence v oddaljenosti 60—70 cm, da glavno, debelo voditeljico skrajšamo na 80—90 cm, če zraste daljša. Ako pa kaka veja nesorazmerno močnejše raste, kakor druge od nje, jo zaradi ravnotežja skrajšamo v dolžini sosednjih. V poznejši starosti se veje preveč zgostijo, se pobesijo druga na drugo ali pa se križajo. V tem primeru odstranimo manjvredne (redčimo), da je vsaka veja izpostavljena zraku in soncu. V gošči je malo sadja in še to je malo prida.

Skotaj ni vrta brez pritlikavcev, ki so pa v 99% zgoščene, metlaste in nerodovitne pokveke. Temu je krivo protinravno vsakoletno striženje mladik in mladit, ki ne ustreza pravilnemu obrezovanju. Posledica je tedaj večja gošča jalovih mladik brez cvetnih popkov in seveda, v jeseni zastojni iščeš sadu na takih mrcvarjenih drevesih. Naj sadni grmiči svobodno rastejo; pomaga naj se tim v glavnem z redčenjem nepotrebnih vej.

Kdor hoče, da mu bodo sadna drevesa rodila, naj nikar ne dovoli, da bi se kdo približal z namenom, da bi jih »ostrigel«. Oskrbuje naj jih sam lastnik po gori navedenih kratkih navodilih. Take vsiljive škodljivce naj odpravi po najkrajši poti. Te dni sem videl moža, ki je strigel na nekem vrtu sadna drevesa in tudi vse lepote grmiče. Zato pa bodo grmiči prihodnje pomlad brez cvetja, drevesa v jeseni brez sadja, gospodar pa na masno plačane delovne ure na tepu olajšan.

PRVA ZAPOVED: VLJUDNOST DOMA

Ljudje imajo navadno dvoje vrst obrazov. Enega nataknejo takrat, kadar imajo opravka s tujimi ljudmi, a drugega takrat, kadar so med domačimi. »Smo pač čudni«, boste rekli. »Nasproti ljudem, ki jih imamo najrajši in ki jim dolgujemo vse, smo natakneni, včasih celo grobi in jim sploh damo čutiti vse tisto, kar pred tujimi ljudmi skrbno skrivamo pod svojo krinko. Če dobimo goste, izbiramo vsako besedo in kolikor mogoče pazimo, da bi jih z nobeno besedico ne užalili in spravili ob dobro voljo. Doma pa ne štedimo preveč s svojimi izrazi, temveč jih ravnodušno iz rokava stresamo, ne meneč se za njihov učinek.«

Zdaj je najlepši čas, da se teh slabih lastnosti odkrižate in svojo krinko slabega vremena kratko in malo odložite. Danes je dom bolj ko kdaj prej nujno zavetje za vsakogar. Kdor ga nima, ta to sam najbolj ve, kdor ga pa ima, naj se tega zave, preden ga bo s svojimi sebičnimi in nepreračunljivimi besedami izgubil ali pa spravil na tisti rob, s katerega se kaj težko vrneš.

Morda doslej niste še vedeli, da je povsod lepo, doma pa najlepše. Lepo je v restavraciji, gostilni, kavarni, gledališču in drugod, vendar si po vsem tem želimo biti doma, sezuti čevlje in postati človek, kakršnega je ustvaril Bog in ne kakršnega so vzgojili ljudje.

Zato moramo pač biti svojemu domu hvaležni in stresti svojo slabo voljo in sitnost kjer koli drugje, samo doma ne. Dom nam bo zato hvaležen in nam zmerom dajal tisto, kar od njega zahtevamo in pričakujemo.

Zdaj ko z bliskovito naglico hitimo mrzli zimi nasproti, ko bomo morali vse dolge večere preživeti doma, moramo ta svoj dom urediti in z njim skleniti premirje. Vsak dan skušajmo vanj prinesiti trohico veselja, čeprav v najskromnejši obliki. Prav

OKVIRJI

SLIKE, FOTOGRAFIJE, GOBELINE,

KLEIN

LJUBLJANA, Wolfova 4

gotovo naš trud ne bo zaman. Tudi drugi, ki z nami vred tvorijo dom, se bodo kaj kmalu pustili zavesti naših dobrih volj in našemu prizadevanju in sami postali takšni, kakršne si želimo. Tistim članom našega domačega ognjišča, ki so pa najbolj zakrknjeni in mislijo, da imajo zdaj naposled vendar pravico, biti natakneni, moramo pretkano posvetiti in jih z zvijačo spraviti iz njihovega začaranega kroga.

Pri tem je važno, da veste tudi tole: vaši domači so prav tako kakor vaši prijatelji in znanci samo slabotni ljudje, včasih nabiti s samimi eksplozivni slabe volje, drugič spet muhasti, kakor vreme. Včasih zadostuje samo iskra, že bodo izbruhnili v smeh, drugič spet samo nenamerna, nekoli-ko nepravilno izrečena besedica in že je ogenj v strelhi. Paziti moramo torej, da o pravem času povemo pravo. Poleg tega moramo paziti, da jih ne žalimo, čeprav mislimo, da so naših žalitev potrebni. Z eno samo besedico bi namreč lahko podrl, kar smo gradili neskončno dolgo.

Mislím, da boste že obilno poplačani za svoj trud, če vas bodo doma zmerom veselili, kadar boste prišli, ker boste prinesli s seboj tudi dobro voljo, ki je vsakemu ob vsakem času potrebna. Če boste izvedeli od tujih ljudi, da je vaša mati rekla: »Oh veste, edina sreča je že, da smo doma zadovoljni drug z drugim«, in se boste zavedali, da ste sami k temu zadovoljstvu prispevali precejšno količino, bo pač to za vas najlepše plačilo.

Kako lepo si lahko zdaj pozimi doma uredite vsakovrstno večerno delo. Bodisi da berete in se izobražujete, bodisi, da delate ročno delo. Vsako delo, ki ga boste napravili v miru in zadovoljstvu, vam bo pozneje, ko morda zanj ne boste imeli več toliko časa in boste rajši preživeli večer v veselji družbi, prav prišlo. Tedaj boste veselili, da ste te zimske večere tako dobro izkoristili.

Sicer pa te večere lahko izkoristite tudi brez dela. Če so se vam recimo lani od preobilnih večernih zabav, že pričele kazati gube na obrazu, lahko letos to odpravite. Hodite vsak večer redno ob devetih v posteljo pa boste brez praškov, masaže in krem, najcenejše okrepili svojo polt in se pomladili. Če ste lani zaradi pretiranih športnih podvigov shujšali in postali »suha južina«, imate letos najlepšo priložnost, da se zaradi mirovanja nekoliko obredite.

Seveda se vse to najbolj poštešči, če je vaš dom po gornjem vzorcu v

znamenju zadovoljstva in vas domači nespornost ne morejo motiti pri delu, ne pri izgubljanju gub. Vljudnost doma je torej prva in najvažnejša zapoved, če boste grešili proti njej, vas bo kazen doletela prej, preden se boste tega zavedeli.

Nada K.

Naša kuhinja

KAJ BO TA TEDEN NA MIZI?

Četrtek: Krompirjeva juha, zelena krpica, solata. Zvečer: Gobova rižota.

Petek: Fižolova juha, sirovi makaroni. Zvečer: Fižol v solati, sir kava ali čaj.

Sobota: Goveja juha z vlivanci, pražen ohrovt, krompirjev pire. Zvečer: Goveji guljaž, polenta.

Nedelja: Obara, krompirjevi evaljki, solata, čokoladni puding. Zvečer: Goveji zrezki, solata.

Ponedeljek: Vampi s krompirjem, jabolčni riž. Zvečer: Pljučka v omaki, rezanci.

Torek: Zelenjavna juha, pražen riž, cvetača v sotali. Zvečer: Mlečen močnik.

Sreda: Prežganka, ohrovtove klobasice, solata. Zvečer: Krompirjeva solata s safalado, pečen kostanj.

Pojasnila:

¹ Sirovi makaroni: V slani vodi skuhamo makarone. Ko makaroni nekaj časa vro, jih ocedimo, prelijemo z mrzlo vodo in spet pristavimo k ognju, da se do konca skuha. Tako odstranimo kuhanim makaronom ves neljubi priokus po škrobu. Med kuhanjem pa pripravimo sir takole: Med sir za štruklje, ki ga potrebujemo četrt kile, vmešamo 5 dek masla ali kakšne druge maščobe, nastrgano lupinico 1 limone, lahko tudi lupinico pomaranče ali mandarine, vaniljev prašek, ščepec soli, 1 rumenjaka, po okusu sladkorja in sneg enega beljaka. Če imamo, lahko dodamo tudi nekaj rozin, da izboljšamo okus. Kuhane makarone napol ohladimo, jih premešamo s siru, vse dobro premešamo in denemo v namazano pekačo peč. Ko je vrhinja skorja lepo zlaturumena, stresemo vse skupaj na krožnik in potresemo s sladkorjem. Jed je zelo okusna in izdatna.

² Goveji guljaž: Guljaž pripravimo svoji družini tudi z malo količino mesa in je vendar lahko okusen in izdaten. Najprej prepražimo na masti dve precejšnji, drobno sesekljani čebuli. Čebulo pražimo počasi, da da več soka in se lepo rumeno zapeče. Ko je čebula rumena, stresemo vanjo meso in ga dobro prepražimo. Če nismo jeseni vložili zelenjave za zimo, si jo pripravimo za guljaž takole: Vzemimo korenček, nekaj zelenega peteršilja, košček zelene in list, kolerabico in vse skupaj zmeljemo na mesnem stroju. Seveda pa zelenjave ne sme biti več kakor za dobro jedilno žlico. Dobro popraženo meso potresemo z moko, jo prepražimo, dodamo žlico paradižnikove meze, sladko papriko in zrezano zelenjavo. Vse skupaj pražimo in mešamo, da se ne prismoči. Ko je vse dobro oprazeno, zalijemo z vodo, a ne preveč, in pustimo, da se duši. Ko voda vsa povre, guljaž zalijemo z juho ali pa vodo, osolimo in pustimo, da počasi vre. Tako lahko pripravimo guljaž že dopolne za večerjo, le da ga osolimo zvečer.

³ Čokoladni puding: 5 dek masla, 2 rumenjaka, 5 dek sladkorja, 4 deke nastrgane čokolade, 5 dek zmletih orehov in sneg 2 beljakov dobro vmešamo. Vse skupaj denemo v namazano pudingov model in kuhamo ¾ ure.

Škotska blaga, kombinirana z enotnimi barvami, so spet zelo v modi. Gornja slika nam kaže ljubko bluzo iz tenkega volnenega blaga v škotskem vzorcu. Iz ostanka nam modistka naredi prav takšno ljubko čepico, kakršno vidimo na gornji sliki.

Praktična ženska, ki hoče biti hkrati tudi elegantna, si omisli velik krznen mufl in čepico iz istega krzna. Ta dva modna okraska lahko nosi menjaje k zimskemu kostimu in zimskemu plašču in si tako prihrani nakup dvojnega krzna.

Ko je kuhan, ga zvrnemo v plitvo sledo in po okusu okrasimo z marmelado ali kakšnim drugim ledom.

⁴ Jabolčni riž: Na vodi in mleku skuhamo za vsako osebo po pest riža. Ohlajenemu premešamo 5 dek masla ali masti, 1 rumenjaka, nastrgano limonovo lupinico, sladkor in po okusu cimel. Jabolka olupimo, jih nastrgamo na strgalnik in prav malo potresemo s sladkorjem in cimatom. Vse skupaj damo v pekačo, najprej eno plast riža, potem jabolka in tako naprej, da je pekača polna. Povrh damo nekaj koščkov masla ali masti in spečemo v neprevročni pečici. Tako pripravljen jabolčni riž je zelo okusen in ga lahko uporabimo tudi za samostojno jed za večerjo. K rižu se pa tudi zelo dobro poda marmelada.

Cista polt

daje izraz mladosti

Dvoje vrst polti poznamo: mastno in suho polt. Tista, ki ne ve natanko, kateremu tipu naj prišteva svojo polt, naj se pogleda v povečevalno zrcalo in kmalu si bo na jasnem. Posebno očitni znaki se naberejo okrog nosnic, zakaj tam polt kar najbolj izloča maščobo. Če se nos nekoliko bolj svetli kakor ostali obraz, potem imamo gotovo opravka z mastno poltjo, toda tudi ženske s suho poltjo se pogosto pritožujejo, da se jim nos svetli. Če si sami nismo na jasnem, ali se naša polt nagiblje k maščobi ali ne, je bolje, da se posvetujemo z izkušeno kozmetičarko, kakor da se napak negujemo.

Moderni ideali lepote so pripomogli, da se današnja ženska pogosto pritožuje nad presuho poltjo in da ji mora na umeten način dovajati mastne hrane, namreč z različnimi kremami in olji.

Nega presuhe polti je zelo različna in je tudi ni mogoče posplošiti, zakaj na vsak postopek polt različno reagira. Opozoriti moramo pa, da na primer presuha polt sploh ne prenese tako priljubljenih parnih kopeli obraza. Če nimamo pri roki dezervnice in imamo zelo suho polt, moramo vodo vselej, ko se umivamo, omeščati z boraksom, ali si pa celo umivati obraz s tem ali onim kozmetičnim oljem. Pri izbiri toaletnega mila mora biti ženska s suho poltjo posebno previdna in si naj skuša — kolikor zdaj razmere dopuščajo — nabaviti kar najbolj mastno milo brez alkaličnih dodatkov.

Kolikor bolj suha je polt, toliko občutljivejša je njena površina in zato prenese samo milo nego. Umivanje z vročo vodo zelo izsuši polt, ji vzame prožnost in jo naredi nesprejemljivo za mastno kremo. Tudi priljubljeno trenje z ledom ni priporočljivo, zakaj vsi takšni koreniti po-

stopki zahtevajo zelo odporno polt. Okrepitev obraznih mišic se zdi vse bolj priporočljiva kakor negovanje z alkoholnimi tekočinami za stisnjenje znojnic, zato rajši uporabljamo pri presuhi polti razne rastlinske produkte in obrazne vode za nego in čiščenje. Ženske s suho poltjo naj posvečajo kar največ pozornosti okolici oči, zakaj tamka se najrajši naredi drobne gubice, ki kaže ves obraz. Vsak večer jih zato natrimo s kakšno hormonsko kremo.

Tudi masaža obraza pri ženskah s suho poltjo ni priporočljiva, razen če jo izvaja večša in spretna roka, in sicer zelo nalahno in previdno.

Manj težavna je, toda prav tako strokovna mora biti nega mastne polti. Ženske z mastno poltjo sicer nimajo tako hitro gub, zato se pa pogosto pritožujejo nad nečistočo polti. Zajedajci in mozoljci so pri ženskah z mastno poltjo pogostejši, zakaj pore so pri mastni polti večje in sprejemljivejše za razno nesnago. Pri mastni polti se ravnamo po principu, da je treba polti odstraniti lastno maščobo in jo nadomestiti s čistejšo in boljšo umetno maščobo. Dovoljeno je dobro milo, ki ga moramo pa zmerno uporabljati, da lahko polt maščobo sproti nadomešča in da se preveč ne izsuši. Obraz po navadi čistimo z raznimi, dobro učinkujočimi tekočinami, tako z resorcijskim spirantom, z raznimi pore stiskajočimi vodami za čiščenje polti, pa tudi s tekočinami, ki vsebujejo kافro Mastna polt na srečo zelo dobro prenese parne kopeli iz kamilice ali kakšnega drugega rastlinskega čaja. Kajpak moramo pa obraz pozneje zmasirati, dobro pretolči in natreti s hranilno kremo. Pri mastni polti se zelo dobro obnesejo tudi lepote maske.

Doslej smo govorili vsaj kolikor toliko o normalni polti, zakaj negovanje bolne polti sega v območje kozmetike ali zdravnika za kožne bolezni. Opomnimo naj samo, da pre-mastna polt izredno dobro reagira na obsevanje z umetnim soncem. Vzroki za preveč mastno polt so različni, pogosto so v zvezi z motnjami v delovanju žlez, živčnostjo ali slabokrvnostjo.

Naposled naj še poudarimo, da je mnogo postopkov za negovanje suhe in mastne polti, da pa sleherna polt zahteva individualno nego, če hoče ostati dolgo lepa in mlada.

Damski klobuki

novi apartni modeli dospeli.

Lično izvršujem popravila.

Salon „Truda“

Ulica 3. maja (Aleksandrova) 5

Ali moramo imeti mrzle noge?

Skivnost slabega zraka. — Pod noge nam vleče. — Mrzla tla — topel strop

Neki mož sedi pri pisalni mizi in dela. Zunaj tuli veter in stresa okenske okvirje, da kdaj pa kdaj stoka očee zahrešče. Moža po hrbtu na lepem spreleti hladen srh. Opazil je, da ima mrzle noge. Njegov pogled poišče toplomer. Dvajset stopinj, kakor zmemrom, ugotovi, in zazdi se mu, da je bil občutek, da ima mrzle noge, samo namišljen. Vendar noge nikakor ne postanejo toplejše. Naposled mož vstane in stopi k oknu, kjer dojam z roko prav rahel pih mrzlega zraka, prihajajoč v tople sobo skozi skoraj nevidno špranjo okenskega okvirja. Stopi k peči in naloži še nekaj polen. Vendar se izkaže, da tudi to ne pomaga, noge ostanejo mrzle, proč sta udobnost in prijetno počutje.

Mož pri pisalni mizi naposled prekine svoje delo, obleče plašč in se napoti na sprehod. V precej mrzlem zraku se mu pa na lepem noge ogrejejo. Ker je naš možak metodičen človek, hoče ugotoviti, kako je to mogoče. Priskrbi si nov toplomer in se prične podrobneje zanimati za klimo v svoji sobi. Pri tem ugotovi marsikaj zanimivega.

Vsak otrok ve, da gre topli zrak navzgor. Vendar pa na splošno nikoli ne vemo, kolikšna je toplotna razlika med toplejšimi gornjimi plastmi in hladnejšimi doljnimi plastmi zraka. Če znaša toplota ob tleh 20° C, znaša pod stropom zanesljivo 28° C. Če kaže toplomer na steni v povprečni višini človeka 20° C, potem je na tleh znatno hladneje. V prostorih, kjer kurimo s pečmi, ali pa kjer radiator centralne kurjave ni vzdignjen pod oknom, nastane zaradi komaj opaznih špranj v oknu precej močan piš hladnega zraka, ki se vleče na tla po fizikalnih zakonih, da pade mrzli zrak na tla. Tako se zgodi, da postanejo noge, ki so več ur negibne prav na tem hladnem prepihu po malem mrzle.

Potemtakem bi bilo najbolje, da zapazimo vse razpoke pri vratih in oknih z neprodušnim blagom in nikoli več ne bomo imeli mrzlih nog, bo delal ta ali oni. To bi bilo pa kvarno za zdravje. Človek namreč potrebuje za dihanje ne samo tisti zrak, ki je

že v sobi, temveč tudi sveži zrak, ki prihaja neopazno prav skozi okenske razpoke in špranvice. Važno je le, da se ta zrak menjuje brez močnej in kar najbolj udobno za človeka. To pospešuje posebno centralni radiator, nameščen pod oknom. Nad radiatorjem se namreč sveži zrak, ki prihaja skozi špranvice, nemudoma segreje in se tle prihaja v sobo. Zdaj razumemo tudi, zakaj so visoke sobe tako nepraktične. Človek živi na tleh in ne na stropu, zato bi bilo neumno, graditi višje stene kakor 2 metra 80 cm, zakaj ves višji prostor porabi več dragocenelega toplega zraka, torej več kurjave.

Nasprotniki centralne kurjave trdijo, da se v sobah, kurjenih s centralno kurjavo, zrak izredno osuši, tako da človek komaj diha in da tudi njegova polt reagira na ta pojav. Znanstveno se ugotovilo, da nastane ta osušitev predvsem tedaj, kadar radiator ni dobro očiščen in izgorevajo drobceni delci prahu od vročine, ter povzročajo neprijetno suho toploto, ki nas v hujših primerih žgečka v grlu. Ta sežgani prah je torej neposredni povzročitelj neprijetnega suhega zraka. Če vsak dan radiator dobro obrišemo, po možnosti z vlažno krpo, bomo videli, da se nam ne bo treba pritoževati nad suhim zrakom v zakurjeni sobi. Kdor pa še ni zadovoljen, naj postavi na radiator posodico z vodo in kmalu bo zrak v sobi prijetno vlažen.

Da se vrnemo k mrzlim nogam. Dokazano je, da se človek v vlažnem toplem zraku prijetneje počuti, kakor v suhem. Zato nam bolj prija prezračena, čeprav nekoliko hladnejša, kakor pa neprezračena in vroča soba.

Mož pri pisalni mizi bi lahko upošteval vse zgoraj navedene opombe in bi si morda ogrel noge tako, da bi svojo delovno sobo za nekaj minut prezračil. Ker se je pa zatekel k naravnemu krvnemu obtoku, da si je ogrel noge z gibanjem na svežem zraku, si je tudi izbral primerno pot za odstranitev te nevšečnosti. Kakor vidimo, nikakor ni neobhodno potrebno, da imamo mrzle noge, če si le znamo hitro in na pravi način pomagati.

NAŠ NAGRADNI NATEČAJ

KOTIČEK ZA PRAKTIČNE GOSPODINJE

Za vsak prispevek, objavljen v tej rubriki, plačamo 10 lir

To pot smo vam spet izbrali, drage gospodinje, nekaj dobrih in originalnih nasvetov, za katere upamo, da boste z njimi popolnoma zadovoljne.

Vojna torta: Za torto potrebujemo 15 dek sladkorja, 3 deke kakaa, 5 dek presnega masla ali kakšne druge maščobe, 1 jajce. 25 dek enotne moke, 1 cel pecilni prašek, ¼ litra mleka in nastrgano lupinico ene limone.

Sladkor, maslo in jajce mešamo neprestano 20 minut, potem dodamo moko, kakao, mleko, prašek in lupinico. Vso zmes stresemo v namazan tortni model in pečemo počasi približno eno uro. Vsa torta stane 10 lir.

Pibernikova iz Ljubljane.

Kako peremo moško obleko? V današnjih časih, ko se vsaka reč tako zelo težko dobi in še po tako visokih cenah, je vprašanje, kako naj očistimo moško obleko, sinovo ali bratovo obleko, postalo res prav pereče.

Jaz operem boljše moške obleke takole:

Naberem za četrtino 12 litrov držečega lonca čistih bršljanovih listov. Zdevljam jih v lonec, polijem zvrhan lonec vode, pristavim k ognju in pustim, da vre dobre pol ure. Nato bršljan postavim na stran štedilnika, da se malo ohladi. Potem bršljanovo vodo odlijem v škaif in ožmem vse liste, da gre iz njih ves sok v vodo. Ko sem gotova, namočim v bršljanovo vodo obleko in jo pustim namočeno pol ure. Potem obleko dobro menčam in prežemam v bršljanovi vodi tako dolgo, dokler ne postane iz lepo zelene vode temnorjava umazana voda, kar je dokaz, da so že vsi madeži iz obleke izginili. Nato obleko splaknem do čistega v mrzli vodi.

Gospodinje, ker sem po tem receptu že sama večkrat oprala možovo obleko in se je isti recept moji sosedu prav tako dobro obnesel, priporočam tudi vam, da tako perete možovo obleko. Način je zelo praktičen, dober in poceni. In kar je najvažnejše: obleka obdrži pri takšnem pranju vse barve in se nam ni treba bati, da bo barva ene obleke prešla na drugo blago in tam pustila za seboj neljubne madeže. Zato lahko brez skrbi namočimo skupaj več raznobarnih oblek. Obleke, ki jih boste oprale v bršljanovi vodi, bodo postale spet kakor nova.

Magda Pakiževa, Ravne na Blokah.

Morda boste tudi vi našli med svojimi recepti kakšnega, ki ste ga sami

iznašli in se vam je dobro obnesel. Napišite ga in nam ga pošljite, da bomo tudi vaše sovrtnice izvedele zanj in se po njem ravnale.

Za vsak prispevek, ki ga objavimo v naši rubriki, plačamo 10 lir. Z znesek lahko dvignete v naši upravi takoj po objavi vašega prispevka. Po pošti pošiljamo pa šele takrat, ko se nabere več takšnih nakazil.

Vse prispevke naslovite na uredništvo »Družinskega tednika« (Kotiček za praktične gospodinje), Ljubljana, Poštni predal 345.

Tvoji čevlji te prosijo...

Ti, moja gospodarica, hočeš vsak dan sveža in spočita začeti nov dan. Jaz tudi. Zato me vsak večer skrbno napni na kopito, ki je moje velikosti primerno. Ko me zjutraj oblačiš, nikar ne tišči nogo vame, če veš, da brez člice ne bo šlo.

Hvaležen sem ti za vložke. Vendar te prosim, da jih vsak večer vzameš iz mene in mi tako dopustiš, da pride svež zrak do mene.

Prosim, posuši me, kadar me zmoliš, in ne puščaj me vnamar ležati blatinu v predstbi. Ko si me skrbno oznažila, me položi na suho mesto, samo ne v peč, kjer bi se spekel in bi se moje opeklino še dolgo ne zacelile.

Čisti me, kadar sem trdno napet na kopito. Videla boš, kako boš zadovoljna. Takšno svaženje bo tebi in meni v veliko korist. Oddolžil se ti bom s tem, da bom ostal dolgo brez gub in se bom lepo svetil.

Kadar me namažeš z dobro kremo, pomisli, da tudi moja koža diha in kakor tvoja potrebuje zraka. Namaži me čisto tanko, kakor namažeš ti svojo polt s čistilno kremo. Tako me lahko pustiš čez noč, zjutraj me pa očistekaj z ne preveč trdo ščetko.

Kadar te začne boleti zob, takoj pohitiš k zobozdravniku, da ti zob odpre in ozdravi. Prosim, stori isto tudi meni! Takoj, ko zapaziš na meni luknjice, me odnesi k čevljarju, da me bo zašil in ozdravil mojo kožo. Tako boš meni prihranila bolečine, sebi pa denar.

Ne daj se zapeljati babjevnosti, ki pravi, da prinašajo preluknjani čevlji srečo. Takšni čevlji ti bodo prinesli samo nadoh, meni pa prezgodnjo smrt.

Ko pridem ozdravljen od čevljarja, me nikar takoj ne obuj za najgrše vreme. Odprtine na moji novi koži se namreč šele čez nekaj dni zapro in ne prepuščajo vode. Takoj, ko pridem od čevljarja, me namaži tudi po podplatih z lanenim oljem, potem ne boš nikdar imela mokrih nog.

S tem, da se pod mizo z menoj igraš in na vse mogoče načine zvrčaš nogo, mi povzročaš velike bolečine. Moja koža poka in se razteza prav tam, kjer je to najmanj potrebno. Potem se čudiš, ko sem na vseh koncih

Na novih klobukih opažamo težnjo po tenčici, ki pa ni iz prave tenčice, temveč iz blaga, kakor vidimo na gornjem modelu. Pogosto nam takšna tenčica služi namesto šala in nam greje ušesa, še večkrat je pa samo v dekorativen okras pričeški.

razvlečen in pripoveduje, da nisem vreden niti počenega groša.

Se nekaj! Preglej svoje noge in svoje slabe navade pri hoji. Skušaj se jih odvaditi in glej v meni zvestega tovariša, ne pa nekaj, kar ti je sicer neobhodno potrebno, vendar nehvaležno. Zavedaj se, da sem najboljši varuh tvojega zdravja in tvojega uspeha v življenju. Zato delaj z menoj prav tako, kakor s samim seboj, potem ti bom hvaležno služil dolga leta.

Pozor na vrat!

Kadar sklonite glavo, tedaj vselej s strahom opazite, da so se vam na vratu pokazale prve gube. Tedaj morate takoj okrepi svoje vratne mišice, ker bodo sicer gube zmerom trdovratnejše. Skušajte vsak dan opraviti nekaj preprostih vaj, pa bodo gube kmalu izginile.

Nagnite glavo nazaj, odprite usta in kolikor mogoče napnite vratne mišice. Potem glavo počasi sklonite, zaprite usta in sprostite mišice. To ponovite vsak dan trikrat.

Prav tako kakor obraz, mažite s kremo tudi vrat. Zvečer uporabljajte masno kremo, podnevi pa suho.

Kadar masirate vrat, si morate prej prste dobro namastiti z masno kremo. Masirajte samo od spodaj navzgor, nikdar od brade navzdol, ker bi s tem gube še poglobili.

Po snegu diši in naši otroci že s hrepenenjem ogledujejo smuč i in drsalke. Predpogoj za koristnost zimskega športa je, da se otrok ne prehladi. Gornji vetrni jopiči s kapuco ustrezno zahtevam okusa in praktičnosti in je za mlado in staro izredno pripraven.

Poskusite tudi tole vajo: vzemite v roko list papirja in ga položite na usta. Potem plhnite vanj in ga skušajte obdržati s stalnim pihanjem v ravnotežju nad svojimi usti. Ta vaja se vam morda sprva ne bo posrečila, pozneje jo boste pa izvajali z zabavo.

Dandanes ste staromodni...

... če se v izbiranju obleke odpoveste na račun elegancije vsemu praktičnemu, če nosite lepe, a pretesne čevlje, če si kupite za zimo lep, toda pretenak plašč.

... če nosite čevlje s tankimi, visokimi petami.

... če si posadite na glavo miniaturni klobuk, ki vam ga vsaka, še tako drobna sapica odnese.

... če se odločite za kratko jopico samo zato, ker ste mnenja, da se bodo vaše, nekoliko debelejšje noge zdele vitke.

... če se zmerom nosite jopico, ki seže ravno do kolen v prepričanju, da vas to pomladi.

... če ste prepričani, da dolgi uhanji še podčrtavajo vaš nekoliko »ekstičen« obraz.

... če zmerom tožite, da ste nezadovoljni in utrujeni.

... če nosite k vaši preprosti dopoldanski obleki in volneni jopici neprimeren in pozornost zbujajoč nakit.

... in naposled, posebno ste staromodni in nemoderni, če kot mlada, zdrava, poročena žena nimate otrok.

Porabni nasveti

Bluza iz organdija izgubi vso svojo eleganco, če jo preslabo operemo. Najprej jo operemo v mlčni milnici, dobro speremo v čisti vodi in jo na koncu denemo v vodo, ki smo ji dodali nekoliko gumija arabika. Na kozarec vode denemo 10 g gumija. Bluza ne-likokrat potegnemo po vodi, jo neovito zavijemo v krpo in še vlažno zlikamo.

Vse odpadke mila skrbno zbirajmo. Spravljajmo jih v glinast lonec; ko je že precej poln, prelijmo milo z nekoliko vode in pustimo, da se malo segreje in se milo raztopi. Tej raztopini dodamo še nekoliko ovsene moke, jo še enkrat segrejemo, nalahno parfimiramo in denemo v namaščene modlečke, pustimo, da se strdi in tako dobimo nove kose mila.

Če hočete, da bo vaša obleka zmerom lepo zlikana in ne bo imela raznih robov, poskrbite, da jo boste zmerom, ko jo boste slekli, obesili na oblačnik. Videli boste, koliko jeze si boste prihranili, hkrati pa tudi likanja.

Najboljše je, če imamo škarje spravljene tako, da so zmerom pri roki. Zato jih obesimo na kakšen žebel ali kakšen drug primeren prostor. Škarje naj bodo zmerom odprte, da ne bodo bodo rjavale in bodo tudi dovolj ostre.

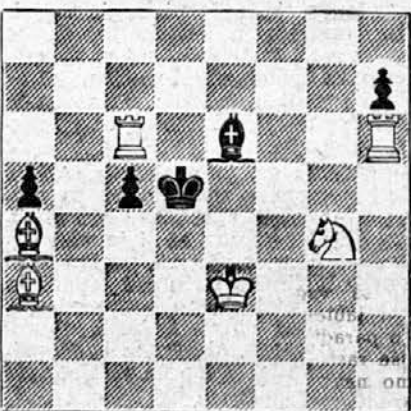
Ce se s svojim možem, kakor si bode že, prepirate, takrat je pametneje, če med prepir ne mešate svoje matere in je ne primerjate z njegovo.

ŠAH

Drejuje A. Premfalk

Problem št. 149.

Sestavil A. H. Simmons

Mat v dveh potezah

Srečanje zmagovalcev

Damski gambit

P. Schmidt — K. Junge

Oeynhausen 1941.

1. d4, d5. 2. e4, e6. 3. Sc3, c6. 4. e3 (na druge poteze lahko črni brez večje nevarnosti vzame in obdrži e4 kmeta) Sf6. 5. Sf3, Sbd7. 6. Ld3, dc4 (pri znameniti meranski obrambi smo, ki jo je beli zadnja leta težko pretresal, pa vendar ne preveč omajal; verjetno je popolnoma korektna, a pripravljen je treba biti z njo na najtežavnejši boj, ki hitro podtakne napako; drugačne trde boje razvije tu obramba z Le7, 0-0, b6, Lb7 s končnim c5, slabše je pa Ld6 zaradi 7. e4).

7. Lxex4, b5. 8. Ld3, a6 (črni pred rohamo mobilizira damsko krilo in v tem dejstvu tičijo zanj vse nevarnosti; v onem sistemu z 6. ... Le7 je baš obraten razvoj in zato za naglo rohamo nastanejo skrbi z zdravo izvedbo c5; v obeh primerih je pa ravno kraljev položaj za črnega kočljiv). 9. e4 (najostreje, a dobro je tudi 0-0) c5. 10. e5, ed4. 11. Sx5, ab5 (to ni tako dobro kot običajna in daleč zanalizirana varianta: Sxe5. 12. Sxe5, ab5). 12. ef6, Db6. 13. 0-0, gf6. (Kraljevo je s tem oslabilen.)

14. De2, b4 (na La6 je najenostavnejše 15. De4). 15. Td1, Lg7. 16. Le4, La6 (tako Lb7 bi bilo bolje, čeprav bi bila bela pozicija vseeno lepša). 17. De1, Lb7 (Td8 namreč zdaj ni za dovoljivo n. pr.: 18. Sxd4, Sc5. 19. Lc6+, Ke7. 20. Le3 z grožnjama Sf5+ in Tc1). 18. Txd4, Lxex4. 19. Dxe4 (ravno zato, ker je bilo zdaj enostavnejše vmesno Txb4, bi moral črni lovec takoj na b7) Tb8. 20. Dg4 (namesto igre na končnico z dvema prostima kmetoma, beli raje preprečuje rohamo in tako nasprotniku greni bodočnost; odločitev je bila predvsem stvar sloga in temperamenta. Kakšen Capablanca ali Flohr bi sploh ne pomišljala o primernejši inačici kot je bila dobljena končnica. Zdaj je seveda položaj isti, kakor če bi črni takoj odgovoril 16. ... Lb7).

20. ... Tg8. 21. Dh5, Sf8 (grozilo je Txd7). 22. Le3, Dh5. 23. Dxb5 (zdaj se je beli nenadoma odločil za dobljeno končnico, namesto da bi igral s 23. Dh3 dalje na napad) Txb5. 24. Te1, Tb8. 25. Ld2, b3. 26. ab3, f5. 27. Tb4, Txb4. 28. Lxb4, Kd7 (če je črni sploh upal na daljši odpor v končnici, njegov položaj ni zavidanja vreden).

29. Le3! Lxex3 (ali pa bi moral z f6 zapreti lovca, nakaar vdere trdnjava na a7 in črne figure obupno stoje). 30. bc3, Sg6.

31. Ta1 (netočno; še prej 31. g3 bi hitreje doblilo) Sf4! 32. e4, Txe2+. 33. Kf1, Tg8. 34. b4, Tb8. 35. Se5+, Kd6. 36. Sxf7+, Ke7. 37. Ta7+, Kf6. 38. b5, h5. 39. h4, Sd3 (Sg6 je le navidezno močnejše: 40. Sg5, Sxh4. 41. f4 in rešitev črnega skakača velja najmanj kmeta, poskus Tc8. 42. b6, Txc4. 43. Sh7+, Kg6. 44. Sf8+, Kf6. 45. Sd7+ in Se5+ pa celo trdnjavo). 40. Ke2, Se5 (težji posel bi imel beli na Sb2! 41. Sd6, Ke5. 42. Ta6! Kd6. 43. Te6, Sa4 in bela zmaga zavisi od tega, če more kralj prodreti na g5; vsaj lahko bi ne šlo).

41. f4, e5. 42. fe5, Ke6. 43. Te7, Sa4. 44. Ke3, Tg8. 45. Sh6! (groznja je 46. Tc6+, Kxe5. 47. S7 mat) f4+. 46. Kxf4, Tf8+. 47. Kg5, Kxe5. 48. Kxh5, Sc3. 49. b6 črni se je vdal, saj nima več kaj upati.

Rešitev problema št. 148.

1. Dg3! (grozi 2. Sh6+ in 3. Te6 mat ozi. 3. De3 mat)
1. ... Txb6. 2. De3!
1. ... Lxb6. 2. Txe6!
1. ... Sxb6. 2. Se7+

Stranske variante:

1. ... Ke5. 2. Txe6+
1. ... Ke4. 2. De3+
1. ... Sd5 (g2). 2. Tf6+ ali 2. Dg4+ ali 2. Lxe6+

XVII

»Ker bodo v juliju in avgustu konference, važne tudi za naše podjetje, in ko me boste kajpak morali spremljati, bo najbolje, če nastopite svoj dopust prihodnji mesec, torej jutri! Ker je vaše delo naporno, znaša vaš dopust ne deset, temveč dvajset dni! V tem času boste prav tako dobivali plačo! Želim vam, da preživite te dni kar najbolj prijetno!«

Alenka skorajda ni mogla verjeti svojim ušesom. Vedela je, da je prav zdaj dosti dela, saj bi morala celo nadomeščati Kovačiča, ki se še ni vrnil s počitnic, toda vse je kazalo, da je bil Skalar drugačnega mnenja.

Pozorno ga je pogledala. Ali je kaj posebnega vplivalo na to njegovo nenadno odločitev? Nič ni tega kazalo. Čeprav se ji je zdel nekako utrujen, je bil pogled njegovih kovinskih sivih oči trden, in ko je opazil njeno presenečenje, mu je čez obraz hušnil dobrodušen nasmeh. Alenka se je skorajda oddahnila. Sama ni vedela, česa se je bila bala.

»Ta novica je prišla tako nenadno, gospod Skalar, da nisem bila nanjo prav nič pripravljena. Priznam, da sem se že veselila na dopust, čeprav delam pri vas komaj pol leta. Pogosto se vprašujem, kako to, da vi tako dolgo zdržite brez dopusta?«

Iz njenega glasu je zavelo lahno sočutje, ki je prisililo Skalarja, da jo je pogledal. Čutil je, kako se mu brida jeza v srcu izpreminja v melanholijo, ki jo je občutil ob vsaki odgovori. In proti svoji volji je mehko dejal:

»Mladina ima več pravice do počitnic kakor mi. In če nima človek drugega razvedrila kakor delo, si tako rekoč ne želi počitnic.«

Alenka je pokimala. Preden je mogla odgovoriti, je njen šef že stvarno in suho dejal: »Denar boste dobili v pisarni, zdaj nadaljujte pričetno pismo Kojiću v Zagreb. Kje sta ostala?«

V zgodnjih popoldanskih urah se je napotila Alenka po denar v pisarno. Blagajničarka ji je izplačala mesečno plačo, pri tem pa ni pozabila pripomniti, da je Alenka razen prokurista Kovačiča prva, ki letos odhaja na dopust. Da, celo uradnice, ki so že več let v službi, nastopijo svoj dopust lahko šele julija... Alenki se je zdelo, da jo njene vodenosive oči izza naočnikov gledajo neprijazno in zavistno.

Ko je držala v rokah ovaj s skoraj dvema tisočakoma, se je pa na lepem začutila svobodno in lahno kakor ptica pod nebom. Če je doslej nameravala ostati za počitnice v Ljubljani, je zdaj, ko je imela denar v rokah in je sijal majski dan ves sinji in jaseen, začutila nepotešljivo željo, da bi mogla oditi, nekam drugam, kjer je nebo še bolj modro in sonce še bolj toplo! Koliko misli ji je naenkrat preblisnilo možgane.

Ze dolgo ni bila na pravih počitnicah, kakršne je poznala iz svojega detinstva. Kar ji je umrla mati, je morala zaradi očeta, ki je tudi čez poletje delal, ostajati v Ljubljani in se zadovoljiti z Ilirijo, Ljubljano ali Savo. Ko je naredila maturo z odliko, si je tako silno zaželela nekam daleč, na morje ali v planine. Vse njene sošolke so odhajale, samo ona je ostala doma, zakaj tisto leto je bila izgubila tudi očeta in z njim dom...

Zdaj so ji romale misli v srečne dneve detinstva, ko je še z materjo in očetom odhajala iz Ljubljane na počitnice. Mati je ljubila gore, zato so po navadi izbrali kakšen idiličen kotiček na Gorenjskem, kjer tiste dni še ni bilo toliko modernih hotelov in zavetišč kakor zdaj. Oh, kako lepe so bile počitnice v Kranjski gori ali v sosednjih Ratečah, kjer so vsak dan vsi trije odhajali na izlete v bližnje gore, ali pa vsaj na prijazne gozdne jase! Kolikokrat so zvečer gledali sončni zahod, ki je z rožnato svetlobo oblival Prisank in Razor, in naposled ugasnil na najvišjih vrhovih, kakor bi ga utrnila nevidna roka.

Zdaj se je spet tako jasno spominjala vsega, vsega! Temnomodrih encijanov na nizki gorski travni, žametasto zelenega rušja na prodivih in rdečega rododendrona tik pod sklami. Spomnila se je temno, temnosinje neba, ki jo je vso prevzel, ko so se neko jutro povzpeli na visok vrh, ves bel in svetel od sonca. Da, tedaj jo je mati poučila, da je nebo, če ga gledamo iz višine, temnejše, kakor v dolini...

Kravji zvonci, pozvanjačji iz gozda, mehki macesni in ciklame, pa sredi julija zasneženi gorski vrhovi, ko si se zbudil hladnega sončnega jutra po nekaj deževnih dneh!

Da, tja bo šla, kjer je preživela najdražja leta svojega življenja! Zdaj, ko je spet našla nekoga, ki mu bo lahko zaupala svoja doživljaja, ki bo z njim delila svoje veselje, zdaj lahko spet gre v te kraje, ki so ji sicer budili lepe spo-

mine, hkrati jo pa opominjali na žalostno resničnost. Pozneje je bila na Gorenjskem samo še enkrat, ko se je peljala na pogreb nekega kmeta, pri katerem so stanovali dolgo let vsake počitnice. Tedaj je bila zima. Tuji in Ljubljanci so se smučali po travnikih, zalitih s snegom in veselo se bleščeli v jasnem soncu. Njej je bilo pa tako težko pri duši.

Zdaj se je odločila, da bo odpotovala na Gorenjsko. Dvajset dni bo živela na čudovitem, reznem zraku, na svetlem soncu, ki greje, pa ne peče! Pomislila je na Marka. Da, on ji bo vedel svetovati. Gorenjsko pozna kakor lastni žep. Sicer pa že zdaj sluti, da se bo kljub njegovim predlogom najbrže odločila za Kranjsko goro ali Rateče, zakaj vse preveč spominov jo veže na te kraje.

V prijetne misli zatopljena je prišla že skoraj do doma. Samo še to popoldne bo sedela v Skalarjevi dnevni sobi, tipkajoč trgovska pisma, odgovarjajoč na reklamacije in naročila. Nato pa dvajset dni prostosti! Da, jutri se vrne Marko, ki se je mudil nekaj dni na Bledu, gotovo ga bo novica prav tako razveselila kakor je bila njo. Tako srečna in zatopljena v svoje misli je prišla domov, da je ni niti presenetilo, ko ji je Ivana povedala, da gospoda pred šestimi ne bo in da ji bo narekoval najnujnejše delo šele zvečer.

XVIII

Alenka se je z zanimanjem razgledovala po sobi, kamor ji je postaren postrešček zanesel kovčeg. Bila je pristna letoviška soba, ki se ji je videlo, da so jo prenapredili iz nekdanje kmečke sobe, potem ko je postal dotok letoviščarjev v Rateče živahnejši in pomenil za domačine že tudi nov in znaten vir dohodkov.

Soba je gledala proti vzhodu z dvema majhnima oknom, ki sta se zapirali z lesenimi polknicami; skozi njiju si videl na vrt, kjer so na nizki, zeleni travi stali razprostrti ležalniki. V ozadju doline se je ustavil pogled na gozdovih in sončnih vrhovih Ponc. Ko se je Alenka obrnila od okna, se ji je zazdelo, da je soba kar revna, tolikšno je bilo razkošje narave, ki ji je bilo božalo oči.

Vendar je bilo vse čisto in je dihalo prijazno domačnost, od rožnate prevleke široke in visoke starinske postelje, do prav takšnih zastorov in prija na velikih, javorovi mizi, na kateri je stal vrč vode in kozarec. Štirje težki stoli, kmečka peč, ki je zbužala še sama občutek toplote, umivalnik, omara in velika slika hišnega gospodarja, katerega oči so romale za človekom, v katero smer je šel, so bili edina omemba vredna oprava začasnega Alenkega doma.

Zložila je najpotrebnejše obleke iz kovčega v omaro, zakaj vedela je, da je tukaj težko dobiti likalnik. Ko si je izmila popotni prah z obraza in smuknila v drugo obleko, je še s poslednjim pogledom obšla sobo, hoteč se prepričati, ali je vse v redu, potem pa stekla po lesenih stopnicah na prag, kjer si se z enim korakom iz temačne ve-

Izkušenee

»Vi se tako dobro spoznate na ženske, povejte mi, ali je nepravilno, če povabiš dekle na zabavni večer, potem pa ne potrošiš zanjo niti pare?«
»Nepravilno ne, toda neizvedljivo.«

Prebrisanec

Na neki ladji so imeli vojak jutra njo telovadbo.

»Vsak mož leži na tla in vrti z nogami v zraku kolo,« zapoveduje častnik.

Po kratkem prizadevanju eden izmed mornarjev preneha.

»Zakaj si pa nehal?« se razburi častnik.

»Prosti tek imam,« pojasni prebrisanec.

Nadobudni vajencee

Šef razkaže novemu vajencu vsa dela, nato mu pa še da zapisnico, v katero naj si zapisuje vse važne opombe, tičočee se njegovega dela. Čez nekaj dni pogleda šef na skrivaj v zapisnico, hoteč videti, ali ga je vajenec razumel in ali se ravna po njegovem naročilu. V zapisnici je bila zapisana ena sama besedca:

»Konec službe ob šestih.«

Zmotil se je

Gospod Korenček stoji s svojo ženo že pol ure pred kletko kamele v živalskem vrtu. Nikakor noče dalje, če neke nepremično strmi v žival. Gospe Korenčkovi se naposled to že preneumno zdi, zato ga pocuka za rokav:

»Kaj pa vendar čakaš, Nace?«

že preselil v svetlobo, na junijsko sonce.

Bilo ji je tako dobro in lahko pri srcu! Nikogar še ni poznala v tem kraju, toda nič se ji ni tožilo po družbi. Zavedala se je, da mora obiskati toliko kotičkov, ki jih že dolgo let ni videla, pa se ji bodo zdeli vseeno kakor dobri znanci, ki jih v življenju sicer le poredko srečamo, pa smo jih tedaj toliko bolj veseli.

Ko se je napotila proti restavraciji, kjer je nameravala jesti, je srečavala otroke, ki so gnali napajati krave k velikemu koritu sredi vasi. Tudi nekaj tujcev je srečala; po govorici je spoznala, da niso Ljubljanci. Bile so po večini ženske z otroci. Nebo je bilo čisto, zrak miren, dišeč po vasi. Bilo je kakor nekoč. In srce se ji je kakor nekdanj napolnilo z mirno, sladko srečo.

Tri dni je že uživala počitnice, ves čas tako rekoč skoraj sama, toda še zmerom se ji je zdelo, da vsako jutro iznova odkriva sladkost prostosti, svobode in brezdelja.

Včeraj se je bila peljala v Kranjsko goro, kjer je bilo marsikaj drugače od tistih dob, kar je bila poslednjič tam na počitnicah. V novo-zgrajenem kopališču v dolini Pišence so se dopoldne sončili letovi-

V 24 URAH

barva, plisira in kemično čisti obleke, klobuke itd. Skrobi in svetličila srajce, ovratnike, zapeljnice itd. Pere, suši, munga in lika domače perilo Paro čisti posteljno perje in puh

tovarna JOS. REICH
LJUBLJANA

šarji — za vodo je bilo še prehladno — popoldne pa plesali v tako imenovanem »salonu« lesene kopališke restavracije ob zvokih jazza. Prišla je bila sama, vračala se je v družbi dveh gospodov, očeta in sina s Štajerskega. Sin je bil še mlad študent; prestal je bil hudo bolezen v zimi in zdravnik mu je zapisal počitnice na Gorenjskem. Oče, veleposestnik in sadjar, ga je prišel za nekaj dni obiskat.

Seznaili so se na kopališču, vsi gostje so bili kakor velika družina. Zelo sta obžalovala, ker se je odpeljala nazaj v svoje kraljestvo in obljubiti jima je morala, da bo še prišla.

Nasmehnila se je, spominjajoč se mladeničevih razočaranih oči, ko mu je odklonila ples. Da, prav nič je ni mikalo plesati, čeprav bi imela dovolj priložnosti, zdelo se ji je, da jo spominja ples na dom, na mesto, medtem ko je hotela biti vsa druga in živeti v novem okolju.

Ze se je veselila sobote, ko ji je Marko obljubil, da se bo pripeljal z avtom. Če bo utegnil, je dejal, bo sam ostal nekaj dni pri njej. Da, tudi njemu bodo prišle počitnice, saj je že več let skoraj nepretrgoma delal. Samo misel na Marka jo je vezala na Ljubljano, vse drugo je ležalo za njo že kakor v megli.

Skalar, Martina, Jurij, bližnji prihod gospe Skalarjeve in Milke, vse to je zdaj ni več zanimalo. Z vsakim dnem je čutila, kako postaja vse bolj samosvoja, odtrgana od spominov, toda z vsakim večerom se je zavedala, da je že spet utonil dan dopusta in da bo tudi tega lepega življenja kmalu konec.

Zdaj je večkrat premišljevala o svoji bodočnosti in jezilo jo je, da si je ni znala prav predstavljati. Prvič se je zavedala, kako dobro je, če ima dekle mater, ki ti pomaga, ustvariti si novo življenje. Ne, Alenka se ni naveličala dela, narobe, nič se ne bi upirala, če bi morala delati tudi ko bi bila poročena; bala se je, da je samo gospodinjstvo ne bo moglo izpolniti. Motilo jo je pa, ker je zaslužila premalo, da bi si mogla nahraniti vse potrebno, vedela je, da bo morala delati še nekaj let, če bo hotela vse pripraviti za poznejše življenje. Da celo premišljevala je, ali naj gre na dopust, ali naj ta denar rajši prihrani za nakup bale, toda Marko jo je pregovoril, da je to misel opustila.

Oh, kako je včasih zavidala ljudem, ki so bili neprisliljeni, lahkotni, brez zadrege, prepričani, da jim življenje mora vse dati. Takšna sta tudi Jurij in Martina. Vedela je, da se bo za njiju vse dobro končalo. Ne samo zato, ker je bila Martina hči premožnih staršev, temveč zaradi njene nekoliko površne npravi in zaradi Jurijeve skoraj brezobzirne zaverovanosti v življenje.

Ona sama je bila pa polna pomislekov in bojazni; čutila je, da dela s tem Marku krivico in že večkrat je opazila, da je bil zaradi njenih dvomov na tistem užaljen. Razen tega je bila v ljubezni nezkušena in mladostno okorna. Čeprav ji je Marko dopovedoval, da jo ljubi prav takšno, kakršna je, se ji je zdelo, da si jo včasih želi drugačno, bolj neprisliljeno in manj komplicirano.

In potem je bilo še tisto, kar jo je plašilo in jo delalo nemirno tudi v trenutkih, ko se ji je zdelo bodočnost pred njo vsa preprosta in jasna. Bila je njegova ljubezen, ki je bila drugačna od njene. To je dobro čutila. Razumela je, da jo ljubi, da si jo počeli, toda sama se je plašila ob misli, da bi mu morala izpolniti to željo, ki vendar ni bila nenanaravna. Ali ni bilo stokrat bolj nenaravno njeno pojmovanje ljubezni, ki se je izživljalo samo v knjigah, v motnih duševnih predstavah o telesni ljubezni, ki so jo vznemirjale in poniževale?

Dokler je samo mislila na to, se ji je zdelo vse lahko in prav nič zamotano. Ko pa je kdaj v Markovih očeh brala željo, ki jo je slutila, čeprav je nikoli ni izgovoril, se je zdrznila pred resničnostjo, se zaprla vase in se čutila duševno in telesno daleč od njega.

Misel, da bosta zdaj morda dalj časa sama, jo je zato osrečevala, hkrati pa tudi plašila. Kako lahko se zdi vse to v spretno napisanih romanih, v resnici je pa tako drugače. Vzdihnila je in pregnala nemirne misli. Vzela je zrcalo. Poletno sonce ji je že opalilo obraz, da

naredi človeka za dvajset let mlajšega.

Kupovalka: »Potem bom morala pač prit, ponj šele čez leto dni, zakaj zdaj imam ravno devetnajst let.«

O ljubezni

On: »Ljubica, ti ne veš, kako te ljubim! Prava ljubezen je nema.«

Ona: »O, ne, prava ljubezen govori... z materjo!«

Zlobnež

»Kaj pravite k moji novi knjigi?«
»Ne dosti, mojemu bratu je rešila življenje.«

»Na lovu se je na lepem sprožila neka puška in krogla je zadela ravno žep mojega brata, kjer je imel tvojo knjigo. Zavrtala se je vanjo, toda na srečo ni prišla dalje od tretjega poglavja.«

Dvomno

»Ali si mi pa na potovanju tudi res zvest, Tone?«

»Seveda, Milka! Kadar zagledam kakšno lepo dekle, se mi pred duševnimi očmi takoj pokaže tvoja podoba in že vzklíkne: »Izginj satan!«

Med učenjaki

Dva učenjaka se srečata na cesti. Ko se pozdravita, pogovorita in poslovtva, vpraša prvi drugega: »Povejte mi prosim, ali sva se srečala na začetku, ali na koncu ulice?«

»Na koncu.«
»Ah, torej sem že večerjal.«

so se zdele njene oči še bolj sinje, in so drobni kodrci na čelu dobili svetlejšje odtenke. Zdaj je prvič v življenju občutila odkrito veselje, da je lepa. Vsi pomisleki so se razblinili ob misli, da bo jutri ob tem času že Marko pri njej. Srce ji je zadrhtelo od veselja in sladke stiske, ko je pomislila na bližnje dneve.

Ko sta šla drugega dne roko v roki proti Tamarju, se jima je zdelo, kakor da gresta novemu, začaranemu svetu nasproti. Bila je sončna junijska nedelja.

Zdelo se je, kakor da je vse posebno veselo v tem vedrem, svetlem soncu; črnooblečene ženske so z debelimi mašinami bukvami hitele v cerkev, stoječe na griču ob začetku vasi. Pripeljalo se je nekaj nedeljskih izletnikov, ki so se dobre volje odpravljali s postaje na vse strani.

Zdaj je bilo to že vse daleč za njima. Stopala sta po belem progu med nizkimi krivenčastimi borovi vse globlje v tamarsko dolino. Ob obeh straneh so se plazovi svetili v soncu, zdaj pa zdaj je završalo kamenje, ki se je počasi vsipalo v dolino. Ves gorski svet je dihal in živel z njima.

Marko se je trudil dati svojemu glasu navaden zvok, ko je dejal: »Ves teden sem se veselil na ta dan! Prav tako sem si ga zamišljal. In ti?«

»Ko sem pred nekaj meseci prišla v to službo, pač nisem slutila, da bom letos imela takšne počitnice.« je vzdihnila Alenka.

»Ali te nič ne zanima, kaj je novega v Ljubljani?« jo je vprašal in jo od strani pogledal. Kako čvrsto in gibko je hodila, krepko zastavljajoč noge na peščen tla, pa vendar tako prožno in prikupno.

»Ljubljana je tako daleč za mano, da se komaj da spominam n njo. Če ne bi ti prišel od onod, se je gotovo ves čas ne bi domislila. Ali more biti sploh ob tem času kaj novega?« je navihano dejala.

»Nikar tako, saj boš čez štirinajst dni tudi ti spet Ljubljancanka.« jo je pokaral. »Novega res ni dosti, kvečjemu to, da se Jurij to pot prav resno pripravlja na diplomu. Po vse dni sedi za risalno desko in riše.«

»Vidiš, kako ljubezen ugodno vpliva na mlade moške,« ga je podražila.

»Ali misliš?« je dejal in jo šegavo pogledal. »Poglej, kaj si ti naredila iz mene! Namesto, da bi lepo sedel v Ljubljani in delal, sem se odločil, da za teden dni vse vržem čez breg in ostanem pri tebi!«

Alenka je od veselja zardela. Do slej ji ni povedal, da namerava ostati dalj časa v Ratečah, čeprav se ji je kovčeg, ki ga je bil potegnil iz avta glede na njegovo skromnost nekoliko preobilien zdel za weekend. Izkazalo se je, da ji je Marko pri nesei polno turistiško škaflo sladkih hrustavk, še bolj sladkih, ker jih je bil zanjo nabiral sam na vrtu nekega znanca, ki ima posestvo pri Bledu. Ko je zdaj slišala, da namerava ostati teden dni pri njej, je bila tako vesela, da se ga je nenadno oklenila in ga prisilila, da je obstal.

»Ali je to res, Marko?« je vprašala.

»Kajpak, če mi dovoliš,« se je pošalil, išoč njenih rdečih ustnic. Ko sta se nehala poljubljati, jo je pridržal za trenutek v objemu:

»Ali si srečna?«

»Nisi srečen?«

Nasmejala sta se svoji naivnosti in stekla kakor otroka dalje, ko sta zaslišala za seboj korake po peščen poti.

Alenka se je še pozneje pogosto spominjala tistega dne. Obdoločala sta v planinski koči pod Jalovcem, nato sta splezala k izviru Save, peštovala ovce, ki so se pasle po dolini, poleževala po travi in se šele popoldne vračala domov.

»Ali naj pogledava k pravim, pristnim letoviščarjem?« jo je vprašal Marko, ko sta prišla mimo elegantnega in udobnega športnega doma, stoječega že blizu vasi. Bilo ji je prav.

Sedla sta na teraso in naročila limonado. Tukaj je vrvelo drugačno življenje kakor v skromni dolini. Ta dom menda ob nobenem letnem času ni bil prazen. Pozimi je bil zavetišče smučarjev, spomladi in jeseni so se zatekali vanj zdolgočaseni, živčni meščani, ki so hoteli preživeti nekaj mirnih dni ob koncu ali začetku počitnic, ob glavnih sezonah je bil pa natrpano poln elegantnih in svetovnjaških gostov, ki niso na počitnice prišli iskat samo počitka in zdravja, temveč predvsem zabave.

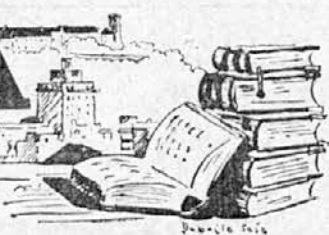
Alenka je bila še izza mladih let vajena elegantnih, dobro urejenih hotelov, kjer dobiš za denar vse, kar si zaželiš. Vendar na njo kot na otroka to življenje ni naredilo posebnega vtisa, šele zdaj je spoznala, da je takšen hotel svet zase in da se ljudje, ki zahajajo vanj, ločijo od drugih ne samo po dohodkih, temveč tudi po vedenju.

Dalje prihodnji

ITALIJANŠČINA

ZA SLOVENCE

BESEDI IN SLIKI

Un paio di pantaloni

— Due sante donne!... veramente due sante donne! — e il povero professore Attanasi, professore di paleografia, che leggeva il sanserito a menadito, si affannava, per mettere d'accordo le due sante donne, a cercare termini conciliativi, a scrutare l'orizzonte per sventare incidenti temporaleschi, che ripullulavano fatalmente ogni giorno.

Una della due sante donne era sua madre; l'altra era sua moglie, entrata in casa da sei mesi.

Sua madre lo aveva sempre dominato, amato, vezzeggiato, e sempre lo aveva considerato come un bambino: davvero non voleva rinunciare al suo dominio. La sposa l'aveva visto così agnello, docile, umile, tenero, remissivo e s'era lusingata, naturalmente, di tenerlo sotto la propria pantofola: ora tra le due donne egli si trovava maritare inconscio, pieno di buona volontà di dimostrarsi come l'una e l'altra lo volevano: marito fedele, figlio modello... E più fedele e più modello era, e più nascevano scene.

La moglie gli veniva incontro nel corridoio quando udiva la chiave girare nella toppa: egli le dava un bacio, ma non aveva ancora staccate le labbra, e la «regina madre» appariva nel corridoio, inquisitiva: egli la salutava con effusione filiale, abbracciandola, e la moglie s'imbronciava. Ed ecco la madre faceva il viso arcigno e le labbra strette, perché infine è intollerabile una nuora immusonita, che non vuol che un figlio porti alla madre il rispetto dovuto...

Il professore Attanasi era appena uscito da un incidente diplomatico «dei giornali», che gli aveva amareggiata l'intera settimana. Una volta, sei mesi fa, quando non era ancora ammogliato, Attanasi si accontentava di portare a casa un giornale. Ce n'è più che a sufficienza di uno, perché un professore di paleografia sappia le notizie del mondo moderno. Ma la madre — che era sempre stata una tiepida lettrice di giornali, come si conviene alla madre di un professore di paleografia — quando si accorse che la nuora s'impadroniva del giornale appena egli tornava a casa e lo leggeva con grande interesse, naturalmente reclamò il giornale per sé; era logico, giusto, per il rispetto dovuto alla canizie, che il giornale fosse prima offerto a lei, e il figlio modello subito si arrese. La madre allora si faceva un delizioso piacere di mettere il giornale nel suo cestino da lavoro fino a sera, senza leggerlo per insegnare alla nuora a pazientare...

— Come! diceva la sposa, può bruciare Roma e Toma e io non lo sapro che l'indomani? Sono un pezzo di legno io?...

— Zitta, zitta!... il marito cercava di calmarla, di blandirla; tu sei tanto buona: una santa donna! Niente! la santa donna s'infuriava; finché gli venne in mente, in un lampo di genio, la soluzione: portare a casa due giornali invece di uno: uno alla madre, l'altro alla sposa; e le due donne — oh miracolo! — tacquero contente.

Dunque, approfittando di questo periodo di pace relativa, di armistizio, il professore Attanasi pensò di farsi un paio di pantaloni. La moglie avrebbe preferito un paio di pantaloni blu, la madre avrebbe voluto piuttosto un paio di pantaloni grigi. Gli parve di metter bene le cose a posto.

— Li farò a quadrettini grigi e blu; per non rompere la pace e dar ragione a tutte due.

Il sarto portò un giorno il paio di calzoncini ordinatigli e fu subito pagato. Il professore se li misurò e vide che erano di parecchio lunghi: bisognava accorciarli di due dita buone.

Riportarli al sarto, che stava fuori di barriera all'altro capo della città? Ora poi che era già pagato, il paio di pantaloni gli sarebbe tornato a casa chi sa quando! Egli andò da sua madre — gli pareva più prudente, più doveroso cominciare da lei — e disse umilmente:

— Il paio di pantaloni, che mi ha portato il sarto, dovrebbe essere scorcio di due buone dita; non ho tempo di riportarglieli, perché quel poveretto sta a casa del diavolo; non potresti tu, mamma d'oro, ritagliarmeli in fondo.

— Figlio mio — sentenziò la regina madre — il fondo dei tuoi calzoncini te l'ho rifatto Dio sa quante volte e Dio sa con che amore; ma questo oramai è un compito che tocca non a me, ma a tua moglie; non è mica per nulla che un uomo prende moglie!

Il professore andò dalla moglie: — Bella mia, al visto? Il sarto mi ha portato un paio di calzoncini, che sono veramente troppo lunghi: tu non potresti con le tue brave manine ritagliarmeli di due dita in fondo?

— Sì, sì, perché tua madre venga poi ad esaminare il lavoro e a torcere la bocca, come fece l'altro giorno, quando prese in mano le tue calze, che io avevo aggiustate, e le guardò contro luce! Io di calze e di calzoncini ne ho aggiustate in vita mia, ne ho aggiustate più di cento paia, e nessuno ci ha mai trovato bucce da rivedere; ma se tua madre ce le trova, le bucce, io le abbandono ben volentieri i tuoi calzoncini e le tue calze e le tue camice... Oh, io... non m'offendo se lei t'aggiusta i calzoncini... io so che cosa valgo e chi sono...

Sotto quel fiotto di fiere parole il marito si fece piccino piccino, capi che minacciava di scatenarsi un'altra bufera analoga a quella del giornale, e volle ripararsi subito.

Si repressi i suoi calzoncini, ne fece un involtino, che nascose sotto la giacca, e passando dalla portinaia, che era sua vecchia amica perché gli rigovernava la casa quando era solo, l'estate, le disse:

— Mi potrebbe, cara portinaia, raccorciare questo paio di calzoncini di due dita?

— Ma figuratevi, disse la portinaia; quando tornate a casa, li trovate pronti.

E così fu: tornando dall'università, il professore raccolse i suoi calzoncini accorciati, e zitto zitto li riportò in casa sua e li mise nell'armadio.

L'indomani mattina la vecchia signora, la «regina madre», uscì con suo figlio — e era la sua abitudine il giovedì mattina — andava a messa, poi al mercato, e restavano fuori tutta la mattinata.

Ouf! si respira! La sposa si sbatteva qua e là per la casa; riordinando, pulendo, affacciandosi alla finestra; poi, alle dieci e mezzo, quando fu pronta, ravviata, arriacciata, pensò:

— Ora aggiusterò i calzoncini di quel buon uomo. Che eccellente ragazzo, buono come il pane, come lo zucchero. Se non gli stesse dietro quella vipera di madre!

E accorse i calzoncini di due buone dita e li ripose nell'armadio.

Il giovedì dopopranzo, era convenuto, restava in casa la suocera e usciva la nuora, per visite e commissioni.

— Oh! a far la cutrettola e scodinzolare per le strade, nessuno la supera! pensava la «regina madre»; quel povero figlio, quel povero figlio, in che mani è caduto!... Per fortuna che ci sono ancora io per lui... Quella stregghetta non ci pensa certo ai suoi calzoncini... Per fortuna io ci penso!...

E andò all'armadio, prese i calzoncini e anche lei li accorciò di due dita.

Poi, zitta zitta, li ripose nell'armadio.

L'indomani mattina il professore pensò, vedendo che era una fresca giornata di primavera: Ora posso mettermi i calzoncini nuovi.

Li infilò, si guardò e rimase lì a bocca aperta. Quel calzoncino, ancor troppo lunghi ieri, non gli arrivavano neppure più allo stivale.

— Questa è curiosa, questa è curiosa! pensava il professore.

E la madre e la moglie giunsero in quel punto, perché ognuna delle due voleva dire:

— Vedi, hai trovato i calzoncini accorciati! Perché io ci ho pensato... (e non l'altra!...)

Il professore levandosi i calzoncini (potevano servire per il figliuolo del portinaio che aveva dodici anni!) disse abbracciandole:

— Ma se lo dice io che tutte due siete due sante donne, due sante donne!

Paola Lombroso, Milano.

Razlaga besed

paio m (množ. le paio) par.

pantaloni m pl hlače.

paleografia f paleografija (veda o starih pisavah).

a menadito natanko, gladko, kakor navito.

altannarsj truditi se. termine m meja; izraz, beseda. conciliativo spravljiv. scrutare iskati, raziskovati. sventare (zventare) odvrtiti. temporalesco viharen, hudourn. ripullulare (ripullulo) vnovič, na novo vzkliči, pognati.

dominare obvladovati. vezzeggiare (-eggio) ljubkovati, nežno ravnati s kom. dominio m oblast. agnello m jagnje. docile ubogljiv, krotak, mehak. umile ponižen; prislov: umilmente. tenero nežen.

remissivo poslušen, uslužen. lusingarsi nadejati se, domišljati si. pantofola f copata. martire m mučenik. inconscio (inkónšo) nezaveden. modello m vzorec; figlio m. vzoren sin.

e più... e più čim več... tem več. scenata f oduren nastop, škandal. corridoio m koridor, hodnik. girare vrteti (se). topa f ključavnica. bacio m poljub. staccare ločiti.

labbro m (množ. le labbra) ustnica apparire (nepr. glag.) (pri)kazati se. inquisitivo inkvizitorski. con effusione s prekipeljavim srcem (effusione f izliv). abbracciare (abbraccio) objeti. imbronciarsi razhuditi se, kujati se. ed ecco tedaj.

arcigno temen, mračen. stringere (nepr. glag.) stisniti. infine končno, naposled, na koncu koncev. intollerabile neznosen. nuora f snaha. immusonito slabe volje. appena komaj. incidente m incident. ammareggiare zagreniti. intero ves.

ammogliato poročen, oženjen. accontentarsi zadovoljiti se. più che a sufficienza več ko dovolj, perché da. tiepido mlačen. si conviene spodobi se. accorgersi (nepr. glag.) opaziti. s'impadronirsi polastiti se. canizie f sivi lasje; starost. si arrese se je vdal(a) (arrendersi, nepr. glag.).

delizioso slasten. cestino m košara. pazientare (paziente) potrpeti. bruciare (z)goreti; zažgati. Rome e Toma fraza: Rim in ves svet. l'indomani drugi dan. blandire dobrikati se, ljubkati. inlustrarsi raztogotiti se. soluzione f razplet, rešitev. tacquero so umolkni (tacere, nepr. glag.).

approfittare izrabiti. armistizio m premirje. blu moder, višnjev, sinji. piuttosto rajši. grigio siv. parve se je zdel(o) (parere, nepr. glag.).

mettere a posto urediti. a. adrettini kariran. ordinatigli pri njem naročeni (ordinare). misurare (po)meriti. il parecchio nekoliko. accorciare (s)krajšati. dilo m (množ. le dita) prst. barriera f. tuoni di barriere zvonj mestnih vrat. capo m konec. do. in primere. scorciare skrajšati.

riportare (riporto) odpraviti. ritagliarmeli odrezati mi jih. in lor. tai. sentenziare (sentenzio) (raz)soditi. fondo m. duji d. calzoncini m pl hlače. oramai zdaj. comp. oga. toccare (a me, a te itd.) tikati se (mene, tebe itd.). non è mica per nulla che ne brez vzroka.

manina f ročica. torcere (nepr. glag.) zaviti, skriviti. calza f nogavica. aggiustare popraviti. buccia f skorja lupina, koža; rivedere le bucce grajati kaj. abbandonare prepustiti. offendersi užaljenega se čutili. valgo [naj] veljam (valere, nepr. glag.).

fiotto m valovanje; povodenj. fiato ponosen. piccino majhen; piccino piccino neznanos majhen. capi je razumel (capire). minacciare (minaccio) groziti, žugati. scalenare (z verige) spustiti. bufèra f vihar. analogo analogen, podoben.

Fizika vsakdanjega življenja

»Zakaj se mi ogenj v peči ne razgori?«

Če pravilno kurimo peč, prihranimo kurjavo in energijo

Pravilno in varčno kuriti ni lahko; marsikdo se te umetnosti nikoli ne priučil. Če se hočemo seznaniti z njo, moramo izvedeti vsaj, kako to, da ogenj v peči sploh gori. Ko to razumemo, že ni več tako težko, dobro in varčno kuriti. Videli bomo, da bomo hkrati še marsikaj zanimivega izvedeli.

Ce kakšna snov izgoreva, pravimo, da se zveže z delom zraka, s kisikom. Takšno izgorevanje pa ne potrebuje zmerom visoke vročine, zvezane s plamenom. Presnavljanje v našem telesu je na primer tudi takšno izgorevanje in vendar se vrši pri naši navadni telesni toploti, ki ne preseže normalno 37°C. Potrebni kisik vdihavamo iz zraka s pomočjo pljuč. Zrak, ki ga vdihavamo, vsebuje na 100 delov 20 delov kisika; ostanek je skoraj sam dušik. Vdihanega kisika porabimo v pljučih približno 4 dele, tako da je v zraku, ki ga izdihnemo, le še približno 16 delov kisika. Zato so pa v tem delu štirje deli plina ogljikove kisline in razen tega še nekaj vodne pare. Da je v zraku, ki ga izdihnemo, res tudi para, prav lahko dokažemo. Če je zunaj mrzlo, nam hušne para iz ust v obliki megle, če pa hušknemo na mrzlo steklo, se nabere tamkaj v obliki drobcenih vodnih kapljic.

Ogljikova kislina nastane pri popolnem izgorevanju ogljika, iz katerega je tudi premog in ki je važen del našega telesa. Če se pa ogljik zveže z manj kisika kakor se more, se stvorijo plin ogljikov oksid, ki je izredno strupen in je pri slabih gorečih pečeh že pogosto povzročil smrt, če je prodrl v sobo, kjer so spali ljudje. Ogljikova kislina je prav takšen nevreden plin: iz nje so mehurčki v pivu, sodavici in penicinih se vinili.

V slabih prezračeni sobi, kjer diha mnogo ljudi, se kisik počasi porabi, namesto njega se pa tvori ogljikova kislina. Na dlani je, da je to škodljivo. Neprijetni vonj slabega zraka pa ne prihaja od ogljikove kisline, temveč od drugih izparivanj. Ogljikova kislina sama je brez duha, tako tudi ogljikov oksid in prav zato je poslednji tako nevaren. Izmenjava ogljikove kisline in vodnih hlapov za kisik je za naše življenje prav tako važna kakor sta važna hrana in pijača. Ker je izgorevanje zveza goriva s kisikom, ogenj brez kisika prav tako ne more živeti kakor mi ne. Pri izgorevanju se uničuje kisik in namesto njega nastane ta — razen nekoliko pepela, ki je iz mineralnih ostankov — ogljikova kislina in para. Da se para res tvori lahko kaj hitro dokažemo tako, če podrimo steklo za trenutek nad plamenom. Takoj se prevleče s paro, kakor če hušknemo nanj.

Ogenj, ki ne dobiva dovolj kisika, to se pravi svežega zraka in pri katerem se ogljikova kislina in para stalno ne izločata, se mora zadušiti. Pravilno je, da uporabljamo ta izraz tudi za ogenj. Prav kakor pri človeku pomanjkanje kisika tudi pri ognju povzroči smrt. Pravimo, da mora imeti ogenj vlek (prepih), če hočemo, da gori in ne ugasne. Če ogenj v peči dobro gori, slišimo vlek kot bolj ali manj močno tuljenje, tedaj pravimo, da v peči tuli.

Laško tudi opazimo, kako stalno veje skozi vrata peči v peč struja zraka. Če odpremo vrata in podrimo pred odprtino gorečo vžgalico, nam jo struja ugasne: če se sklonimo k vratcem z gorečo pipo v ustih, čuti, kako nam jo »potegne« v peč. Ogenj v peči torej srka zrak od zunaj. Tako spoznamo, da ogenj v peči skrbi tudi za zračenje sobe. To je prednost lončenih peči pred centralno kurjavo.

Da ogenj izčrpa kisik, se lahko vsakdo sam prepriča. Vzemimo skledo z vodo in postavimo na dno gorečo svečo. Nato vzamemo velik kozarec in ga poveznemo čez svečo, tako da se dotika rob kozarca dna

posode. V nekaj sekundah sveča porabi kisik v kozarcu in ugasne. Hkrati vidimo, da se je voda v kozarcu znatno dvignila. Vsekako sta se zato stvorila ogljikova kislina in vodna para. Para se je pa takoj izpremenila v tekočo vodo, ogljikova kislina se je pa razkrojila v vodi, kakor se razkroji v sodavici, toda ne tako v veliki množini, da bi se videli mehurčki. Zato je je bilo premalo.

Prosto goreča sveča, prosto goreč ogenj si sam priskrbi svoj vlek. Plamen segreje zrak v svoji neposredni bližini. Topel zrak je pa lažji od mrzlega zraka in ker je lažji, se dvigne v hladnejšem zraku v višino. Prvi zračni baloni niso bili tako kakor danes polnjeni z vodikom, temveč s toplim zrakom, ki so ga proizvajali z gorečim ognjem pod balonsko prevleko. Dviganje toplega zraka dviga tudi dim, ki ni nič drugega kakor neskončno droben delci nedogorelih snovi. Včasih potegne ta topli, dvigajoči se zrak tudi cele krpe naplo dogorelega papirja s seboj. Tudi ogljikovo kislino in vodno paro, ki se tvori pri izgorevanju, potegne topli zrak navzgor. Od spodaj pa pritoka plamenu nenehoma sveži, neporabljeni kisika polni zrak.

Ogenj v peči gori v skoraj popolnoma zaprtem prostoru, zato moramo pa peč zgraditi tako, da si lahko ogenj v tem prostoru sam priskrbi krepak vlek. Če hoče pošteno goreti, potrebuje celo zelo močan vlek. Za proizvajanje vleka je predvsem pečnica, ki veže peč z dimnikom. Tam se ta proces razvija takole. Takoj, ko zakurimo, potrebujemo močnega ognja, da se zrak v pečnici napolni z vročim, porabljenim zrakom, ki prihaja z ognja. Zrak ima pa, kakor vsi plini, svojo težo. Kajpak je to prav malenkostna teža, toda teža je.

Zrak je približno tisočkrat lažji od vode. Vsekako pa tehta liter zraka že več ko 1 gram, kubični meter zraka pa več ko 1 kilogram. Soba v kateri sedimo, je 5 metrov dolga, 4 metre široka in 3 metre visoka, torej vsebuje 5 × 4 × 3 metrov zraka ali 60 kubičnih metrov zraka. Ta zrak tehta že več ko 60 kil. Ker ima tudi zrak težo, pritiskajo gornje zračne plasti na spodnje zračne plasti, tako da je teža zraka spodaj zmerom večja. To pa ne velja samo za zrak v sobi in na prostem, temveč tudi za razgreti zrak v pečnici. Tudi smo že povedali, da je topli zrak lažji od hladnega. Zato v toplem zraku gornje plasti ne pritiskajo s takšno težo na spodnje kakor v hladnejšem zraku in zato pritisk navzdol v toplejšem zraku ne postaja tako hitro močnejši kakor v hladnejšem zraku. Zgoraj pri veliki odprtini dimnika ima topli zrak, ki prihaja iz pečnice zmerom isti pritisk kakor zunanji zrak. Spodaj postaja pa pritisk v zunanjem zraku vse močnejši, ker je težji, kakor na vročem zraku v pečnici. Zato je pri ozki odprtini vrata, ki naj prepreči prehitro izravnavo zraka, zunanji pritisk močnejši od notranjega. Ta močnejši pritisk privaja stalno sveži zrak v ogenj in povzroča potreben vlek.

Če peč dolgo ni bila kurjena in je zrak v pečnici še mrzel, se zgodi, da se naš ogenj ne mara zagoreti, ker mu manjka potrebnega vleka. Zgodi se celo, da se vlek obrne in nam buši ves dim v stanovanje, včasih pa tudi strupeni plin ogljikov oksid, ker ogenj zaradi pomanjkanja kisika slabo gori in premog ni dodob. Zgoraj, Lahko si pomagamo, da vrata ki so pogosto pri mnogih pečeh na spodnjem koncu pečnice, odpremo, potisnemo vanje kos gorečega časopisnega papirja in jih takoj spet zapremo. Tako napolnimo pečnico z vročim zrakom, vlek potegne in kmalu zaslišimo v peči veselo tuljenje. Ko je naposled vlek v redu, ogenj že sam poskrbi, da ne ugasne.

Nadaljevanje na 12. strani

ripararji preprečiti, prestreči. involtino m majhen zavoj; svežnjič, zavojček. nascose je skril (nascondere, nepr. glag.).

giacca f jopa. passare da ustaviti se pri. portinaia f vratarica. rigovernare (-verno) v red spraviti. ma figuratevi o, prosim! raccolse je vzel s seboj (raccolgliere, nepr. glag.).

zitto zitto prav po tihem. armadio m omara. abitudine f navada. messa f maša. mercato m sejem; trg. respirare oddahniti se. sbattersi premetavati se, otepati se; hoditi sem in tja.

qua e là sem in tja. riordinare (riordino) preurediti. pulire čistiti. l'acciarsi kazati se, ravviato čedno napravljen.

arriacciato nakodran. vipera f gad, modras, kača. dopopranzo (-prandzo) m popoldan. convenuto dogovorjen. suocera f tašča. commissione f nalog, naročilo; nakup.

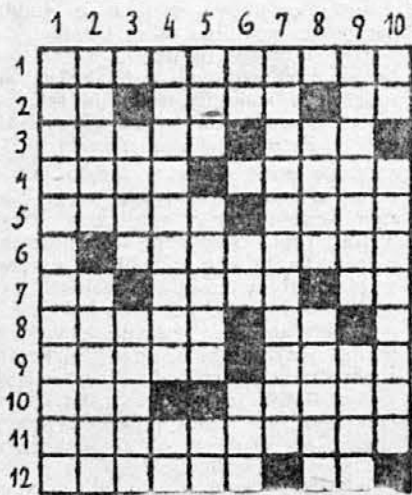
cutrettola f pastirica. scodinzolare (scodinzolo) z repom mahljati, oprezovati, postopati. superare prekositi. stregghetta f majhna čarovnica (strega f čarovnica).

mettersi obleči se. infilare nit vdeti, natakati; obleči. arrivare priti; segati. neppure niti. curioso čuden, nenavaden. giungere (nepr. glag.) dospeti, doseči.

levarsi vstati, sleči si. figliuolo m sin, potomec. abbracciare (abbraccio) objeti; oviti. ma se lo dico io fraza: saj [to] zmerom pravim.

KRIZANKA

Vodoravno: 1. Lastnost, s katero se pri sočloveku največ doseže. 2. Kvartopirec največkrat izreče to besedo, če sodi, da ima še močnejšo karto kot nasprotnik, napiše jo pa redkeje tudi kemik kot znak za ne-navaden element; afriška rastlina iz rodu lilij z mesnatimi listi; pevci, Romani in kemiki jo velikokrat izgovarjajo in pišejo. 3. Vidimo jih v tujih očeh, v lastnih pa niti bruna ne; umira. 4. Samo če se to dela, nastane hiša; angleško industrijsko velemesto, sloveče po izvrstnem suknu in britvah. 5. S to francosko besedo označujemo lastnost tistega, ki dr-

no in ošabno nastopa (skozi). 6. Postavljal jih je človek iz pozne kamene dobe zaradi večje varnosti. 7. Zato to delaš, da živiš in ne obratno (tudi s prvo črko isto stori); del pohištva, ki ga gostu najprej ponudimo; dalmatinski otok. 8. Hudo je, če si trmoglavci kaj takega storijo; medmet. 9. Domači otok neke vele-sile; zelo razširjeno moško ime imenitnejše oblike. 10. Okrajšava iz slovnice; del mesta, ozemlja. 11. Lovce na neke zveri to dela. 12. Pritok Pada; dva samoglasnika, ki tvorita v nekih tujih jezikih dvoglasnik.

Navpično: 1. Lastnost, ki znači stremljenje, pridnost. 2. Lovsko ali rudarsko okrožje; steblo. 3. Veliko žensk časti muhavosti te kraljice; pripovedna pesnitev + slaba lastnost onega, ki ga čaka po Vodniku strgan rokav... 4. Mlada, malomeščanska gospoda, ki jo je tudi Kersnik v svojem romanu opisal. 5. Vprašalnica ali veznik; živeči angleški kemik, ki je dobil 1. 1922. Nobelovo nagrado; tolmun. 6. V ustih ga imaš (a konec se mu je odkrušil); kazalni zaimek; moško ime. 7. Glagolske oblike. 8. Orehe drobiš (prva črka gre na predzadnje mesto); s sadom, s cvetico pa tudi z kom se to zgodi. 9. Tisti, ki je za nekom; švicarski pritok Rena. 10. Kazalni zaimek; čistoča ga zahteva.

ZLOGOVNICA

1	3	z
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		

Sestavi iz zlogov: a, ce, e, ho, iz, jan, je, ko, lit, lja, lu, mi, mir, miš, nje, nje, nje, njen, no, no, o, ob, pi, re, re, sa, ščim, tra, ti, va, viš, z, zje, zur dvanajst besed teh pomenov: 1. prebivalci sever. dela Benečije, 2. ime ljubljanske knjižne založbe, 3. staroperzijski upravitelj, 4. ji, 5. domišljanje, 6. upoštevan, 7. vsi, ki sede pri isti mizi, 8. iščem jedro, zrno, 9. sinje, 10. slovanski knez, 11. povrtnina, 12. na novo postaviš.

Prve, tretje in zadnje črke od zgoraj navzdol povedo pogovor.

IZLOČILNICA

Čreta, lani, kolač, krava, krovnik, glog, Epir, breg, organ.

Iz vsake besede vzemi po eno črko, da ti ostane nov samostalniček. Izločene črke sestavljajo priimek našega pesnika, če jih le v pravem vrstnem redu prečitaš.

ČAROBEN KVADRAT

	1	2	3	4	5
1	A	A	Č	E	E
2	H	I	I	K	K
3	M	O	O	O	O
4	O	O	P	R	R
5	R	R	R	T	T

vodoravno in navpično:

1. stroj
2. posebna pomoč
3. dan v tednu
4. okusen sadež
5. majhna vodna žival

POSETNICA

MINA NOS

Dol

Kakšno podjetje vodi ta gospa?

UGANKA

Bil nisem, nisem in ne bom, ni videl nihče me, ne imel doslej, saj manjši sem kot vsak atom, čeprav vesoljstvo sem spočel; pa vendar se slabo imaš in godrnjaš — ni šala — čim več me imaš!

ZAKAJ?

Zakaj so previdni vozniki vola ormernejši, da z njimi potegnemo težko obložen voz, kakor pa iskri konjiči?

Rešitev ugank iz nrešne številke

Križanka: vodoravno po vrsti: 1. prevejanost, 2. o, bil, sod, r. 3. tarča, sila, 4. uho, Una, nit, 5. ha, ukoru, ha, 6. n. Ig. d, me, m, 7. ju, Arabija, 8. ep, so, ev, os, 9. ni, N.b., la, kt, 10. e, vinjeta, e, 11. cistercijan.

Izpremenilnica: glagol, razvada, El-brus, geodet, občestvo, redkev, četnik, izmena, čekam; Gregorčič — Lastov-kam.

Podobno ni enako: samota — stamota.

Sestavljenka: as, go, ol, os, Gal, gol, gos, las, log, los, sol, glas, laso, Olga, osla, slog, glosa, oglas, sloga.

Čaroben lik: 1. kri, 2. Krist, 3. Trilav, 4. islam, 5. tam.

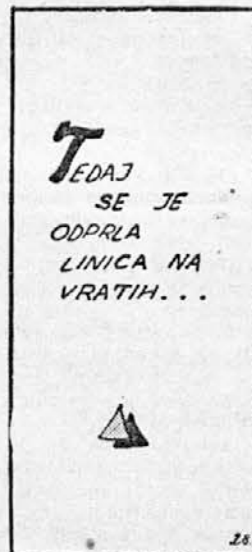
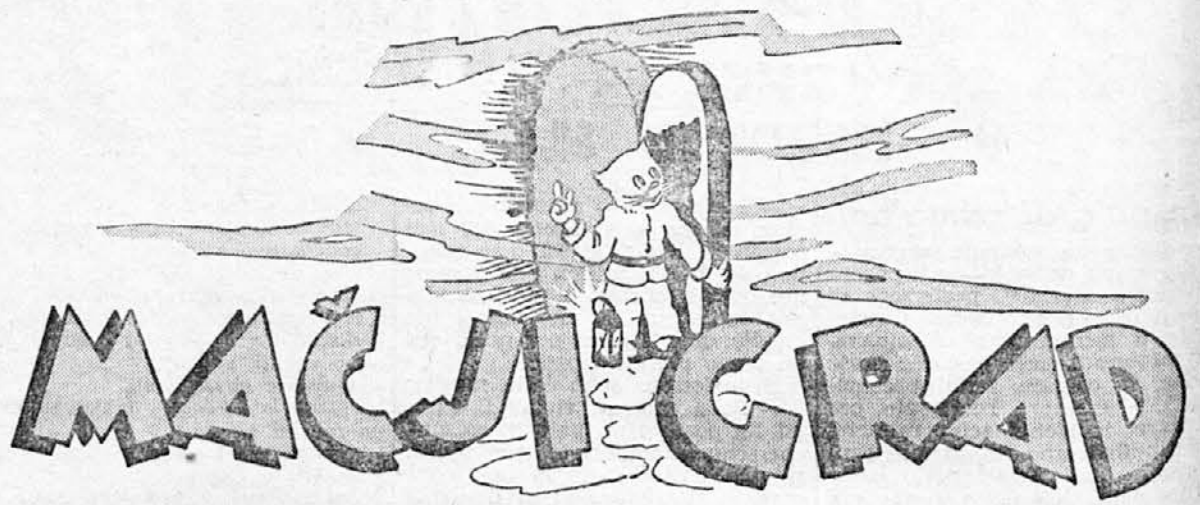
Dolg hľad: Medtem ko pešec za en korak napreduje, se premakne hľad za y korakov naprej (dolžina hleđa je x). Ko je pešec naredil 112 korakov, je bilo bruno za 112 y naprej. Pot 112 korakov pa je enaka x + 112 y.

Ko je šel pešec v nasprotno smer, je rabil 16 korakov in hľad se je medtem premaknil za 16 y nazaj. Obe razdalji skupaj dasta dolžino hleđa. To-rej: $x + 112y = 112$ in $16 + 16y = x$; $x = 28$ korakov.

Zakaj? Cinki tolišče, ki plavajo na vrhu juhe, imajo mnogo višje vrelišče kot voda in zato tudi vse višjo toploto, ki pa se ne kaže, kakor pri vodi, z dviganjem hlapov.

Če na primer zavremo 100 cm³ vode z 20 cm³ parafinovega olja, se pri kuhanju obe tekočini zmešata. Po sregrevanju moremo zaznamovati v olju, ki se dviga na površje, še več minut toplino 105 stopinj Celzija. Obenem ta plast olja preprečuje, da bi se voda prehitro shladila.

IZVIRNA ISTRSKA PRAVLJICA * BESEDILO JE NAPISAL IN RISBE NARISAL STRIC MIŠKO

DALJE PRIHODNJIČ

ČRNA KRINKA

• R O M A N •

Gina se je prikazala na pragu in molče pozdravila. Bencolin ji je segel v roko, jaz sem se pa molče priklonil.

»Prosil sem vas, da pridete sém, gospodična Prevostova.« je začel Bencolin, »da bi vam zadal nekaj vprašanj... predvsem eno: kako ste prednočnim prišli v avto Etienna Galanta?«

Gina je zardevala in prebledela. Spoznala naju je bila prejšnji dan pri gospe Duchénovi in je bržčas imela vtis, da tako rekoč ničesar ne ve o njej. Očitno je domnevala, da hoče policija dobiti od nje kakšno pojasnilo o Odetti. Zdaj jo je Bencolin presenetil z vprašanjem, ki ji je bilo dokaz, da so mu znane reči, ki je upala, da jih bo mogla izbrisati iz svojega spomina.

»Stvar je tale,« je nadaljeval Bencolin — »Galant je zapustil 'Moulin-rouge' tik pred poldnavjo... Zakaj tisti večer prav za prav niste nastopili?«

Gina ni mogla niti besedice izdati.

»Zdi se mi, da ste se prestrašili mojega vprašanja... obžalujem... Ali ste morda mislili, da ne vemo, kdo se skriva za imenom gospodične Estelle?«

Se zmerom ni dobil odgovora.

»Da — torej... Galant,« je nadaljeval Bencolin. »V svoj avto je stopil — kakor rečeno — o polni dvanajstih in se je odpravil v neki lokal. Avto je čakal v neki stranski ulici. Ko je dve uri nato stopil vanj, je sedela v njem neka dama... ta dama ste bili vi. Zato želim pojasniti.«

»Srčala sem se z Galantom...« je rekla Gina obotavljaje se.

»Slučajno?« ji je Bencolin segel v besedo.

Gina je prikimala.

»V bližini Rue Apolline. Šla sem tja, da bi...« beseda ji je zastala. »...da bi se sestala z neko prijateljico, ki so jo umorili,« je dostavil Bencolin.

Gina je prebledela in umolknila.

»Dalje!« jo je izpodbujal Bencolin, »sodim, da ste srečali Galanta, ki je bil na poti v klub pisanih krink. Ali drži?«

»Da...« je s težavo izdala Gina.

»In...?«

»Povedala sem mu, kaj sem videla. Galant je opustil svojo namero, da bi šel v klub, in me je odvedel k svojemu avtu.«

»Kam vas je peljal?«

»Ukazal je šoferju, naj odpelje... kamor koli... samo stran iz tistega okolja.«

»Ali je kaj rekel?«

»Da ga v klubu pričakujejo... da mora telefonirati nekemu tovarišu. Ustavili smo se pred neko telefonsko celico.«

»Nekemu tovarišu...« je zamrmral Bencolin, »hm... Potem vam je pa gotovo povedal, da mora takoj k Porte-St. Martinu v neki nočni lokal.«

Gina je strmela v Bencolina s pogledom občudovanja in strahu, kakor otrok, ki so ga prvič peljali k pravilni predstavi.

»Šel je torej v lokal...« je nadaljeval Bencolin. »In vi?«

»Ostala sem v avtu.«

»Ves čas?« je presenečen vzkliknil Bencolin.

»Oprostite — sicer se me to ne tiče... a zakaj se niste peljali domov?«

»Galant je rekel, naj ga počakam — da je boljše tako... da mora pozneje z menoj govoriti... in

bila sem preveč razburjena, da bi mogla izraziti kakšno željo.«

»Čakali ste torej... in nazadnje vas je spremenil v vaše stanovanje. O čem je hotel govoriti z vami?«

Gina je molčala. Njene oči so švigale sem in tja. Opazil sem, da je bila spoznala, v kako nevarno smer se podaja naš razgovor. Očitno se je na vse pretege trudila najti čim manj nevarno pojasnilo.

»Mislim, da je hotel vedeti, kdo je umoril Claudino Martelovo...« je znova začel Bencolin. »Zakaj mu prav za prav niste tega povedali?«

»Ker šele od nedavna vem, da je Galant izsiljevalec. Iz tega bi si bil napravil kapital...«

Takoj nato je umolknila in se prestrašena ozirala okrog sebe. Bržčas je izprevidela, da je bila posredno priznala, da pozna morilca. Bencolin se je naredil, kakor da bi bil to preslišal.

»Ali ste brali časopisna poročila o smrti gospodične Martelove?« jo je vprašal.

Gina mu je preplašeno pogledala v oči. Očitno se je hotela izogniti pasti, ki je še ni mogla odkriti.

»Da...« brala sem jih!« je nazadnje odvrnila.

»Ali se vam ne zdi nenavadno, da je morilec svojo žrtev nesel v kabinet voščenskih lutk? Kaj je hotel tam?«

»Ne vem...« je počasi odvrnila Gina, »morda... je hotel pridobiti čas... to se pravi — da bi zločin šele pozneje odkrili...«

»Saj so ga bili že vendar odkrili... V1 ste ga bili odkrili, gospodična Prevostova... Ali prav za prav ne veste, da je v takšnem primeru dolžnost obvestiti policijo?«

Gina je molče gledala v tla.

»No... vsekako je niste obvestili...« je nadaljeval Bencolin. »Zakaj ne?«

Nobenega odgovora.

»Sam vam bom povedal, gospodična Prevostova... ker ste hoteli morilca kriti. Ali veste, da je to kaznivo...?«

Gina je poskočila.

»Zaprte me!« je zakričala, »store, kar hočete! Od mene ne boste ničesar izvedeli!«

Bencolin je pozvonil. Nič nisem dvomil, da se je bil oddolil, dekle res zapreti. Na pragu se je pojavil kriminalni asistent Leblanc.

»Kozarec vode za damo!« je naročil Bencolin.

Ko se je Gina okrepcala, je spet sedla.

»Prosim, da mi oprostite...« je zamrmrala, »običajno imam svoje živce bolj v oblasti...«

»Nič ne de,« je odvrnil Bencolin. »Kje smo ostali? Da, res... govorili smo o tem, kako čudno je, da je zločinec truplo zavlekel v muzej...«

Vaša razlaga, da je morda hotel pridobiti časa, se mi ne zdi čisto verjetna... prenos v kabinet voščenskih lutk je vendar dosti časa stal in je torej še pomnožil nevarnost, da bi ga kdo videl; zakaj sleherni trenutek bi kakšen klubski obiskovalec utegnil priti skozi prehod... ne, mislim, da je kratko in malo zato šel v muzej, ker je potreboval luč!«

»Luč!« je začudeno vprašala Gina.

»Da — nekaj je iskal... in za to je potreboval luč. Da se lahko tudi prehod razsvetli, očitno ni vedel... zato je nesel dekle tja, kjer je lahko bolje videl. Kaj mislite o tej razlagi?«

Uganil sem, kaj je Bencolin nameraval. Gina pa ni slutila, za kaj gre; zato je bila od minute do minute bolj nemirna.

»Meni je težko izraziti kakšno mnenje,« je nazadnje odgovorila, »seveda se je utegnilo tako zgoditi...«

»Ali sploh ne vprašate, ali je morilec našel, kar je iskal?«

»Nisem vedela, da to veste...«

»O da — to vemo... mislimo, da celo vemo, kaj je bilo: ključ. Klubski ključ, ki ga je vaša prijateljica nosila na verižici za vratom. Ali si mar morete razlagati, zakaj ni morilec vzel ne denarja... ne prstana... ničesar — samo ključ?«

Niti trenil nisem od Gine in bi bil lahko prisegel, da si s problemom, ki mu nismo našli nobenega razpleta, ni niti najmanj glave belila. Kljub temu se je zdelo, da mrzlično razmišlja — a samo zato, da bi našla nekaj, kar bi nas spravilo na napačno sled.

»Vi mislite, da veste, da je Claudina imela ključ na verižici...« je nazadnje izdala. »Torej ni zanesljivo?«

»Ne — a zanesljivo je, da obiskov in podobnega ni mogla trpeti... zato torej ni verjetno, da bi nosila kaj takega.«

Gina je molče skomignila z rameni.

»Ali ste vi drugačnega naziranja...?«

»Da...« Bencolin jo je vprašujoče pogledal.

»Lahko si predstavljam, da človek ni prijatelj obiskov,« je rekla Gina, »da pa kljub temu nosi na verižici okrog vratu medaljon — morda zato, ker je v njem slika, katere ne mara, da bi jo drugi našli...«

Moral sem si priznati, da je res nekaj jedra v tej razlagi. Zdelo se mi je čisto razumljivo, da se je dekle, ki morda ni imelo nobene možnosti skriti fotografijo pred radovedno materjo, poslužilo tega izhoda. Če je bila v medaljonu morilčeva slika, bi bilo tudi razumljivo, da jo je po vsaki ceni hotel dobiti v roke... a eno je pričalo proti temu: da nam je Gina dala ta namig. Ali je bilo verjetno, da je na eni strani izjavila, da se rajši pusti zapreti, kakor da bi izdala morilca, na drugi strani je pa delila nasvete, ki bi nas utegnili pripeljati na njegovo sled?

»Medaljon...« je brundal Bencolin, »hm... denimo, da bi imeli prav — a kje je imela potem ključ...? Saj je vendar nameravala z vami oditi v klub...«

»To še ni bilo gotovo!« je hlastno vzkliknila Gina. »Morda bi bili šli samo v kakšno kavarno...«

»V okolici Madeleinske cerkve je mnogo kavarn...« je tiho odvrnil Bencolin. »Ne razumem, zakaj sta se v ta namen peljali prav do Rue Apolline...«

Gina se je ugriznila v ustnico in molčala.

»Ali ste danes prav za prav že bili v 'Moulin-rougeu'?« je vprašal Bencolin takoj nato.

»V 'Moulin-rougeu'?« je zajecila Gina, »jaz... ne... to se pravi... kako...?«

»Kako to mislim...? Saj je vendar verjetno, da ste šli tja, da bi poskali nož, ki ga je bil Galant skrnil v vaši garderobi. Toda niste ga našli... to čisto natanko vem — zakaj včeraj smo ga že mi vzeli. Morali smo vendar orožje, s katerim so Odetto Duchénovo zabodli v srce, spraviti na varno.«

»Odetta se je vrgla skozi okno...« je zakričala Gina na moč razburjena, »umirala je... tisto z bodalom je res... a prisežem vam, da jaz nimam nobenega opravka s tem!«

»To vem...« je odvrnil Bencolin, »to je Galant storil... a je hotel stvar v m podtakniti... Mi mu sicer ne bi bili verjeli, a tega niste mogli vedeti... Ali ste ga zato umorili?«

Gina je nepremično obsedela. »Umorila...?« je hripavo izdala. »Kaj... hočete s tem reči...? Galant menda vendar ni mrtev...?«

»Da, mrtev je,« je odvrnil Bencolin. »Davi ob dveh so ga umorili v kabinetu voščenskih lutk...«

»A kako je to... saj vendar ne more... jaz sem ga...«

»Premislite vse, kar rečete,« ji je Bencolin segel v besedo, »pozneje bi to utegnili uporabiti proti vam.«

»Galant je mrtev...« je mrmrala Gina vsa zmedena. »Kako... kako se je to zgodilo?«

»Izvalili so ga v muzej in ga v stranskem prostoru... ne daleč od električnih stikal... zabodli.«

»In vi mislite, da sam jaz to storila...« je rekla Gina, ki je počasi prišla k sebi.

»Vsekako da marsikaj misliti na to,« je odgovoril Bencolin. »Da ste imeli takrat... ali vsaj malo prej razgovor z njim, je gotovo... tudi to, da vam je grozil in da vam je postal nadležan... Kako ste ga pripravili do tega, da vam je ob tej uri sledil v muzej, vsekako ne vem.«

»Torej vendar nekaj, česar ne veste...« je podsmehljivo rekla Gina. »Očitno me zdaj nameravate prijeti... Prosim — v vaši oblasti sem. Nekot boste izprevideli, da ste se zmotili... meni žal to ne bo več koristilo... Časopisi bodo takrat že vse moje življenje prevohali... po možnosti bom takrat že na zažojni klopi... v središču škandalnega procesa... a na takšne malenkosti se kajpak ne morete ozirati.«

»Odkrito povem, da ne vem, o čem govorite,« je vzkliknil Bencolin. Nato se je obrnil k meni: »Ali ste kaj slišali o tem, Jeff, da sem nameraval gospodično Prevostovo aretirati...?«

Odkimal sem.

»Vidite,« je nadaljeval, »Jeff tudi ni nič slišal. Če hočete tu ostati, mi bo seveda v veselje — a nikakor vas ne zadržujem.«

Gina je vstala. Bilo je očitno, kako osupla je, in meni — odkrito priznam — se ni nič bolje godilo. Ko je zapustila sobo, sem z glavo majaje pogledal Bencolina.

»Čudite se, da sem ji dovolil oditi...« se je zahihital. »In da nisem storil ničesar, da bi izvel iz nje

morilčevo ime, sploh ne razumete — no... vse to je star trik: dekle sicer pustim oditi, a moji agenti jo bodo noč in dan nadzorovali — prepričan sem, da nas bo kmalu pripeljala k zločincu.«

»To utegne biti res,« sem odvrnil, »a doslej ljudi, ki bi bili tako obremenjeni, kakor je Prevostova, niste puščali, da so se svobodno sprehajali po mestu... že zaradi nevarnosti kolizije.«

»Torej ste trdno prepričani, da je ona umorila Galanta? Jaz nisem.«

»Po mojem je drugo z drugim v zvezi. Gina je mislila, da ima izbiro samo med Galantom in jetnišnico... Bržčas je pristala na njegove predloge... Ko sem ga slišal reči, da namerava oditi, je imel gotovo namen, spremiti dekle domov... Preteve, s katero ga je izvalila v muzej, si gotovo ni bilo težko izmisliti. Morebiti je Gina rekla, da je nekaj izgubila, ko je po tej poti šla v klub. Galant je torej odprl in šel tja, da bi prižgal luč. Gina mu je sledila, mimogrede zagledala bodalo v Maratovih prsih, ga izvlekla in z njim umorila svojega ljubimca.«

»Vse prav in lepo, Jeff,« je zagodel Bencolin, »a to so vendar samo domneve... Kajpak razumem, da ste bili na koncu svojih moči... in da ste se trudili okrog gospodične Augustinove, ki ima očitno nečnejše živce, kakor se pa dela, tudi razumem... a ljubše bi mi bilo le, če bi takoj stekli tja, da bi zločinca prijeli, kakor da ste mu pustili časa za beg... Bil sem sicer deset minut po vašem telefonskem pozivu že tam, a sledi nisem našel... prstni odtisi so pa nejasni.«

Priznati sem moral, da je imel Bencolin prav — v zadnjem trenutku sem bil včeraj odpovedal... Srčno sem si želel, da bi svojo napako popravil ali da bi za nadomestilo našel nekaj, kar bi nam pomagal napreč... Napeto sem premišljeval, ali je bilo moje poročilo res popolno. Pri tem sem se spomnil zmečkane muzejske vstopnice, ki sem jo bil našel v Robiquetovi sobi...«

»Bržčas sicer nima nobene vrednosti za vas,« sem rekel in vzel kosček papirja iz svoje listnice, a vseeno sem ga vzel s seboj... našel sem ga v kaminu na številki 19.«

Bencolin je poskočil.

»Kaj je to?« je zakričal.

Presenečen sem ga pogledal. Nisem si mogel pojasniti njegovega razburjenja.

»Nič posebnega,« sem odvrnil, »vstopnica za Augustinov muzej.« Bencolin mi je iztrgal listek iz rok, dolgo strelal vanj, potem pa brez zveze zamrmral predse:

»Bog nebeški... da... da... seveda je tako... Neverjetno, da nisem že prej prišel na to... To vendar vse pojasni... Bil sem kakor oslepljen...«

»Nikoli si ne bi bil mislil, da vas bo vstopnica zanimala...« sem rekel. Bencolin ni odgovoril. Dovolj dolgo sem ga poznal, da sem vedel, da je najboljšje, ako ga v takšnih trenutkih pustim samega. Tiho sem vstal in stopil proti vratom.

»Nocoj bova šla ven!« je zaklical za menoj.

Začuden sem se obrnil. Ali sem prav razumel?

»Ven...?« sem ponovil. Bencolin je prikimal.

»Pridite ob devetih v hotel Scribe. Rezervirati bom dal mizo za tri osebe.«

»Za tri?«

»Da,« je odvrnil Bencolin. »Večerjala bova z morilcem.«

Dalje prihodnjič

Naše zdravje

Organizem, gospodar naše toplote

*

lične. Kljub temu je pa notranja toplota našega organizma vedno ista. Pozimi, poleti, na soncu in v senci, v vodi, ko plavamo ali takrat, ko se tiskamo tople peči, vedno se suče naša temperatura okoli 36,5 do 37,2 stopinj Celzija. Če je tako, smo zdravi. Kakor hitro pa toplotno pokaže temperaturo, ki je izven omenjenih meja, je znak, da je zdravje konec, zboleli smo. Sicer se pa večkrat zgodi, da znaša razlika med našo jutranjo in večerno temperaturo par desetih stopinj. Vendar je to še normalno. Velike razlike opazimo pa le pri boleznih, tako na primer znižano temperaturo pri kožni, povišano pa pri vseh vročinskih boleznih, na primer pljučnici, tifusu, sepsi in drugih.

To stalno vzdrževanje telesne toplote na isti višini pri tako zelo različnih zunanjih toplotnih okoliščinah, kakor smo jih navedli, se moramo pa zahvaliti le posebnemu toplotnemu gospodarstvu. Ali toplotni regulaciji organizma. To toplotno regulacijo vodi posebno središče (center) v možganih, ki skrbi za vse ukrepe in izpremembe, ki se v organizmu izvršujejo, da se toplota vedno obdrži na isti višini. Ti ukrepi in izpremembe so ali kemične ali fizikalne narave. Potem takem ločimo kemično in fizikalno toplotno regulacijo v našem telesu.

Kemična toplotna regulacija našega telesa se nam kaže v večjem in manjšem izogrevanju hrane v njem. Pri

padcu zunanje temperature jeseni in pozimi porabimo več in boljše hrane. Več hrane potrebujemo, da se stvori več toplote. Narobe je poleti pri vroči zunanji temperaturi potrebno manj hrane, manj toplote, da se temperatura telesa obdrži na svoji navadni višini. Človeško telo je torej podobno peči, ki jo kuri razumen kurjač. Tak kurjač bo gospodaril s kurivom pametno. Ko bo mraz, jo bo naložil bolj ko tedaj, ko se bo žužilo. Ne bo ravnal nespametno in neumno, da bi nametaval vanj vedno in vsak dan isto količino goriva.

Pri utrjenih ljudeh, na primer pri športnikih, je ta kemična toplotna regulacija posebno dobro urejena. Takšni ljudje so le malo občutljivi proti hitrim nenadnim vremenskim spremembam. Le redko poznajo prehlad in bolezni, ki so z njim v zvezi.

Fizikalna toplotna regulacija, ki smo jo tudi imenovali, obstoji pa v večjem, ali manjšem oddajanju toplote iz organizma. Po potrebi oddaja organizem večjo ali manjšo količino toplote, da bi se njegova lastna obdržala na svoji pravi višini. To bomo razumeli takole:

Če je toplota okolice nizka, odda organizem le malo svoje toplote, bolje se šie brani, da bi jo izgubil, ker mu preti nevarnost ohlajenja. Če je pa okolica vroča, je organizem pripravljen, oddajati svojo odvečno toploto, da se

ne bi v njem kopičila in s tem motila njegovo pravilno življenje.

Oddajanje toplote doseže organizem s pomočjo toplotnega izžarevanja in drugič s pomočjo vodnega hlajenja. Toplota izžareva v predmete, ki so v stiku s površino človeškega telesa, to so zrak, voda in drugi predmeti, ki pridejo z njim v stik. Tudi mrzle stene, ki so v bližini našega telesa, povzročajo toplotno izžarevanje organizma. To izžarevanje je toliko večje, kolikor večja je razlika med toploto telesne površine in okoljsko toploto. Podatki moramo pa, da se toplotno izžarevanje iz organizma vrši lahko le tedaj, če je zunanja toplota nižja, ali vsaj ista kakor telesna v primeru, da je zunanja toplota višja, takrat se oddajanje odvečne toplote vrši s pomočjo omenjenega vodnega izžarevanja. V vročini obstoji nevarnost, da bi se začela toplota grmasti v našem telesu, če se ne bi to pravi čas preprečilo. Takrat se žile na telesni površini razširijo, kri kroži čisto hitreje, koža žari in postane vroča. Zaradi vraga tega se tudi zelo poveča delovanje žlez znojnic. Znoj poliva telo. Znoj, ki se pretžno sestoji iz vode, hlapi in sprošča tako velike količine toplote iz organizma. Na tak način se naše telo reši preteče nevarnosti.

Organizem se poruži fizikalne toplotne regulacije tudi v primerih, ko mu preti preveliko ohlajenje. V takš-

nih primerih je treba preprečiti preveliko izžarevanje, če to ne zadostuje, je treba še hitro proizvajati nove toplote. Organizem prepreči preveliko izžarevanje tako, da se njegove vrhnje žile zožijo, koža postane bleda, suha in bolj hladna. Razlika med njegovo toploto in toploto okolice je majhna — izžarevanje izostane.

Če je pa potrebno hitro proizvajati nove toplote, da bi se organizem ogrel in obdržal svojo normalno toplotno višino, se nam to tako pokaže v obliki dveh znanih pojavov. To sta kurja polt in tresenje ali trepetanje na mrazu.

Pri telesnem mišičnem delu, kakor smo že rekli, tudi nastaja telesna toplota. Kurja polt nastane, če se skrčijo male kožne mišice okoli lažnih korenin. S tem malenkostnim mišičnim delom se je že stvorilo nekaj telesne toplote, ki je prihranjena telesu, da bi lažje doseglo svoj cilj. Prav isto je s tresenjem in trepetom. Podvzame tno se začno v mrazu sunkovito krčiti in zopet popuščati razne mišice, da bi s tem ustvarile kar največ toplote in da se telo ne bi v mrazu, ki ga neudno zajame, ne bi preveč ohladilo.

Po vsem tem, kar smo povedali, nam bo zdaj jasno, zakaj se je dijakinja v hladnem zimskem jutru, ko je čakala na tramvaj, tako trzela. S toplega je prišla na mraz. Površina njenega telesa se je nenadno ohladila. Nevarnost, da bi se znižala njena notranja telesna temperatura, kar se pri zdravem telesu ne sme zgoditi, je telo s naravno hitro odgovorilo s pametnim gospodarstvom toplote. Podvzvedno je začela trepetati »kot šiba na vodi«. Nastala je nova toplota in obdržala njeno telesno temperaturo kljub mrazu na isti normalni višini.

DON JUAN ŠE NISO IZUMRLI

• NAPISAL E. KÄSTNER

To, kar vam hočem povedati, sem doživel pred dvema letoma, ko sem pozimel bival v nekem gorskem hotelu. Od takrat je zadevo pokrilo že mnogo novega snega. Vendar si šele zdaj upam z besedo na dan.

V hotelu sem srečal kakšnih trideset let starega moškega, pravega Don Juana. Mlada dekleta in žene so zahtevale, da jih je ta moški očaral in bi mu slepo sledile, kamor koli bi hotel. Med njimi so bila dekleta in žene vseh mogočih značajev in starosti. Bile so različnih postav, različne barve las in bile so različno izobražene. Vendar je ta moški imel na vse enak vpliv.

Ta nevarni moški je imel nedvomno smisel za popolnost. Kadar je šel skozi hotelsko jedilnico, v kateri je sedelo mnogo žensk, so je človeku zdelo, da sliši, kako so vsem začela sra hitreje utripati ob pogledu nanj. Moški niso imeli ob navzočnosti tega človeka res prav nič zavidanja vrednega položaja. Dobro so se zavedali, da imajo v svoji sredini izredno nevarnega moža, s katerim nihče izmed njih ne bi mogel tekmovali. Poleg tega ni bilo zanje nobenega sodišča, kjer bi lahko dvignili tožbo proti njemu. Zadeva je bila prav za prav smešna in skrivnostna hkrati. Vendar je bilo za nevarnega opazovalca od silo zabavno opazovati, kako tega nevarnega moža spremljajo skozi dvorano deljeni občutki vsakega posameznega hotelskega gosta.

Lahko mi verjamete, da sam nisem kar tako podlegel skrivnostnemu čaru tega moža. Nekaterim svojim zaupnikom, ki so mu peče hvalo, sem si celo upal oporekati. Saj je znano, da ženske, ki obiskujejo takšne velike gorske hotele, ne mislijo v njem samotarško živeti. Prav zato sem domneval, da je uspeh tega moža odvisen pač od razpoloženja hotelskih obiskovalcev. Čeprav so to domnevo vse zaupnice zanikale, vendar nisem popustil in sem ji pripisoval več vpliva kakor kakšni morebitni skrivnostni moči tega človeka.

Sele ko sem nekega večera opazil, kako je neko dekle v moji bližini ob pogledu na tega nevarnega moža vztrepetalo in so ji, čeprav samo na rahlo, zašklepetali zobje, so mi skrivnostni čari tega moža dali misliti. Pozneje sem opazil, da mu je isto dekle, to jo je prosil za ples, dalo košarico, čeprav je to nasprotovalo hotelskim predpisom. Pri tej priložnosti sem v njeni odklonitvi videl neskončen strah pred dotikom s tem moškim. Ko sem pa videl, kako so se ob pogledu nanj vedle tudi poročene žene, katerih možje so sedeli z njimi pri mizi, sem postal sila radoveden in nevarnega moža nisem več izpustil izpred oči.

Nekega dne je neka moja znanca v hotelu povedala, da pride prihodnji dan njena prijateljica. To dekle je bilo baže silno odločno in neomajno, tako da bi jo nevarni hotelski Don Juan po mnenju njene prijateljice po nobeni ceni ne mogel spraviti ob pamet. Napeto smo pričakovali njenega prihoda.

Ta nenavadno pametna in odločna ženska je res prišla. Don Juan, ki je imel posebno veselje za novotarje, jo je takoj prišel prositi za ples. Preden je naša nova znanca vstala, se nam je veselo nasmehnila. Njen smeh je obljubljal: »Zdaj vas bom vse maščevala!« Potem je plesala z njim in se naoposled vrnila k mizi.

Bila je bleda in se je naslonila nazaj:

»Nikdar ne bi mislila, da je kaj takšnega mogoče,« je zašepetala. Potem je pripovedovala, da Don Juan je je med plesom ves čas gledal in govoril stvari, ki se prav za prav med prvimi plesom ne spodobijo. Kljub svoji odločnosti in pameti, mu pa nikakor ni mogla pokazati, da ji to ne ugaja. Narobe, popolnoma se je morala prepustiti svojim čustvom in mu slediti. Odkritosrčno je priznala, da bi takoj zapustila dvorano in odšla z njim kamor koli, če bi to zahteval. Zmajevala je z glavo in dejala: »Strašno, da mora človeka kaj takšnega doleteti! Zdaj vidim, kako malo se more človek zanesati sam nase.«

Tisti večer smo imeli še eno senzacijo. Moški je plesal z neko damo, o kateri smo vedeli, da se mu je doslej zmerom umikala in je nikdar ni mogel pripraviti do tega, da bi z njim plesala. Ko je Don Juan tretjič prišel s to žensko mimo nas, smo videli, da je zaprla oči, nenadoma prenehala plesati, se na kratko plesalec oprostila in odšla opotekaje se iz dvorane.

Pozabil sem opisati možjevo zunanost. Sicer pa ta popis bralcem ne bi mogel ničesar pojasniti. Bil je srednje velik, v obrazu je pa imel nekaj brutalnega, edino le ne na njem so bile njegove temne oči in usta. Noben

Skrivnostni zažigalci

Kaj je zanimalo ogenj v kupu sene, sladkorja, železnih ostružkov?

★

Na nekem kmečkem posestvu je ležal več stotov velik kup sene. Čez nekaj tednov je pa začelo sicer tako prijetno dišati sene, da je bilo bolj zažigati po dimu, kakor da bi se smodilo. Ko je začel uhajati celo rahel dim, se je gospodar odločil, da bo seno previdno odkidal. Ugotovili so nekaj nenavadnega.

V gornjih plasteh se je namreč seno tako zelo »potilo«, da so kapljice visele na bilkah, znamenje, da je bilo preveč vlage na senu in da se torej ni bati ognja. A kolikor globlje so vdiral v kup sene, tem temnejše in tem bolj vroče je bilo seno in nazadnje so v neki globini naleteli na lekne, ki so jim kmalu sledili pravcati plameni, tako da se je notranjost kupa v trenutku razplamtela.

Podoben primer se je pred dobrimi 20 leti pripetil v neki sladkorni tovarni na Moravskem. V zaprtih shrambah je ležala zloga nekaj stotov po vojni uvoženega trsnega sladkorja. Ker nikoli nihče ni stopil v shrambo, so na ta sladkor kmalu pozabili. Iznemena je pa sladkor sam opozoril ljudi nase, in sicer tako, da je s močnim hrupom kratko in malo eksplozivno, pri čemer se je ostrejša skladišča raztreščila. Ko so ogenj pogasili, so ugotovili, da se je sladkor prav na dnu na nepojasnen način vnel in dolgo časa prikrito tiel, dokler ni nazadnje z eksplozijo dal duška skritemu plamenu.

Zdaj pa še najskrivnostnejši in najneverjetnejši primer. Neke železarni, ki je vsako leto predelala na sto in sto tisoč stotov starega železa, je kupila kakšnih 15 do 20 vagonov naoljenih železnih ostružkov. To pošiljko so zložili na tovarniško dvorišče in jo pustili več tednov nedotaknjeno. Iznemena so pa opazili, da sta se začela iz kupa dvigati para in dim. Delavci so kup razložili in pogledali, kaj se je zgodilo. Na splošno začudenje so ugotovili, da je bil kup, ki je bil zunaj čisto mrzel, na znotraj postajal čedalje bolj vroč, celo tako vroč, da so v sredini naleteli na žareče jedro popolnoma zlatih železnih ostružkov. Kako se je to moglo zgoditi, je uganka. Zakaj znano je, da je potreben zelo močan, umetno podneten ogenj, če hoče železo toliko segreti, da se začne taliti in zlivati.

Vročična rana v senu

Se najrazumljivejši se nam zdi primer, ko se je seno vnelo. Takole se je zgodilo:

Najprej je v porezljivih rastlinskih delih nastala nekakšna bolezenska vročina, to se pravi, vneče seno je vsaj za kratek čas imelo višjo temperaturo kakor običajno. To zvišanje temperature pa povzroči, da se povsod navzočni kolibacii, ki — mimo grede povedano — požrešno stika tudi po naših prebavnih organih, silovito razplodi. Ta kolibacii torej počasi s svojim kemičnim učinkom zvišajo temperaturo v senu do štiridesetih stopinj C. Sicer s tem le sam sebi grob izkoplje: zakaj če temperatura je nekoliko poskoči, popolnoma uniči vse milijarde in bilijone kolibakterij.

moški v hotelu ni mogel razumeti, kako more biti človek s takšno postavo in takšnim obrazom Don Juan. Ženske si prav tako tega niso mogle razložiti.

Ker mi niti njegove oboževalke niti njegova zunanost nista mogli pomagati pri razvozljanju njegove skrivnostne privlačnosti, sem se odločil za poslednje, kar mi je ostalo. Odšel sem k njemu in mu dejal, da me izredno zanima, kaj na njem tako skrivnostno privlači vse zastopnice ženskega spola. Don Juan je bil zadovoljen. Odšla sva v bar, pila sva in se pomenkovala. Don Juan je bržčas mislil, da me zanimajo njegove ljubzenske pustolovščine, zato mi je začel razlagati vse mogoče dogodovščine, ki pa niso vredne, da bi jih povedal. Videti je bilo, da je sam začuden nad svojim uspehom.

»Sam prav za prav ne vem, kaj je na meni takšnega, da mi ženske kar same letijo v mreže,« je dejal. »Pri tem je najzabavnejše to, da se je moja sreča z leti še povečala.«

Potem mi je spet pripovedoval vse mogoče dogodovščine, tako da sva do jutra sedela v baru. Šele ko se je pričelo daniiti, sva se razšla.

A kar je enemu v pogubo, je drugemu v veselje! In tako se tudi tukaj zgodi. Zakaj ta temperatura je naredila pot povsod in v velikih množinah nastopajočemu bacilu calfaktorju, ki se zaradi zvišane temperature prebudi k življenju in s tem spet povzroči zvišanje temperature do približno 70 stopinj C. Takrat kajpak pride tudi njegova zadnja ura in tako imenovani biološki proces samoogrevanja je končan.

Zdaj se pa začne zelo nenavaden fizikalni pojav. Zakaj pri temperaturi 70° C nekateri deli posušenih bilk že zgorijo. Neznovniakno rastlinsko ogelje ima pa to lastnost, da kisik iz zraka tako pritegne nase, da se čedalje bolj in bolj segreva, tako da na lepem začne tleti in naposled vzplamti. Tako se samo od sebe vname.

Proces, ki zaneti kup sene, je torej precej kompliciran. Da je pa precej pogosten in precej nevaren, dokazujejo predpisi požarnih zavarovalnic, ki za zogljenelo seno ne priznajo odškodnine. Samo če je seno shranjeno v primernem skladišču in če je popolnoma suho, je varno pred ognjem, čeprav še tako paradoksnno zveni: vlažno seno se hitreje vname kakor suho, prav zato, ker imajo bakterije v njem dosti boljše življenjske pogoje.

Električni čuvaji

Vzrok vnetja sladkorja, železnih ostružkov in mastnih volnenih krp, ki jih je treba tudi zelo previdno shranjevati itd., pa ni tako jaseen. Narobe si pa lahko prebriljo predočeno kako nastane tlenje premoga, ki je bil nekeč strah in trepet mornarjev.

Znano je, da kosa premoga ni tako lahko pripraviti do gorenja. Z vžigaličami bi ga na primer sploh ne mogli prižgati, da, celo z dosti bolj vročim spirtnim plamenom ne. In vendar poročila o vnetju premoga na ladjah niso prav nič pretirana. Kakor dokazujejo ladijska poročila, se je njega dni v desetih odstotkih primerov vseh ladij, ki so prevzale premog, zgodilo, da je nastal na njih požar, ki so v mnogih primerih povzročili strašne katastrofe.

Tu nam preprosto poskus pripomore do razlage. To je znani problem z nasičenim vato. Dno steklenice pokrijemo s tekočino, ki je pri običajni sobni temperaturi izhlapeva, na primer s koncentriranim amonijakom. Skozi tesno zaprt zamašek vtaknemo v steklenico toplomer, čigar kroglica z živim srebrom je ovita z vato. Tedaj opazimo, da kaže toplomer dosti večjo temperaturo, kakor jo ima okolica, zakaj v drobnem vatnem tkivu se zgostijo amonijakovi plini, pri čemer poskoči temperatura za 10 do 15 stopinj višje od okolice.

Isto — tako si vsaj predstavljamo — se dogaja pri premogu. Premog leži milijone in milijone let stisnjen globoko med kameninskimi plastmi, daleč od kisika. Ko ga izkopljejo, začne torej vsrkavati kisik, in sicer 5 do 10 % svoje teže. Pri tem pa temperatura spet izredno naraste, in kakor je pokazala izkušnja, je treba vselej, kadar ostane temperatura v notranjščini kupa premoga dalje časa na višini pri 60 stopinjah C, računati s tem, da se premog vname.

Zelo velike količine premoga morajo torej nadzorovati avtomatski čuvaji. V prejšnjih desetletjih so ta problem reševali tako, da so v velika skladišča premoga napeljali podzemeljske vodne

Naslednji dan je odpotoval. Rekli so, da je odpotoval v Afriko, kjer bo krotil leve in tigre. Baje so mu postak dogodovščine v Evropi že nevarne.

Tedaj so si ženske oddahnille. Mnogo zakonov se spet vrnilo na svoj pravi tir. Vsi hotelski gostje so priznali, da jih je bilo pred tem moškim strah že od daleč, kaj šele, če so prišli z njim v osebni stik.

Leto pozneje sem sedel z neko prijateljico v eni izmed berlinskih kavarn. Zagledal sem Don Juana pri sosednji mizi in dih mi je zastal. Tedaj sem svoj prijateljici omenil njegove zmožnosti.

»Tega si ne morem predstavljati,« je radovedno dejala.

»Morala bi ga videti v obraz,« sem dejal. »Morala bi videti njegove oči. Sicer se ti pa prav gotovo že mudi domov,« sem pristavil in pričel siliti, da bi odšla. Moja prijateljica me je začudeno pogledala. Vendar mi ni bilo do tega, da bi še ostala. Predobro sem poznal nevarnega tekmeča pri sosednji mizi, zato se mi je zdelo bolj varno, o pravem času umakniti pete.

cevi, od katerih so pokončne cevi vodile do sredine teh kupov premoga. Tam so se končale; na koncih so bile zamašene s lahkoplivnimi zlitinami. Če se je temperatura premoga zvišala, se je zamašek stalil in voda je tako avtomatsko imela prosto pot.

Pri tem načinu avtomatskega gašenja so bile pa strahovite eksplozije na dnevnem redu. Dandanašnji to temperaturo drugače nadzorujejo: pod nakupičene plasti premoga zakopljejo tako imenovane termoelemente, ki na željo siehernih trenutke s pomočjo električnega prenosa strokovnjakom pokažejo, kolikšna je temperatura pod nakupičenim premogom. Če se temperatura res zviša na več ko 50 stopinj C, je nevarnost, da se premog vname. Tem električnim čuvajem, ki izpolnjujejo svojo dolžnost v vseh velikih premogovih skladiščih, se imamo zahvaliti, da zdaj lahko zaždušimo strahotne, vseuničujoče požare, še preden prav za prav izbruhnjejo.

Eksplozije prahu

Cisto nejasni so pa za zdaj še vzroki mnogih nenavadnih, a razdejalnih eksplozij prahu. V podjetjih, kjer je zrak močno nasičen s prahom, kakor na primer v mlinih, tovarnah za izdelovanja briketov in sajastega barvila (saje so zelo upoštevano barvilo), v žagah in v mnogih sušilnicah tekstilnih tovarn, nastanejo kdaj pa kdaj uničevalne eksplozije. To se zgodi tako, da se na drobno porazdeljeni prah na lepem vname in v izredno kratkem času dogori z velikansko temperaturo.

Danes je nedvomno dokazano, da nastanejo takšne eksplozije tudi brez plamena ali iskre. Strokovnjaki sodijo, da se na prašne delce naselijo majcena bitja, torej bakterije, ki s svojimi kemičnimi sposobnostmi prah predelajo v množico izredno lahkovnetljivih ogljikovodikov — bencin in bencol na primer spadata tudi med te spojine — ki se nazadnje sami od sebe vnamejo.

Na svetu je torej mnogo skrivnostnih, nevidnih požigalcev, dvakrat nevarnih zato, ker doslej še niso prodrli v skrivnostne spletke njihovih zažigalnih umetnosti.

Inž. A. Niklitschek.

„Zakaj se mi ogenj v peč ne razgori?“

Nadaljevanje z 9. strani

Zelo praktično je, da se nam ni treba več truditi za vlek, ko se ogenj razgori. Samo s pravilnim zapiranjem vratc skrbimo, da vlek ni premočan in ne presebak. Pri centralni kurjavi imamo posebno napravo, ki skrbi, da se vratca bolj in bolj zapirajo, ko se voda v ceveh segreje in ne potrebuje več tako hudega ognja.

Kolikor višja je pečnica, toliko večja je razlika pritiska zunanega, mrzlega in notranjega toplega zraka v peč in toliko močnejši je vlek. Zato imajo tovarne, ki potrebujejo za velike kotle hud ogenj, peči, ki imajo regulacna vratca zelo visoko. Razen tega pri takšnih pečeh plini, ki se stvorijo pri gorenju, ne pronicajo v prostor, ki ga peči segrevajo, ker gredo naravnost skozi pečnico v dimnik.

Vlek v poslopih, če nima vzroka v vetru od zunaj, je v bistvu zelo podoben vleku v peč. Če je zrak v hiši toplejši od zunanjega zraka, prav tako kakor v pečnici, toplejši zrak splava navzgor in prihaja iz hiše pri razpokah na strehi in visokih podstrešnih oknih. Spodaj pa priteka v hišo hladni zrak. Zato posebno na visokih, ozkih stopniščih tako rado vleče.

Prav tako ima prenos toplote v centralni kurjavi v bistvu isti vzrok, samo da se vse to godi z vodo in ne s toplim zrakom. Ta voda priteka iz peči in kotla, ki stojita v najnižjem delu poslopja, po ceveh v višja nadstropja. Radiatorji v sobah imajo več reber, zato da imajo večjo površino in bolje grejejo prostor. Druge cevi vodijo iz radiatorjev navzdol nazaj v spodnji kotel. Kakor je topli zrak lažji od hladnega, tako je tudi topla voda lažja od hladne. Zato se povzpne iz spodnje peči po cevah navzgor, v radiatorjih se shladi in vrača nazaj v peč, da se tam spet ogreje. V tej pripravi voda torej venomer kroži. Zdaj bomo tudi razumeli, zakaj mora stati peč centralne kurjave s kotlom, ki naj greje veliko poslopje, v kleti in ne, denimo, v podstrešju. Če bi namreč peč centralne kurjave stala v podstrešju, bi topla voda nikoli ne pritekla v radiatorje, in sobe, kurjene s centralno kurjavo, bi ostale zmerom mrzle.

(Po »Fiziki vsakdanjega življenja«)

Za kratek čas

Moderni otrok

Miško ima pet let. Med nevihto se igra v sobi in pri nekem izredno močnem gromu prisluhne: »O, to je posebno poročilo od ljubega Boga!«

Med filmskimi igralkami

V Hollywoodu poučuje filmski ravnatelj neko filmsko igralko: »Živeti boste morali skromno in neoporečno...« Igralka: »Ali ne bi mogla tega storiti moja dvojnica.«

Posredovalec

Posredovalec: »Pokazal vam bom zdaj hišo, prav takšno, kakršno potrebujete...« Kupec: »Ne pozabite prosim, da mora stati pet minut od železniške postaje!«

Posredovalec: »Lepo, potem teci!«

Ze ve, zakaj

»Mira, zakaj pa si napisala v datum, da smo 10., ko smo pa šele 3.?
»Namerno!«
»Kako namerno?«
»Ker nameravam pismo dati tebi, da ga boš oddala!«

Fantastična pomota

»Ko sem šel včeraj čez most,« pripoveduje neki Irec, »sem srečal Pata Howinsa. Howins, kako ti kaj gre?« Sem ga vprašal.

»Hvala, dobro Donnelly,« mi je odgovoril.

»Donnelly?« sem dejal, »saj to sploh nisem jaz!«

»Za Boga, potem tudi jaz nisem Howins,« mi je dejal.

Pri teh besedah sva se natančneje pogledala in res, oba sva se bila znatila.

Stava

Ljubi Bog in vrag sta lepega dne stavila za dušo nekega človeka. Bilo je res negotovo, kdo bo to dušo dobil, zakaj tisti človek je bil izredno vihrav in muhast. Ta stava je bila zato za Boga in za vraga preizkušnja potrpljenja in dobrih živcev.

Človek, za čigar dušo je šlo, je bil namreč nekaj časa pobožen in dober; hodil je k maši, izpolnjeval svoje verske dolžnosti in vse je kazalo, da bo prišel v nebo. Na lepem se je pa spremenil in zapadel kraljestvu vraga. Komaj se je vrag naveselil, že se je človek spet spreobrnil, postal je spet pobožen, skesal se je svojih grehov in že jel vleči ljubega Boga za krilo, samo da bi se rešil. Ne Bog ne vrag se nista mogla zanesiti na tega človeka.

Ljubemu Bogu je bilo tega lepega dne dovolj in vzdihnil je: »Naj ga vrag vzame!« Človek se je pa prav tedaj iznova izpikoril in se tik pred prepadom rešil iz vragovih krempljev.

Vrag je postal nervozen. Ko je lepega dne videl, da se je človek spet obrnil k ljubemu Bogu, je v jezi siknil: »Naj ga Bog vzame!« (To je namreč za vraga najhujša kletva.)

In tisti trenutek se mu je želja izpolnila. Ljubi Bog je vzel človekovo dušo v nebo in tako ukanil hudobca. Dobil je stavo, zakaj ljubi Bog ni nikoli prav nič nervozen.

FR. P. ZAJEC

IZPRAŠAN OPTIK IN URAR

LJUBLJANA, sedaj Stritarjeva ul. 6

pri iraniškanskem mostu

vsakovrstna očala, raznogodi, optomer, baromet, nivoimet, itd. Velika izbira ur, zlatine in srebrnine. Semo valjčasta optika. Cenik brezplačno.

Za zdravljenje seksualne impotence

za spolno slabost in ojačitev funkcije spolnih žlez poskusite orig. neškodljive

„Fortisex“ pilule

Dobe se v vseh lekarnah: 30 pilul L. 32—, 100 pilul L. 83—. Po pošti pošilja glavna zaloga:

Lekarna Mr. Bahovec, Ljubljana,

Kongresni trg. Reg., 28-356-37

MALIOGLASI

CVETLIČNI MED in la medicie dobite najceneje v Medarni, Ljubljana, Zidovska ul. 6.

FILATELISTI POZOR! Najugodnejše kupite in vnovčite znamke vseh konvencij od poslednjih okupacijskih znamk — v knjigarni Janez Dolžan, Ljubljana, Stritarjeva 6.